

Solnyon (Prichard P 620)

JOANNIS HARDUINI

SOCIETATIS JESU PRESBYTERI

ANTIRRHETICUS
DE
NUMMIS ANTIQUIS
COLONIARUM ET MUNICIPIORUM,

AD JOAN. FOY-VAILLANT MED.

PARISIIS,
Excudebat FRANCISCUS MUGUET, Regis & Illuſtriſſ.
Archiepiſcopi Pariſienſis Typographus.

MDCLXXXIX.
CUM PRIVILEGIO REGIS.

JOANNIS HARDUINI

SOCIETATIS JESU PRESBYTERI

ANTIRRHETICUS DE NUMMIS ANTIQUIS COLONIARUM ET MUNICIPIORUM,

AD JOAN. FOY-VAILLANT MED.

LIBER a te nuper, o Valens, de numiſmatis æreis coloniarum ac municipiorum in lucem editus, poſt annos fere quatuor quam cenſorium adverſum nos ſtilum exſerere deſtinaras, mihi diutiſſime latuerat : cum ante menſem unum ferme aut alterum venit ad me de more quidam ex intimis meis, qui hunc coëmit, quoniam hoc genere doctrinæ capitur & gaudet in primis : iſque, ſive veteris noſtri ad ea ſtudia impetus iterum accendendi cauſa, quem deferbuiſſe noverat, ſive juſti doloris ad legitimam defenſionem incitandi, violatam a te plurimis locis noſtram exiſtimationem, famamque læſam confirmavit. Cum vix jurato crederem, quod conſcientiæ meæ teſtimonio nihil erat a me commiſſum, quod

boni cujusquam offenderet animum: ostentare confestim ille indicem auctorum recentiorum, quos in operis decursu laudares, in quo nullius alterius toties, quoties nostrum nomen appareret. Hinc ad ipsum opus pervolutandum aggressus, orsus a præfatione, cœpi tunc propemodum amico subirasci: quoniam secus atque narraret, ibi te de me sentire, & satis honorifice me a te tractari, oculi ipsi facerent fidem. *Nummorum* enim, quos Sirmondus noster summo labore conquisivit, *in Ludovici Magni Collegio, librorumque custodiendorum provinciam eruditissimo P. Harduino, de nummis bene merito, concessam* ibi commemoras. Iterumque in indice animadverti, (nam mos est hominum, quibus non est satis abs re sua otii, librum ut integrum evolvant, consulere indices:) *P. Harduinus S. I. erud. notis Plinium illustravit, & de re nummaria bene meritus.* Liberalius sane dictum, quam optarim: quippe qui tametsi nec labori, nec lectioni, neque exercitationi parco, tamen exiguam eruditionis in me partem agnoscam: nec tali me a quoquam onerari laude æquo ac lubenti animo feram. At me, quem nihilominus tantis præconiis extolleres in fronte operis tui, male deinde accipi in ipso voluminis corpore, vix inducere animum poteram ut existimarem. Quem enimvero de nummis bene meritum faterere, qua in re de te male meritum me putarem, cujus in eo genere lucubrationem haud mediocri tibi esse posse adjumento ea confessione agnosceres? Verum instare ille porro, vehementiusque contendere, me crebro lacessitum a te: subinde quidem laudatum satis benigne & clementer, ab eruditione, ab acumine, a sagacitate: sed ferrum ibi occultari, meque extra hæc loca gravibus deinde vulneribus appetitum, multoque sæpius nomine appellatum, adductumque in vituperationem. Cetero nec deesse in opere tuo plurima, quæ possem vicissim carpere ac vellicare. Itaque interpellare ille me, enixeque hortari, ut ni vellem publicam defensionem instituere, te saltem per epistolam & humanitatis, quam violasti, amice commonerem: & quæ perperam in me reprehendisses, aut ultro ex te male docuisses, si qua essent ejusmodi, dedocerem. Negavi præcise initio id me facturum. Scilicet ne respondendum putarem, non pauca

deterrebant: tum illud maxime, quod minime sentiebam eorum manibus id opus teri, aut apud illos in aliqua existimatione esse, apud quos nostra interesset, collectam, quantulacumque est, famam conservare. Nemo certe illorum de eo quidquam ad me referre. At ecce repente inter has altercationes, volumen alterum in lucem prodit, in quo amicus idem ille noster monere serio & graviter, a silentio quod ipse mihi indixissem, crevisse tibi animos, crevisse convicia. *Ariolari* nos enim, *nugari*, *allucinari*, *gravissime errare*, *abuti ingenio nostro*, te subinde dicere: similiaque maledicta a te passim in nos jactitari. Quam illiberalem linguæ licentiam cum ridendam a me & contemnendam obstinate pertenderem, in alteram tandem partem inflexit animum, & priora consilia disturbavit. Ostendit enim difficile fore, ut omnes existiment, me injuria toties a te fuisse pulsatum, nisi reipsa ostendatur. Parui ergo demum ac cessi amici adhortationibus: studiisque meis tantum detraxi temporis, quanquam invitus, quantum ad epistolam, seu brevem commonitionem elucubrandam satis esset: cum a longiore mora in hoc argumento, atque a spissiore paulo volumine exarando animus, ut nunc est, vehementer abhorreat. Quin hanc ipsam opellam ex quo sum semel orsus, ita fui sæpe traductus alio, vix ut aliquando licuerit aut interruptam contexere, aut absolvere institutam.

Unde autem potissimum ordiar, quam ab illa immodica accusandi prurigine, qua falsa etiam nobis crimina objicis: idque me affirmasse pronuncias, quod præcise negavi? *Ad Æliæ Capitolinæ urbem*, inquis, pag. 252. *pertinet M. Aurelii nummus, sub prava* COL. PAPIAE.... *epigraphe a Tristano vulgatus: quem ille ad Papiam Cæsariensem Mauritaniæ revocat. Nummum vero P. Harduinus pag* 380. *ad Puppiam Proconsularis Africæ urbem pertinere frustra contendit.* Patere me, amabo, ridere tecum, & iram simulare, a qua longissime nostri mores absunt. Vigent in Gallia scilicet sanctissimæ leges adversus falsos accusatores: nec metuis ne inter sontes rapiare? Fidem non vereris ne tu dicaris præferre quidem in nomine: sed titulum, ut jureconsulti aïunt, sine re: denique ne qui πιστὸς vocaris, ἄπιστος habeare. Nam ubi fides?

ubi pudor? Negamus plane conceptis verbis ad Puppiam Africæ nummum eum referri posse: aïs tu nos eo ut referatur imperare. Quem te vis haberi igitur ab eruditis probisque viris? aut quis illorum ipsorum, quorum carmina in tuas laudes operi tuo præfixisti, non tuam hoc loco inconsiderantiam erubescat, justamque meam & necessariam esse defensionem fateatur? Adi rursus ea quæ de hoc nummo edidimus: vel hic eadem iterum perlege. COL. PAPIAE. *M. Aurelii nummus apud Tristanum, a quo hic nummus ad Papiam Africæ revocatur, Ptolemæo, inquit, memoratam, libro* IV. *cap.* III. *Falso: cum ibi Papia nulla, sed* Δαζία *sit. Ac si uspiam Papia occurrat ex Africa, vox ea in mendo cubat, estque in Puppiam transformanda, quæ civitas fuit Proconsularis Africæ: unde Reparatus Puppianensis in Notitia appellatur. Ad Papienos referri oportuit, cujus coloniæ vetus inscriptio meminit apud Gruterum, pag.* CCCCXLVIII, 4. *situmque prope Sinuessam, Latii oppidum, indicari.* COLONIS. SINUESSANIS. ET. PAPIENIS. MONUMENTUM. Hoccine fuit nummum retulisse ad Puppiam Proconsularis Africæ? Sane, si Puppia eadem cum Papia est: aut Latium forte tuo jussu suis convulsum sedibus in Africam commigravit.

Jam idemne cum tuo nummus ille Tristani sit, difficile est statuere, nisi ei, qui utrumque oculis usurparit: eoque magis, quod a tuo discrepare longissime ille videtur. Nam quæ in ambobus litterarum similitudo aut affinitas est? Tuus te uno quidem teste præfert, COL. AEL. CAP. Quid porro Tristanicus? COL. PAPIAE. Tristani tamen peritiam mirantur hodieque eruditi: tuam, cum Græca præsertim numismata edideris, agnoscemus. In hoc tuo opere quale specimen eruditionis dederis, mox faxo intelligas: fac, si potes, ut nemo id resciat. Non impar ille in hoc certaminis genere, ut quibusdam visum est, olim congressus Achilli, hoc est, Sirmondo nostro. Tu si parem colligere famam te posse sperasti, nostro toties impetito nomine, erras tu quidem, amice, vehementer. Nam nec nos, quos lacessis, tanti sumus: nec præter hoc legitimum ac necessarium defensionis onus, unquam deinde vel tecum vel cum quovis

alio de nummis antiquis manus conferemus. Gravioribus enim sanctioribusque curis distinemur, quam ut avocare animum ad ista profana, sine piaculo ac detrimento, liceat: nec tanti arbitramur esse, ut invidorum ictus repellamus, bonas horas perdere: nedum ut te solœcizare dedoceamus: quod cum passim in opere tuo factitas, tum hoc loco turpiter, qui Æliæ Capitolinæ urbem appelles. Rideamus licet: sum enim a te invitatus. An si vel urbem Romæ filius tuus, cujus stilo fronti operis tui elogium tuum præfigendum curasti, diceret in scholis, non ferulam frangeret?

Levior aliquanto criminatio est, qua quod nonnullis placuisse narro, mihi uni adscribis, me unum ejus rei auctorem vis haberi. *Triremis*, inquis, pag. 116. *in Sagunti & Valentiæ nummis earum in mari potentiam aut situm arguit: nec, ut videtur P. Harduino, triremis ideo insculpta est, quod ex Zacyntho insula colonia deducta sit. Quod ipse P. Harduinus ex Patino, ut iste ex Antonio Augustino hausit.* Ain tu ita nobis videri? Diximus ita velle nonnullos: eam causam arridere nobis quo deinde etiam verbulo significavimus? Verba nostra rursus lege. *Triremem ideo insculptam VOLUNT, quod ex Zacyntho insula deductam eo coloniam referunt Polybius, Strabo, Silius.* His assentiri nos an uspiam ostendimus? Nec magis tamen in Sagunti Valentiæque nummis situm oppidi, vel civium in mari potentiam triremis indicat, quam navis hodie in Parisiensium aliorumque nummis. Designabat in Corinthiis Patrensibusque quondam adventum Augusti, aliud in aliis: quanto consideratius fuit judicium exemplo nostro in re dubia suspendere, quam temere affirmare? Adeo autem, pace tua dicam, luscitiosus mihi visus es in observandis nostris erratis, ut ubi nulla essent, deprehendere ea te putaris: ubi essent aliqua, sis prætergressus. Quorsum falsa conquiris crimina, cum vera non desint? Quin nostra de Ægis, de Anazarbensium, Gadarensiumque, ac fortean Laodicenorum æra, siquidem oculatus es, aliave σφάλματα detexisti? quæ nec ipsi indicare erubescimus, nec sanare admodum satagimus, quod in ea re nullum aut leve operæ ac moræ pretium fore putamus. At ea nihilominus indicari a te oportuit, qui rei nummariæ peritiam in præfatione

jactitas, triginta annorum ſtudio ac labore partam. Quam venditare tamen quibus & quantopere debeas, ex hoc nonnullarum tuarum explicationum breviculo intelliges: in eo enim quam præpoſtere nummos quamplurimos interpreteris, te, quod oro æqui bonique ut conſulas, ſæpiuſcule commonebo. Sparſos autem a te, ac ſubinde repræſentatos earumdem urbium nummos, unum in conſpectum ſub certa litterarum ſerie colligam: ne, quod tibi uſuvenit, de ejuſdem unius oppidi nummis nullo operæ pretio, ſub diverſis principibus, iteretur oratio. Ceterum noli conturbari. Agam tecum mitiſſime: parcam intemperantius aliquid in te jacere: compendiumque operæ faciam: tum ut nec ſingula perſequar, ſed quædam paſſim & quaſi per ſatyram colligam: tum ut in paucis illis, quæ attingam, indulgentiam meam lenitatemque non deſideres. Qui a nobis autem nummi laudantur, hos in calce hujus lucubrationis offendes, eo ordine, quo quiſque in margine appellatur.

A

ACCITANÆ coloniæ nummos a te duos attributos eſſe, qui ſunt Tuccitanæ.

I. PAGINA 13. nummum Auguſto principe cuſum exhibes, ſic inſcriptum, C. I. G. A. cum apice pontificali & ſimpulo: atque ita interpretaris: *Colonia Iulia Gemella Accitana*: cum nec ullum reperire numiſma ſit coloniæ Accitanæ, quod non priores ejus nominis ſyllabas repræſentet, COL. ACCI. vel COL. GEM. ACCI. vel COL. JUL. GEM. ACCI. & in iſto legi neceſſe ſit, *Colonia Iulia Gemella Auguſta*, deque Tuccitana colonia intelligi: quod oppidum inter Cordubam Giennumque poſitum, *Martos* hodie nuncupatur. Hæc nempe ſimpliciter COL. AUGUSTA. GEMELLA, in Claudii nummo ex Goltzio appellatur: Plinio noſtro, libro III. ſect. III. *Colonia immunis Tucci, quæ cognominatur Auguſta Gemella.* In nummo Cordubenſi, COLONIA. PATRICIA. pariter apex eſt cum ſimpulo ſculptus, ſub eodem Auguſto principe, apud

apud te ipsum pag. 60. ut utriusque oppidi cives, cum 2.
essent inter se finitimi, pari consensu pontificatum Augusto
gratulatos fuisse noris: eodemque tempore cusa hæc duo
numismata. Quibus adde & tertium, pag. 69. Juliæ Traductæ, 3.
in quo pariter apex simpulumque cernitur: argumento certissimo, a Bæticæ oppidis simul universis hanc lætitiæ suæ significationem datam esse, atque adeo a Tuccitanis, non ab Accitanis, qui citerioris Hispaniæ fuere, Carthaginiensisque conventus.

4. Expunge itaque & alterum a te pag. 93. laudatum, inscriptumque pariter C. I. G. A. cum Germanici & Drusi Cæsarum nominibus capitibusque: atque eodem referri oportere, hoc est, non ad Coloniam Juliam Gemellam Accitanam, sed ad Coloniam Juliam Gemellam Augustam, agnosce, sive ad Tuccitanam.

Rogas Augustæ nomen cur postremo loco ponatur, cum priore collocetur a Plinio? Doce vicissim, quamobrem in Calaguritanorum numismatis Juliæ appellatio postponatur: MVN. CAL. I. vel MVN. C. I. *Municipium Calaguris Julia.* Quid a me responsi exspectandum sit intelliges, cum quid mihi sis ipse responsurus, tecum cogitaris.

ÆLIÆ Capitolinæ adscriptos a te fuisse nummos duos, qui sunt Cæsareæ Palæstinæ.

NUMMUM Antonini Pii geminum repræsentas, pag. 239. cujus in aversa area litteræ eæ exstant, C. A. C. de quibus ita pronuntias. *Has notas P. Harduinus interpretatur, Colonia Asido Cæsariana. Laudandus quidem illius conatus: sed genuina explicatio, Colonia Ælia Capitolina est.* 5.

Quonam vel uno ex tota antiquitate exemplo, sive in nummis, sive in lapidibus, docere possis litteram A solitariam poni, ubi syllaba prima proprii alicujus nominis prænominisve, quod designatur, ab Æ diphthongo incipiat? A. P. vel Q. A. quoties cum IIIIVIR. vel IIVIR. copulatur, quis nisi veterum notarum expers ac rudis aliud intelligat, quam illic quidem Ædilitiam Potestatem, istic Quæstorem Ædilem? A solitarium in nominibus propriis

aut prænominibus si occurrat, sive in lapidibus, sive in nummis aliter accipi potest: nam quis non Augustam, ac si quidem A geminetur, Antoninianam Augustam citius, quam Æliam cogitet? Ælia igitur ubi intelligi ac dici debet, scribi certe id nomen sic oportet, ut præter istud legi aliud nullum possit. Igitur per A scribi nefas: cum aliud ab Ælia nomen hæc littera passim designet.

Quanta cura AEL. vel AELIA sine notarum compendio nummi & marmora exhibent? Vis igitur uni tibi credi, reclamantibus omnibus antiquis monumentis? A quo demum erudito homine, nec harum rerum omnino rudi extorquebis fidem? Omnes sub Hadriano conflati Æliæ nummi præferunt COL. AEL. CAP. te ipso teste, pag. 220. & 221. Sub Antonino Pio, cui dicatus & iste est, tum ille, quem exhibes pag. 237. COL. AELIA. CAP. tum quem
9. pagina subsequente, COL. AEL. CAP. Sub Aurelio quos habes pag. 251. 252. 253. COL. AEL. CAP. Sub Commodo apud Erizzum, ut monuimus in libro nostro de nummis pag. 562. teque ipso teste, pag. 299. COL. AEL. CAP. COMM. quomodo inscriptos & ipse refers sub Severo, sub Diadumeniano, sub Elagabalo, sub Decio, sub Herennio, sub Hostiliano.

Quomodo igitur est legendum, inquies? Equidem, quod nostrum laudas conatum, qui pridem conjiciebamus legi posse, *Colonia Asido Cæsariana*, nihil dicam jactantius, merito id ac jure facis. Nam quid dici plausibilius potuit ab eo, qui unicum vidisset adhuc cum ea epigraphe nummum, & quidem ita obscurum, ut evanida prorsus esset effigies in eo insculpta, nec discerni illa probe posset? Nunc vero cum illustriore reperto numismate constet, eandem in hisce nummis similitudinem Astartes Deæ expressam esse, quæ in nummis Cæsareæ Palæstinæ occurrit sub Hadriano, ipso te
6. agnoscente, pag. 223. & in Faustina, pag. 281. eodem plane situ habituque depictam, eandem sub pedibus, non semifiguram, ut barbare loqueris, sed viri umbilico tenus extantis, atque ex amne emergentis imaginem: quis jam deinde reliquus est ambigendi locus, quin ad Cæsaream Palæstinæ referri nummum, legique hoc modo epigraphen oporteat, *Colonia Augusta Cæsarea*?

Nam ecquid habes, amabo, quod opponas? *Nullus est
Cæsareæ fluvius proximus*, inquis, in Hadriano, pag. 223. atque 6.
idcirco depictum similiter fluvium in Cæsariensium nummis,
Adonim esse putas, qui Byblon præterfluit: id quod passim
in tuo opere inculcas, etiam tomo posteriore, pag. 26. Pro-
fecto si ita est, nihil jam vetat, quominus Orontem Samo-
sateni, Antiocheni Euphratem insculpsisse olim, aut hac
ætate Parisienses in nummis suis Rhodanum, Sequanam
Lugdunenses pingere existimentur. De Cæsarea tamen mox
viderimus.

Dic interim tu vicissim, ecquis Æliam amnis subluit,
cujus causa nummos istos Æliæ adjudices? Hic nos iterum,
quoniam nullus Æliam amnis præterlabitur, ad Adonim &
Byblios, quos tu Adoniones novo nomine appellitas, able-
gas ac remittis: neque hic tantum, sed & in Severo ac
Diadumeniano: Adonimque amnem pictum in Æliæ num-
mis asseveras. Qua auctoritate? quo teste credi vis Byblio-
rum religionem aut Cæsareæ receptam, aut Æliæ? aut quid
nobis Adonidis fabulas occinis, quibus in Syriæ totius num-
mis, quos quidem adhuc videre cuiquam licuit, nihil est loci?
Dic, si nullus utrobique proprius amnis est, cur magis Æliæ
nummos adseris, quam Cæsareæ? Dic, quo tandem in num-
mo alterius amnis eo modo ac situ expressam effigiem vide-
ris, præterquam illius, qui oppidum ipsum, cui nummus
adscribitur, alluat? Non sunt hi nummi Æliæ igitur, ubi
nullus amnis.

Nam quod in Æliæ nummo, tum sub Severo, pag. 1.
tum sub Diadumeniano, pag. 101. Astarten sculptam arbi- 8.
traris, quæ fluvium, ut loqueris, pede calcat, nempe Ado-
nin, ut interpretaris: vide ne mera sint ingenii tui somnia:
non sunt enim scalptoris. Stat Imperator ipse sub Serapidis
effigie, ut alibi passim. Numinis ipsius, quod Æliæ colitur,
caput dextra gerit, læva hastam puram: pede captivum
premit. In Diadumeniani nummo præterea victoriolæ dextra 8.
lævaque globis impositæ coronas victori Augusto porrigunt.
Quam ob victoriam rogas? Severi quidem notæ sunt pal-
mæ: ob quas in nummis Arabicus, Adiabenicus, Parthicus
appellatur. Diadumeniani victorias accipe a Julio Capitolino,

in Macrini vita. *Pugnavit tamen & contra Parthos, & contra Armenios, & contra Arabas, quos Eudæmonas vocant, non minus fortiter quam feliciter.* Non ignoras autem, opinor, una cum Macrino patre Diadumenianum Augusti nomen gessisse, bellis interfuisse, simul vicisse. Sed ad nummos, de quibus præsens instituta disceptatio est, revertamur.

Cæsaream ergo cur negas amne allui? *Vrbis situm*, inquis, loco citato, *apud Iosephum libro* III. *de bello, cap.* XIV. *videre est.* Amnis igitur forsan ibi aliquis post Josephi ævum emersit. Vidit enim amnem eum Jacobus de Vitriaco, testis locuples & idoneus, libro VII. belli sacri, cap. XXI. *Cæsaream*, inquit, *secundæ Palæstinæ metropolim, quæ prisco nomine Turris Stratonis appellata est, pervenientes, secus fluvium, qui de paludibus eidem urbi adjacentibus defluit, castra metati sunt.* At amnem eundem memorant, Plinius Josepho suppar ætate, ac Ptolemæus: ille sub Crocodilon appellatione: iste, sub Χερσοίου. Plinius enim libro V. sect. XIV. *Stratonis turris, eadem Cæsarea, ab Herode rege condita: nunc colonia prima Flavia, a Vespasiano Imperatore deducta. Finis Palæstines, deinde Phœnice.* A quo fine paulisper digressus, ad eum revertitur, sect. XVII. *Hinc redeundum est*, inquit, *ad oram, atque Phœnicen. Fuit oppidum Crocodilon: est flumen: memoria urbium, Doron, &c.* Flumini nomen inditum a crocodilorum copia innuit. Ptolemæus autem diversa via a Phœnice incipiens, pergensque inde in Palæstinam, libro V. cap. XV. Δῶρα, inquit, Χερσοίου ποταμοῦ ἐκβολαί. Et capite sequente: Μετὰ τὰς τοῦ Χερσοίου ἐκβολὰς, Καισάρεια Στράτωνος. Intelligis exinde eundem ab utroque amnem dispari licet nomenclatione indicari, eumque urbi proximum? atque idcirco recte insculptam in ima parte nummi effigiem hominis ex amne emergentis, ut in Antiochensium numismatis, & Samosatensium, quamplurimisque aliis: qui typus appositum amni oppidum declarat.

Nam quod caput Astarte manu præfert, in nummo Cæ-
6. sareæ sub Hadriano, pag. 223. atque adeo & in his duobus sub Antonino, papyraceum illud esse cum arbitraris, quod ab Ægypto Byblum mari deferri Lucianus narrat: plane id alienum est hoc loco, nec ulla ex parte verum. Caput

enim esse Serapidis, qui Cæsareæ æque atque Æliæ coleretur, ut nummi alii innumeri testantur, in quibus unius Se- 9.
rapidis caput exstat: tum ipsis nummis credere debuisti, quos Æliæ nunc immerito tribuis, pag. 239. & Cæsariensi alteri sub Julia Domna, pag. 25. Nam capiti illi, quod 7.
Astarte manu tenet, calathus impositus est, insigne Serapidis. Tum Bocharto habenda fides fuit, de simili Astartes effigie hoc ipsum affirmanti, ut confiteris, pag. 281. in nummo Cæsareæ, sub Aurelio principe.

Sed quo jure Augusta Cæsarea tantummodo appellatur, primæ Flaviæ appellatio detrahitur? inquies. Sentio enim hunc tibi hærere scrupulum. Eximam vero perlubenter. Quo plane jure in nummo Hadriani, quem tu ipse pagina proxime antecedente laudas, ut innumeros alios similes prætermittam, COL. BER. *Colonia Berytus* tantum inscribitur, deposito Juliæ Felicis prænomine, quo sæpe gloriatur, quod ei uni in hoc tractu competit: aut COL. COR. *Colonia Corinthus*, seposita Laudis Juliæ simili nomenclatione: aut ipsa denique Cæsarea in Titi nummo COL. CAESAREA tantum inscribitur, nullo adjecto prænomine. Quis enim non intelligit compendii causa dici scribique *Colonia Augusta Cæsarea*, pro *Colonia prima Flavia Augusta Cæsarea*?

Satis igitur habeto suos Æliæ Capitolinæ nummos adsignare: alienos cave adjudices: nec ægre feram sane vicissim Græcum Severi nummum, ΚΑΠΙΤΩΛ. ΙΕΡ. ΑC. ΑΥ. hoc est, Καπιτωλιάδος ἱερᾶς ἀσύλου αὐτονόμου, Capitoliadi Cœlesyriæ oppido adscribi, adimique Æliæ Capitolinæ, cui V. Cl. Holstenius dederat: tametsi iis persuasus argumentis istud ultro dem atque concedam, quæ sentio nondum te esse subodoratum.

ANTIOCHIÆ Syriæ nummos duos a te esse adjudicatos, qui sunt Antiochiæ Pisidiæ.

GEMINUM affers pariter Antiochiæ nomine nummum inscriptum, alterum pag. 189. sub Vespasiano, alterum 10.
sub Domitiano Cæsare, pag. 197. eodem utrumque anno cusum, eadem turriti capitis effigie, eadem epigraphe in-

signitum, ANTIOCHIA. De utroque quid censeas audiamus. *Ad Antiochiam Syriæ*, inquis, *Tristanus & Patinus hunc nummum revocant. Pater vero Harduinus illum ad Antiochiam Pisidiæ coloniam ex ejus epigraphe Latina pertinere contendit. Sed hæc in nummis coloniæ Antiochensis in omnibus suis nummis inscribitur.* Atqui & nos verissime numismata omnia, quæ Antiochiæ Syriæ nomen præferant, Græce esse scripta contendimus: nec tu ullo probaveris documento coloniæ vocem a Pisidicæ nummis nunquam abfuisse. Exstant siquidem percussa numismata ab Antiochensibus Syriæ sub Augusto, Tiberio, Claudio, Nerone, Hadriano, Vero, Commodo, Severo, Caracalla, Macrino, Diadumeniano, Gordiano III. Tranquillina, duobus Philippis, Otacilia, Decio, Etruscilla, Herennio Decio, Hostiliano, Treboniano, Volusiano: ecquod istorum non Græcum est? Videsis igitur proferas ut idoneum argumentum, quo planum fiat, quamobrem hæc ibidem immutata ratio sit: atque uno hoc anno Latine inscripti sint, qui reliquis tum prioribus, tum subsequentibus, nonnisi Græcam epigraphen exhibeant.

At nec Pisidicam semper Antiochiam COL. ANTIOCHIA, vel ANTIOCHEN. inscribi necesse est, adjecto sic coloniæ vocabulo. Alioqui quid fiet aut Corinthi nummis plerisque, a quibus vox eadem COL. abest, etiam sub Julio Dictatore: aut iis quos tu ad novam Carthaginem, nos, ut dicemus, ad Norbam Cæsarianam revocamus? nam in his nunc adjecta coloniæ vox est, nunc eadem abest, ipso confitente te. An igitur ad alia continuo oppida eos, qui voculam hanc expressam habent: ad alia eos, in quibus ea nota desideratur, es relaturus? minime sane, opinor. Antiochiæ igitur Pisidicæ hos quoque restitue: de qua Plinius noster, libro V. sect. XXIV. *Pisidæ, quorum colonia Cæsarea, eadem Antiochia.*

ANTIOCHENÆ civitatis utriusque, Syriacæ nimirum, ac Pisidicæ, nummis insculptæ litteræ quo spectarent, te nescisse.

MAXIMA de his litteris Δ. E hoc est, *Δημαρχικῆς ἐξουσίας*, *Tribunicia potestate*, & S. C. *Senatusconsulto*, II.
quæ in Antiochensium e Syria nummis occurrunt, inter eruditos disceptatio est, quam vim illæ habeant, quid significent. Aïs tu passim, maxime vero in Caracalla, pag. 34. in Macrino, pag. 90. in Diadumeniano, pag. 102. & 103. in Elagabalo, pag. 107. & 122. alibique, posterioribus litteris significari concessam a Senatu Romano Antiochensibus cudendæ monetæ facultatem: prioribus, eam designari Tribuniciam potestatem, quam a Sylla exstinctam Pompeïus restituit: concessumque jus idem Antiochenis a Populo Romano cum Senatu conjunctim. Nos deinde, quod paulo secus ac tu sentimus, subinde, ut soles, non urbanissime increpas. Ut orationis operam compendifaciam, sic habeto. Duum generum monetam coloniæ multæ *cuserunt*. Cuderunt, volui dicere: sed tua semper solœca vel invito mihi sese offerunt: quale istud, quod sæpiuscule usurpas: in primis tomo priore, pag. 85. Duplex, inquam, moneta coloniarum ex eadem officina & fabrica prodiit. Nam quod aïs Antiochiæ, aliisque locis duas exstitisse monetæ cudendæ basilicas, pace tua dixerim, mera divinatio est: neque ea certe probabilis: cum unica sit Lutetiæ Parisiorum, quanto populosiore, quam Antiochia, civitate?

Quin dixisti potius unius Monetæ opifices fuisse plures, plures monetarios, plures officinas? Neque enim fere existimandum est, aut ullo id certe argumento liquet alibi contigisse, quod Sidonius Apollinaris de Narbone cecinit, carmine XXIII.

Salue, Narbo, potens salubritate,
Portis, porticibus, foro, theatro,
Delubris, capitoliis, MONETIS.

Duas enim tunc illic esse Monetas: alteram, quæ Gothicæ pecuniæ: alteram, quæ Romanæ figurandæ incumberet, ex

usu illius ævi fuit. At unicam in ipsa urbe Constantinopolitana Monetam, ut Capitolium unum, exstitisse, descriptio ejus urbis sub Theodosio juniore edita admonet. Unicam pariter Roma vetus habuit, cujus effigiem nova repræsentavit. Verum in una basilica, sive Moneta, plures monetarii, plures monetariorum officinæ fuere. Quot, inquies? Constantinopoli quidem saltem tres, usque ad Valentis tempora: ut ex Valentis, Valentinianique nummis apparet. Nam Valentis quidem inscripti, OFF. II. CON. & OFF. II. CONST. Valentiniani, OFF. III. CONST. *officina secunda*, *officina tertia Constantinopolitana*, apud V. Cl. Mediobarbum. Postea fuere decem, hoc modo in nummis signatæ, quem nondum vidimus a quoquam esse animadversum.

Prima, CON. A. in nummis Anastasii, Justini junioris, Tiberii, Heraclii, Leonis Isauri: post cujus tempora CON. aut CONOB. in Augustorum nummis scribi desitum est. Item CONS. A. in nummis Constantini Magni, Juliani. KONS. A. Constantii, Juliani. CONSP. A. hoc est, *Constantinopoli percussa*, *officina prima*, in nummo Joviani. A. COMOB. in nummis Arcadii, Tiberii: hoc est, *officina prima*, *Constantinopoli moneta obsignata*. Denique A. CONOB. in nummis Anastasii, Justiniani.

Secunda, CON. B. in nummis Anastasii, Justini junioris, Tiberii. B. COMOB. Theodosii Magni. B. CONOB. Theodosii Magni, Basilisci, Justiniani, Tiberii.

Tertia, CON. Γ. Justini junioris, Focæ, Heraclii Constantis. CONS. Γ. Arcadii. CONSP. Γ. *Constantinopoli percussa*, *officina tertia*, Juliani.

Quarta, CON. Δ. Justiniani, Tiberii, Heraclii Constantis. Δ. COMOB. Justini. Δ. CONOB. Zenonis, ex Mediobarbo: Justini.

Quinta, CON. Є. Flaccillæ, Anastasii, Mauricii, Focæ, Heraclii. Є. COMOB. in nummo Arcadii aureo, qui apud nos est: in media area, S. M. *Sacra Moneta*. Є. CONOB. Basilisci, ex Mediobarbo: Heraclii, Justiniani II. sive Rhinotmeti, qui se SERVUM CHRISTI in nummis inscripsit.

Sexta,

Sexta, ϛ. CONOB. Anastasii, Justini.

Septima, Z. CONOB. Arcadii : & ex Mediobarbo, Leonis M.

Octava, H. CONOB. Placidii Valentiniani, Tiberii, Heraclii.

Nona, C. Θ. Justiniani, ex Strada. Θ. CONOB. Leonis junioris, ex eodem.

Decima, I. CONOB. Theodosii junioris, Zenonis, Constantini Pogonati.

Neque vero Constantinopoli dumtaxat, sed & in aliis civitatibus officinæ plures fuere. Antiochiæ decem similiter occurrunt.

ANT. A. in nummis Juliani, primam designat.

AN. B. Martiniani, Licinii : & ANT. B. Valentis, Theodosii, Honorii, Arcadii, secundam.

ANT. Γ. tertiam, Valentiniani M. Theodosii, Honorii, Arcadii.

ANT. Δ. Honorii, quartam.

ANT. Є. quintam, Valentiniani M. & SMAT. Є. *Sacra moneta Antiochiæ, officina quinta*, Constantini M.

ANT. S. Arcadii, quintam : ubi S pro ϛ, ut alibi. In nummis Tiberii, & Mauricii, THEVP. ϛ. (alicubi men- 129.
dose TUCUPS. pro THЄUP. S.) hoc est, Θεȣπόλει ϛ. *Theopoli, officina sexta.* Theopoleos nomen Antiochiæ inditum a Justiniano esse nemo eruditus ignorat. Annum quo id ei nomen obtigit, Evagrius indicat, libro IV. hist. Eccl. cap. VI. nempe Justiniani secundum : æræ vulgaris, DXXVIII.

ANT. Z. Constantini nummus septimam exhibet.

ANT. H. octavam, Valentiniani nummus.

ANT. X. Justini junioris, decimam.

Carthagine quoque fuere octo, ut minimum. S. M. K. Licinii junioris, Helenæ Juliani : item M. K. V. *moneta Carthaginiensis urbis*, Licinii : & K. A. Nigriniani, apud Mediobarbum, primam designat officinam. Alteram, S. M. K. B. *Sacra moneta Carthaginiensis, officina secunda*, in nummis Licinii junioris, Constantini junioris, Theodosii. S. M. K. Γ. Flaccillæ : & M. K. V. Γ. Constantini Magni, tertiam : *Moneta Karthaginiensis urbis, officina tertia.* K. Δ. Constantini M.

& S. M. K. Δ. Licinii junioris, quartam. Quintam, K R T Є, Mauricii : vel Constantii K Є, *Carthagine, officina V*. Sextam K R T S, Heraclii Constantis : ubi pro ϛ posita littera S a monetæ opifice est. Octavam denique Nigriniani nummus, apud Mediobarbum, K A. H.

Cyzici in Bithynia duas animadverto sub Foca : K Y Z. A. & K Y Z. B.

Lugduni in Gallia saltem duæ fuere. A. P. L C. *officina prima percussam Lucduni* pecuniam significat. B S L C. signatam Lugduni officina secunda : nummus uterque Juliani est : ut & alter inscriptus, L V G D. O F F. S.

Nicomediæ in Bithynia, N I K O. A. Tiberii, Philippici.

Ravennæ, R A. A. & R A V. A. Heraclii, primam officinam indicant : quartam, R A V. Δ. Heraclii Constantis.

Sisciæ in Pannonia decem fuisse non immerito suspicamur, quod in nummis septimam vidimus. A. S I S C. Valentis, Gratiani. A. S I S. Licinii junioris, Crispi, Constantini junioris, Constantii, Constantis, Theodosii junioris. B. SIS. Vetranionis. Γ. S I S. Constantini junioris. Є. S I S. Constantini M. S M S I S E *Sacra moneta Sisciæ, officina quinta*, Valentiniani M. Denique S I S C P Z. *Sisciæ percussa, officina septima*, Valentis, Gratiani.

Thessalonicæ primam denotat, T E S. O B. Tiberii : T H E. O B. Leonis M. & T E S. A. Flaccillæ. Unde plures ibi exstitisse haud inanis conjectatio est.

Treviris saltem quinque fuere, Latinis distinctæ litteris, & subinde Græcis. A. T R. Crispi, Constantini junioris : vel absque priore littera, T R. O B S. *Treviris obsignata*, in nummis Constantini junioris, Gratiani, Valentiniani junioris, primam designat officinam. Secundam, B. T R. Crispi. T R. O B. C. Valentiniani junioris, tertiam. Quintam, P T R Є, *Percussa Treviris, officina quinta*; Constantini M. T S E. Constantis : *Treviris signata, officina quinta* : & S. M. T. S. Є. Delmatii : *Sacra moneta Treviris signata, officina quinta*.

Viennæ denique in Gallia Narbonensi fuisse pariter plures indicat ille Mauricii Imp. nummus, cujus in aversa parte legimus, (nam hos omnes, ne dubites, nummos contrecta-

vimus, præter eos, quos ex Mediobarbo, Occone, Strada, citamus:). VIENNA. DE. OFFICINA. LAVRENTI.

Græcarum itaque civitatum, in quas deductæ coloniæ essent, (de Latinis enim postea viderimus) in eadem Moneta, diversis licet officinis, pecunia altera Græce fuit inscripta, sine coloniæ mentione; Latine altera, cum coloniæ nomine. Hæc posterior moneta etiam in Urbe admittebatur: prioris usus in provinciis tantum fuit. Græcæ porro nonnullæ civitates, cum in eorum agros deducti coloni non essent, coloniæ tamen prærogativa ac titulo sunt cohonestatæ: sed Græce semper nummos inscripsere. Talis in Syria Antiochia, quæ a Caracalla id nomen ac jus impetravit. *Divus Antoninus*, inquit Paulus J C. libro I. Digest. tit. XV. de censibus, *Antiochenses colonos fecit, salvis tributis.* Colonos fecit, colonos eo non deduxit. Laodicea similiter in Syria Cœle. In Mesopotamia, Amida, Carrhæ, Edessa. Principes vero, quantumvis ad eorum arbitrium omnia fierent, tamen plerumque studiorum populi, ac Senatus auctoritatis habere se rationem videri voluere. Quare cum coloniis istius generis jus impertirent conflandæ monetæ, & rescriptum illi suum sub sacrosancto Tribuniciæ potestatis nomine, quo se summum esse populi plebisque Romanæ magistratum profitebantur, testatum in nummis esse voluere: deinde & Senatusconsulti adjici mentionem. Quæ causa est quamobrem vel eæ litteræ Δ. E. summam horum nummorum aream impleant, vel duæ illæ voces ΘΗΜΑΡΧ. ΕΞΟΥCΙΑC in ambitu descriptæ sint, tanquam potiore ac nobiliore loco: inferiorem modo areæ partem litteræ illæ obtineant, quæ Senatusconsultum denotant. Sic enim fit, ut tametsi ratio ac vetus ordo postulet, uti Senatus Populusque Romanus dicatur: nunc ratione mutata Tribunicia potestas, qui populi magistratus est, quoniam translata est ea potestas ad Augustos, priore loco memoretur: & in nummis etiam Augustarum apponi debeat: quoniam populi Romani nomine facta ea potestas his vocibus significatur, quæ potestas omnis penes Imperatores fuit. 11. 12.

Solo interdum rescripto Principis impetrato, nec exspectato

Senatusconsulto, monetam aliæ coloniæ percussere, ut Laodicena in Syria: cujus in nummis idcirco solas Δ. E. litteras reperire est: non quod metropolis secunda esset dumtaxat, non prima, ut tu auguraris in Elagabalo, pag. 122. Nam præterquam quod in Syria Cœle unica metropolis ea fuit, non in Syria prima, ut arbitraris: quid istud, quæso, ad rem? Detractæ sunt litteræ S. C. a nummis Laodicensium, quæ in Antiochensium nummis visuntur: cur? quia Laodicea secunda tantum metropolis fuit. Cui non omnino hebeti talem esse causam probabilem suadebis?

Veram accipe. E Principibus Romanis quosdam impotentiores fuisse, qui omnia ad arbitrium neglecta senatus potestate gererent, nemo nescit. In his Severum fuisse pariter compertum est. Is Antiochensibus sua jura ademit, quæ in Laodicenos propria auctoritate transtulit. Constat & illud tum ex Herodiano, libro III. tum ex Spartiano in Caracalla. Nec vero adhuc ulli Antiochiæ fuerant cusi nummi, qui Romæ admitti possent, cum colonia non esset, aut municipium civium Romanorum. At Laodicenos Severus colonos fecit, Populi Romani nomine: non exspectato, ac ne postulato quidem Senatus consensu. Quare in nummis Laodicenis solummodo mentio Tribuniciæ potestatis occurrit. Videri moderatior Caracalla voluit, quare *Antiochensibus jura vetusta restituit*, inquit Spartianus, colonos eosdem fecit, cudendæ pariter monetæ, quæ Romæ admitteretur, jure concesso, tum sua Tribunicia potestate, tum Senatusconsulto.

12. Sed moneta Urbis, MON. VRB. aliam ob causam appellata in Antiochensium e Syria nummo, quem sub Philippo seniore commemoras, pag. 128. nempe quoniam in Urbe, hoc est, Romæ figuraretur. Concessum illis singulari Principis beneficio, ut in urbana quoque Moneta, ipsorum nomine nummi formarentur: qui proinde essent, quantumvis Græcæ civitatis nomen præferrent, in usu publico, sive ut leges loquuntur, lib. IX. Cod. Theod. tit. XXIII. *Si quis pecunias*, leg. 2. in conversatione publica, perinde occidente toto, atque alii ejusdem civitatis, quibus epigraphe Latina non esset, in suo tractu. Neque enim levis est allucinatio tua, qui Urbis nomine Antiochiam, non Romam, intelligi

putes posse. Dic, amabo, in nummis Constantii Chlori, & Maximiani Armentarii, apud Mediobarbum, SACRA. MONETA. VRB. AVGG. ET. CAESS. NN. item in nummo Crispi, MONETA. VRBIS. VESTRAE. quam Urbem, nisi Romam designat? *Monetæ opifices intra Vrbem*, & Monetam Urbis cum audis, eandemne utrobique urbem, nempe Romam, designari putas? Atqui de illis Sex. Aurelius Victor, in Aureliano: *Intra urbem monetæ opifices deleti, qui cum auctore Felicissimo rationali nummariam notam corrosissent, pœnæ metu bellum fecerant.* Vidistin in Severi nummo, RESTITVTORI. VRBIS? Quamnam ibi putas intelligi oportere? Piget porro in re trita & pervulgata diutius immorari.

Jam coloniarum in oppida quævis deductarum moneta omnis Latine inscripta, cui Augustorum essent aut Cæsarum vultus impressi: item municipiorum, quæ vel Imperatorum dumtaxat, vel præterea Magistratuum, quos a Romanis acceperant, nomina similiter Latine præferret, in Urbe pariter admissa est. Alia quælibet, oppidorum etiam illorum, in quæ essent deductæ coloniæ, aut Græce inscripta, aut peregrinis signata symbolis, propriis cujusque civitatis, Romæ non est admissa: sed in usu modo regionis ac provinciæ fuit, ubi signabatur. Augusti ac Tiberii principatu non potuit in coloniis aut municipiis prioris generis moneta signari, absque rescripto Principis: vel Populi Romani nomine, permissu Proconsulis. Id quod nummi declarant trium generum. Primum ii, in quibus PERMISSV. AVGVSTI. scriptum est, quorum aliquot inferius appellabimus. Deinde coloniæ Patrensis nummus, in quo MONETA ex indulgentia Augusti IMPETRATA dicitur. Quid enim? an jus conflandæ in ipsa Patrensi civitate monetæ intelligendum est? Minime vero: cum & ante hæc tempora, & post illa deinceps Græce inscripti nummi occurrant, ΠΑΤΡΩΝ, ΠΑΤΡΕΩΝ, & ΑΡΟΗ ΠΑΤΡΕΩΝ, adjecto interdum Proconsulis nomine, ut diximus pag. 385. operis nostri de nummis. Sed prærogativa intelligitur monetæ cudendæ nomine coloniæ, quæ moneta Romæ perinde atque in provincia ultro admitteretur. Postremo, nummi inscripti apud te

13.
14.

ſub Tiberio, pag. 132. PERMISSV DOLABELLAE PROCOS. & Druſi nomine pag. 134. PERMISSV APRONI PROCOS III.

Poſt ea tempora, cum in nummis coloniarum ac municipiorum ea formula non occurrat, quævis moneta in toto orbe Romano Latine inſcripta, Auguſtorum aut Cæſarum vultus exhiberet, admiſſa ultro & in Urbe fuiſſe plane videtur, cujuſcumque coloniæ aut municipii foret. Donec officinæ quædam ac fabricæ monetariæ inſtitutæ certis locis, de quibus nos egimus pag. 458.

Horum cum tu nihil dicas, quæ tamen debent eſſe in confeſſo, quid juvat in iis confutandis, quæ dicis, quæque abſunt ab his & a vero longiſſime, chartam tempuſque perdere? Quæres fortaſſis a me, cur Græce eæ litteræ ſcriptæ ſint, quæ Tribuniciam poteſtatem ſignarent, non Latine, perinde atque quæ Senatuſconſultum. Breviter dicam. Primum: quoniam iis characteribus ſcribi decuit, quibus ipſum in eo nummo nomen Imperatoris ſcriberetur, cujus eſt illa auctoritas propria: eſt autem illud in omnibus Antiochenſium nummis Græce. Deinde, quod litteræ iſtæ T. P. ſimplices ac ſolitariæ aut nunquam aut vix uſurpari ſolitæ pro Tribunicia poteſtate. Denique, quæ potiſſima ratio eſt, quod non tam aperte ac perſpicue Latina vox Tribuniciæ poteſtatis, quam Græca Δημαρχικῆς ἐξουσίας, poteſtatem factam populi Romani nomine ſignificat.

Quid quod autem nonnullarum etiam coloniarum officina Romam tranſlata? Dic aliquam, inquies, ejuſmodi. Antiochenam Piſidicam: cujus nummis inſcriptæ litteræ S. R. ſub Severo, tomi tui poſterioris, pag. 2. ſub Caracalla, pag. 35. ſub Geta, pag. 76. & 77. in Elagabalo, pag. 108. ſub
15. Alexandro Severo, pag. 160. ſub Gordiano III. pag. 198. 199. 200. & 201. ſub Philippo patre, pag. 229. denique ſub Decio, pag. 276. Nam quid hæ tandem litteræ denotant? Senatum Romanum, inquis. Quanto aptius litteræ duæ, S. C. pingerentur, ut intelligeretur Senatus conſultum? Deinde quis Senatum Romanum in nummis aliquando, aut lapidibus vidit? Denique, ſi Senatus ibi Romanus accipiendus eſt, cur abeſt populi mentio, quæ in Antiochenis Syriæ

& Laodicenis, tam accurate litteris Δ E designatur? *Signatam Romæ* pecuniam scito significari: atque ex eo disce quanta tibi sint ex tuo opere placita eradenda. Posterior ætas sub Constantino M. nunc scripsit PE. R. P. *Pecunia Romæ percussa*: nunc P. R. vel P. ROM. *Percussa Romæ*: nunc R. dumtaxat *Romæ*: nunc RO. P. S. *Romæ pecunia signata*, sub Honorio: nunc R. S. (quod idem valet, opinor, atque S. R.) *Romæ signata*, in nummis Licinii & Nepotiani: in Valentis, S. M. R. P. *Sacra moneta Romæ percussa*: quibus formulis similes fere ducentas aliorum locorum, in quibus moneta cuderetur, collegit Vir clarissimus Du-CANGIUS, in opere de inferioris ævi numismatibus, pag. 36. 37. 38. quod opus si legisses, aut si auctorem consuluisses, næ tu in hoc genere plurimum profecisses. Fuit enim ille vir cum eruditionis eximiæ, tum mirificæ humanitatis: neque doctrina magis, qua vicit omnes, quam comitate ac facilitate morum admirandus: cujus cum testes sint, quotquot in hac civitate eruditi degunt: tum ego in primis, quem ille paterna, dum viveret, caritate ac benevolentia sic complectebatur, ut menstruis me, nam sic urbane vocabat, salutationibus cohonestaret, optimis revera potius præceptionibus imbueret atque institueret. Et nos illum vicissim ceu parentem amantissimum optimumque, vivum coluimus, mortuum luximus: cujus nostræ observantiæ dolorisque nostri significationem, nulla non lucubratio nostra exhibebit, dum tanti viri imago, qualem hausimus oculis, cum ille nos in extremo spiritu amplexaretur, animis obversabitur: hoc est, dum vita superstes erit. Sed ad te redeamus.

Hic tu autem haud dubie, cum neque sis tardi in divinando ingenii, neque naris obesæ, ubi Moneta Urbis quæ fuerit, a nobis didiceris, statim subodorabere latere aliquid simile in voce CON. KON. CONOB. KONOB. & COMOB. quæ in multis ex omni metallo nummis Imperatorum Orientis & Occidentis, immo etiam & in aureis aliquibus primæ stirpis Francorum regum nummis occurrit. Et nostram tu forte jamdudum conjectationem felici Minerva antevertisti. Dic igitur, si potes, quamobrem eæ litteræ, CONOB. & COMOB. quæ a temporibus Constantini

M. viſuntur in nummis, quarum hæc interpretatio eſt, communi eruditorum ſuffragio recepta, & iis quæ paulo ante diximus de Monetariorum C P. decem officinis, haud mediocriter confirmata, *Conſtantinopoli obſignata*, *Conſtantinopoli moneta obſignata*: Latinitate tunc ſcilicet rudiore: ut TROB. & TROBS. in nummis Conſtantini junioris obſignatam Treviris manifeſte ſignificat: quamobrem illæ, inquam, litteræ etiam in Honorii, Attali, Conſtantini tyranni, Jovini, Joannis, Petronii Maximi, Aviti, Majoriani, Libii Severi, Anthimii, (ſic enim in nummis noſtris nomen iſtud ſcribitur:) Glycerii, Nepotis, Romuli Auguſti, nummis ſint inſculptæ, quos nummos conſtat in occidente formatos? Cur in ea quoque aurea moneta viſuntur, quæ Childrici & Chlotarii regum noſtrorum nomina conjunctim repræſentat? cur in aureis pariter Theodeberti nummis? Rem paucis, ne forte hæreas, indicabo.

Francorum, Burgundionum, & Gothorum reges, qui Gallias, Hiſpanias, Italiamque tenuere, militare ſe pro rei publicæ incolumitate: ac ſub Imperatoris Romani auſpiciis, qui Conſtantinopoli degeret, hos ſe tractus regere profitebantur. Itaque cum gentis quiſque ſuæ rex eſſet, rectorem ſe regionis, quam ſub ditione haberet, appellabat. Quemadmodum in Oriente, Aureliani principatu, Vabalathus Odenati Palmyrenorum principis nepos pro Cæſare imperitavit,
130. ut nummus ejus declarat, VABALATHVS VCRIMOR. Quas litteras ante quadriennium interpretati ſumus, *Vice Cæſaris Rector Imperii Orientis.* Nam & ab Avito Viennenſi, epiſtola LXXXIV. Theodericus rex Gothorum RECTOR ITALIÆ nuncupatur: & ab Evagrio, libro IV. hiſt. Eccleſ. cap. XIX. idem adminiſtraſſe imperium occidentale in Italia, & occidentalibus copiis præpoſitus dicitur, ut poſt Theodahatum Vitiges.

Quin etiam iidem imperatoriæ aulæ ſe Proceres dicere, ſive Comites, nonnulli etiam imperatoris famulos ac milites, haud dedignati. Sigiſmundi certe Burgundionum regis ad Anaſtaſium Imp. hæc oratio eſt, epiſtola LXIX. ab eodem Avito Viennenſi dictata, nec ulla rerum neceſſitate expreſſa, ſed ſolo officio, ac ſola conſuetudine. *Si devotionem noſtram,*

qua

qua vobis animo militamus, etiam corporaliter præsentari obex temporum regionumque non patitur: quod tamen habemus in votis, exserere tentamus officiis. Credimus enim toties coram sacris gloriæ vestræ obtutibus intromitti, quoties sollicitudinis debitum studio paginæ famulantis offerimus. Nam licet mundum latere nequeat vestra prosperitas, & orbem suum radiis perspicuæ claritatis illustret: dulce tamen est, si hi, quos militiæ fascibus, & peculiaris gratiæ pietate sustollitis, quos in extremis terrarum partibus aulæ pollentis contubernio, & veneranda Romani nominis participatione ditatis, specialiter gaudia vestræ perennitatis agnoscant, quæ generaliter cunctis fama concelebrat. Ornat quippe imperii vestri amplitudinem longinquitas subjectorum, & diffusionem reipublicæ vestræ adserit quod remotius possidemur. Rursumque in epistola LXXXIII. *Gloriosissimo principi nostro, qui corpore absumus, animo præsentamur. Et quanquam istud famula vestra prosapia mea ex devotione persolverit, me tamen gratiæ debitorem, non magis parentalia debita, quam beneficia mihi impensa fecerunt. Vester quidem est populus meus: sed me plus servire vobis, quam illi præesse delectat. Traxit istud a proavis generis mei apud vos decessoresque vestros semper animo Romana devotio, ut illa nobis magis claritas putaretur, quam vestra per militiæ titulos porrigeret celsitudo: cunctisque auctoribus meis semper magis ambitum est quod a principibus sumerent, quam quod a patribus attulissent. Cumque gentem nostram videamur regere, non aliud nos quam milites vestros credimus ordinari.* Denique, epistola LXXXIV. *Igitur post obitum devotissimi fidelissimique patris mei, Proceris vestri*, &c.

Eam ob rem his regibus & patriciatus & consulatus codicillos atque insignia, aliosque titulos dignitatum, Romani Imperatores detulere. Unde & Theodericum regem Gothorum, *Magistrum præsentis militiæ*, in Chronico Marcellini Comitis, anno CCCCLXXXIII. Fausto solo Cos. & alios, Magistros militum sæpe appellatos legimus. Patriciatum Sigismundo Burgundionum regi delatum Avitus testatur, epistola VII. Theodericum eundem a Zenone patricium esse creatum annales alii prodidere. Ad Clodoveum quoque regem Francorum, post victoriam Gothicam, codicillos de consulatu ab Anastasio Imp. missos refert Gregorius Turonensis, libro II. cap. XXXVIII. Itaque consulatus ille munia

D

obiit, cum in urbe Turonensi esset. Nam *adscenso equo, aurum argentumque..... præsentibus populis manu propria sparsit, voluntate benignissima erogavit, & ab ea die* TANQVAM CONSVL ET AVGVSTVS *est vocitatus.*

Hinc & Justinianus Imp. passim se Gothicum, Francicumque inscribit: & ante ipsum Anastasius Aug. in litteris ad Senatum Urbis Romæ missis, Petro V. C. Cos. *Francicum inclytum* se appellat: qua cum gente non bellum ei, sed amicitia fuit: ut ex consulatu apparet, quem Clodoveo detulit. Cur ergo hæc uterque sibi nomina adserit? Quod haberet utique harum gentium reges sub se militantes, id quod perhonorificum Augustis fuit. Inepta est enim, & a vero prorsus abhorrens Agathiæ conjectatio, libro 1. pag. 15. Theodebertum regem Francorum, quod ægre ferret hos sibi titulos Justinianum arrogare, bellum ei denuntiasse, sed in procinctu diem obiisse.

Quin etiam centum amplius annis post Theodeberti obitum, imperante Constantino Pogonato, occidens universus ad imperium attinere existimatus est, cui Græcorum Cæsar præesset. Quare in epistola ad Constantinum Imp. nomine synodorum concilio Apostolicæ sedis subjacentium, hoc est, suburbicariarum regionum, Italiæ, Galliarum, ac Britanniarum, (nam Hispani defuere:) scripta anno DCLXXIX. episcopi horum tractuum, qui epistolæ subscripsere, Imperatorem his verbis compellant. *Omnes nos exigui ecclesiarum præsules* VESTRI *christiani* IMPERII *famuli, in septentrionalibus vel occiduis partibus constituti.*

Sed quorsum tam longe divagamur? inquies. Accipe. In occidente quoque percussi Augustorum nummi, vel tyrannorum etiam, qui pro Imperatoribus & Augustis se gererent, has habent insculptas litteras, CONOB. Quid ita? Ut & se consortes imperii, parisque cum Imperatore CP. dignitatis ac sortis, consensionisque cum illo, hac nota populis facerent fidem: & suo idcirco nomine pecuniam signatam in usu quoque orientis esse orientales ipsi ex iis notis agnoscerent, perinde ac si Constantinopoli conflata esset. Nam ex quo Byzantium Constantinus sedem imperii transtulit, urbs illa deinceps orbis Romani caput existimata est;

Sceptrorum columen, imperii genitrix, ut a Sidonio Apollinari nuncupatur, Carm. 2. Quin etiam in Occidente ordinati Cæsares voluntate Imperatoris CP. ut de Majoriano Aug. refert Marcellinus Comes, Sidonius de Anthemio, aliique de aliis. Quam ob causam hujus regiæ urbis nomen præferre monetam oportuit, quæ in totius orbis Romani usu foret. Has ergo notas Occidentales Augusti in moneta Palatina, hoc est, in ea quæ in Palatio cudebatur, tanquam Augustæ potestatis consortiique in imperio tesseram, insculpi statim curavere, CONOB. vel COMOB.

Istud in occidente primus ex omnibus usurpavit, nec vero quisquam potuit ante ipsum, Constantinus junior, Constantini M. F. In nummo scilicet Arelatensis fabricæ, quam hæ litteræ A. R. in media nummi area positæ indicant: nempe ubi tunc comitatus, sive aula fuit: legere est KONOB. Sic postea Valentinianus M. in moneta Ravennæ percussa, quod litteræ R. V. docent, CONOB. adjecit in imo margine, teste Occone. Honorius in aureo nummo, CON. in argenteo Libius Severus, COMOB. jussit insculpi. Uterque in Cimelio nostro est: Ravennæ cusum eædem litteræ admonent. Ut ceteros autem omittam, quos alii indicavere, Constantinus tyrannus, qui ex Britannia in Gallias Honorii principatu venit, & his in potestatem redactis Consulatum edidit anno CCCCIX. ut docet vetus inscriptio, quæ Treviris exstat, ΥΠΑΤΕΙΑ. ΟΝΩΡΙΟΥ. ΤΟ. Η. ΚΑΙ. ΚΩΝCΤΑΝΤΙΝΟΥ. ΤΟ. Α. is, inquam, de more Augustorum, in nummo aureo, quem nos habemus, tum nomen suum insculpi jussit, D. N. YSTAN···INVS. PP. AVG. (Y pro CON per notarum compendia, quales Tironi ac Senecæ adscribuntur:) tum ex aversa parte, perturbatis, ut videtur, scalptoris vitio litteris, VICTORIA. AVGVSTOR. in infimo margine, CONOB.

In Anthemii nummo CORNOB. legi aiunt, monetarii fortassis vitio: nam & Strada, a quo hic nummus describitur, & in Museo nostro nummi Anthemii CONOB. habent. Sed si CORNOB. legi placet, sententia erit, *Constantinopoli Romæ novæ obsignata*. Nam Roma nova, hoc est, Roma altera Constantinopolis, ut pueri norunt, appel-

lata est : quo sensu, id quod viris doctis latuit, Leo junior in nummo aureo Leo novus appellatur, hoc est, Leo alter: qui virtutes prioris, nempe avi sui Leonis M. repræsentaret. D. N. ZENO. ET. LEO. NOV. CAE.

Anthemii nummo similis hac in parte nummus, ut aïunt, Euphemiæ Augustæ, quæ Justini Imp. uxor : habet enim C O R M O B. *Constantinopoli Romæ moneta obsignata*. Sic enim appellari eam urbem subinde solitam esse, absque νέας cognomine, ΚΠ'εως 'Ρώμης, docent epistolæ in primis duæ Sergii & Pyrrhi Patriarcharum CP. in Concilio Lateranensi, Secret. III. Sed pariter temere insertam litteram R hoc in nummo nihilominus suspicamur. Extra hos autem ceteri etiam in Occidente nummi Augustorum, CONOB. & COMOB. exhibent. Typi scilicet Palatinæ monetæ, Comitatensisque fabricæ, ut appellat Ammianus, libro XVIII. ubi eo verbo translate utitur : typi, inquam, monetæ, quæ in Palatio Imperatorum Occidentis cuderetur, fuere hujusmodi, a temporibus filiorum Constantini M. Quoniam decuit in Orientis quoque usu esse Imperatorum occidentis monetam Palatinam, quam a reliquis hæ notæ secernerent. Quin etiam si conjunctissime cum Cæsare Orientis concordissimeque Occidentales imperarent, Constantinopoli quoque horum nominibus moneta figurabatur : qualis illa Placidii Valentiniani, H. C O N O B. de qua diximus : neque illic tantum, sed & in reliquis civitatibus : ut Constantini junioris, Amidæ : Antiochiæ, Honorii. Et Orientalium vicissim nummi percussi in occidentalibus officinis : ut Licinii, Arelate : Lugduni, Valentis.

Communicatum autem cum Francorum regibus ab Imperatoribus CP. jus Augustorum fuit : quod ab illis propter prosapiæ nobilitatem, decusque gentis, ut Gregorii Turonensis verbo utamur, T A N Q V A M A V G V S T I habebantur. In Gothicorum Regum, sive Italiæ, sive Hispaniæ nummis, eædem notæ, C O N O B. vel C O M O B. ne semel quidem occurrunt : quoniam neque tanquam Augusti habebantur : neque, quod ex eo consectarium fuit, eorum moneta aut Constantinopoli, aut omnino in publico Orientis usu fuit. Tanto ceterarum gentium reges jam tum regum

Francorum culmen excelluit, ut Gregorius M. postea pronuntiavit.

Nihil mirum igitur, si vel in nummis, quos Franci per se sponte deinde conflarent, CONOB. subscriberent: ut in nummo circiter annum DCLXX. conflato: qui ex una parte CHILDRICVS. REX. ex altera, CHLOTARIVS. REX. inscribitur: vel in his, quos Constantinopoli cusos, Francorum Regum nominibus, transmitti in Galliam Imperatores curarent. At prioris generis est, qui in Museo nostro adservatur, Theodeberti regis Francorum nummus aureus, Sirmondi nostri cura comparatus, mole quidem exiguus, sed probæ notæ, cum effigie regis ac nomine, D. N. THEODEBERTVS. C. hoc est, *Dominus noster Theodebertus Comes.* Comitem hoc loco, non Procerem aulæ modo, sed Comitem rei militaris intellige, sive Magistrum militum, ut monuimus. Quemadmodum Stilico Comes & Magister utriusque militiæ sub Theodosio M. in Oriente fuit: per Galliam & Italiam Comes & Magister militum sub Honorio. Sic Burgundionum rex Sigismundus eodem ævo Comitivam rei militaris ab Anastasio obtinuit. Quare inter Aviti Viennensis epistolas duæ ab Avito dictatæ fuere, nempe XLII. *sub nomine domni C. S.* hoc est, *Comitis Sigismundi*, ad Vitalianum Senatorem: & LXXXIV. *sub nomine domni regis C. S. ad Imperatorem Anastasium.* 16.

In parte autem nummi aversa, Victoria, seu Fama alata potius manu coronam præfert: in ambitu vero nummi inscriptio est hujuscemodi: VICTORIA. ACC. C. D. N. RE. Sic enim perspicue legimus: sic punctis autem distingui litteras oportere arbitrati sumus, ut sententia sit, *Victoria accepta Comite Domino nostro Rege.* Nec omnino ineleganter acceptam victoriam Fama prædicat, dum ostentat coronam, insigne victoriæ: nam & accipere coronam, & accipere spolia, aliaque hujusmodi, Latine perbene dicimus. Imam nummi oram obtinent litteræ supradictæ CONOB. Hanc victoriam scilicet, quæcumque ea sit, difficile est enim statuere, Theodeberto regi & Comiti imperium acceptam refert. 17.

At Constantinopoli fortassis eodem tempore illi percussi,

quos affert D. de Bouteroue, pag. 130. in quibus Theodebertus galeatus hastatusque pingitur, cum epigraphe, D. N. THEODEBERTVS. VICTOR. Ex parte altera, inscriptio, ut quidem conjicimus, nostræ haud absimilis: sed ibi ab ipso vitiose describitur. Nunc ad id revertamur, unde digressa oratio est.

ANTIOCHIÆ Pisidicæ nummum a nobis recte, perperam a te lectum esse & explicatum.

SED de hac ipsa Antiochia Pisidica, cui nos primi omnium amplius nummos duodecim vindicavimus, quos Syriacæ omnis Antiquariorum cœtus adjudicarat, tu mira quædam narras, quæ te quidem amplexum eo consilio apparet, ne facere nobiscum usquequaque viderere. Sunt quæ dicis hujusmodi, pag. 240. in nummo Antonini Pii: COL. CAES.
18. ANTIOCH. MENSIS. *Figura stolata stans, crescente Lunæ dorso imposito, ad pedes gallus gallinaceus, Deus Lunus est, cujus nomen* MENSIS *in nummo scriptum legitur, ut subolevit Patinus: pro quo legit Harduinus uno verbo* ANTIOCHENSIS, *pro* ANTIOCH. MENSIS. *Ejus Dei in hac urbe cultum memorat Strabo.* Ἦν δ᾽ ἐνταῦθα ἡ ἱερωσύνη τις μηνὸς Ἀσκαίου, πλῆθος ἔχουσα ἱεροδούλων καὶ χωρίων ἱερῶν. *Fuit ibi etiam sacerdotium mensis Ascæi, multitudinem hierodulorum habens, & sacrorum locorum.*

Dei Luni effigiem eo nummo exhiberi, una cum gallinaceo monueram. Sub ea appellatione coli solitum ac designari ab Antiochensibus indicaram. At sub appellatione MENSIS ibi cultum esse, præsertim a Romanis colonis, aut MENSIS omnino vocem in eo nummo expressam fuisse, si bene eruditorum judicia novi, adhuc illi mecum concordissime pernegabunt.

At aït Strabo, inquis. Num tu Græce intelligis? negat enim Strabo planissime: adeoque non patrocinatur errori tuo, ut eum plane convellat ac labefactet. Locum Strabonis, quem tibi Patinus indicarat, iterum si perlegas, adversari tibi ipse senties. Ἦν δ᾽ ἐνταῦθα, inquit, καὶ ἱερωσύνη τινὸς μηνὸς Ἀρκαίου, πλῆθος ἔχουσα ἱεροδούλων καὶ χωρίων ἱερῶν. Καπελύθη δ᾽

μετὰ τὴν Ἀμύντου τελευτὴν ὑπὸ τῶν πεμφθέντων ἐπὶ τὴν ἐκείνου κληρονομίαν. *FVIT ibi etiam ſacerdotium menſis cujuſdam Arcæi, multitudinem hierodulorum habens, & ſacrorum locorum : ſed EVERSVM EST a morte Amyntæ, ab iis qui in hereditatem ejus miſſi fuerunt :* hoc eſt, a Romanis : nam pag. 567. ejuſdem libri XII. Καθ' ἡμᾶς δὲ εἰς τρεῖς, εἶτ' εἰς δύο ἡγεμόνας, εἶτα εἰς ἕνα ἧκεν ἡ δυναστεία, εἰς Δηϊόταρον, εἶτα ἐκεῖνον διεδέξατο Ἀμύντας. νῦν δ' ἔχουσι Ῥωμαῖοι καὶ ταύτην καὶ τὴν ὑπὸ τῷ Ἀμύντᾳ γενομένην ἐπαρχίαν. *Noſtra ætate in trium, deinde duorum, tandem in unius Dejotari venit poteſtatem, cui ſucceſſit Amyntas : nunc Romani & hanc, & quæ Amyntæ fuit, tenent provinciam.* Audis igitur ex Strabone fuiſſe quidem olim Antiochiæ religionem menſis Arcæi, & ſacerdotium numeroſum : ejus autem ætate abolitum collegium illud peculiare ſacerdotum menſis Arcæi, & everſum a Romanis ? Cur ergo Romani coloni illud in nummis adhuc Antonini Pii principatu commemorent ? Cur in iſto ſolo, non in aliis etiam M. Aurelii, Severi, aliorumque ? Quid quod in nummo exprimi ſi quo jure potuit, debuit multo verius ſub Arcæi nomine exprimi, quam ſub illa communi MENSIS appellatione ? Neque enim hanc numen illud Antiochiæ habuit, ſed alio quodam loco ei cognomine : quem idem Strabo, pag. 557. ab Antiochenſi fano oppidoque procul dirimit. Τό, τε τοῦ Μηνὸς, inquit, ἐν τῷ ὁμωνύμῳ τόπῳ, καὶ τὸ τοῦ Ἀρχαίου τὸ πρὸς τῇ Ἀντιοχείᾳ τῇ πρὸς Πισιδίαν. Collegium igitur ſacerdotum Dei Luni fuerit Antiochiæ ſane : ſub μηνὸς appellatione non fuit : ſub Arcæi nomine fuit, ſed idem everſum a Romanis jam a Strabonis & Auguſti temporibus.

Collegium quodnam intelligam, rogas ? Quale Antiochiæ in Syria fuit, ut docuimus pag. 51. operis noſtri de nummis : cujus collegii nomine ſic nummus inſcriptus : ΚΑΙΣΑΡΙ. ΣΕΒΑC. ΑΡΧΙΕΡΕΙ. Ex parte altera, ΑΡΧΙΕΡΑΤΙΚΟΝ. ΑΝΤΙΟΧΕΙΣ. Eo autem in nummo, præter ea quæ indicavimus, unum ſubnotari obiter operæ pretium fuerit, quo tuas de urbibus Græcis commentationes locupletare poſſis. Tanti eſt mihi ut redeam tecum in gratiam, vel alieno ſi quid occurrat loco, docere te quod neſcias. Diſce ergo ex eo nummo, C pro Σ uſurpari ſolitum ſubinde

jam Augusti ævo: vetere forma pingendi σίγμα per Σ paulatim jam evanescente, quæ Domitiani principatu plane sublata est. Unde apud Martialem; libro XIV. Epigram. LXXXVII. *Lunata scriptum testudine sigma*, pro lecto tricliniari, lunæ falcatæ effigie. Quo spectavit idem iterum, libro X. Epigram. LXVIII. *Septem sigma capit.* Quanquam Galbæ ætate vetus forma ejus litteræ in nummo Musei nostri servatur adhuc, ΛΟΥΚ. ΛΙΒ. ΣΟΥΛ.... *Lucius Livius Sulpicius Galba:* quo de utroque Lucii Liviique nomine a Galba usurpato, testis Suetonius, cap. IV. Sed hæc obiter, unde proficias, suggerimus.

Ad lineas rursum: ad nummum revertamur, in quo legendum, COL. CAES. ANTIOCHENSIS contendimus: tametsi in nummo, ubi extimum areæ marginem hæ voces obtinent, divisa, ut fit, voce ANTIOCH ENSIS in duas partes, quoniam pars una ejus vocabuli dextrum Dei Luni latus obsidet, lævum altera, inserta videri a sculptore potuit ad pedes galli gallinacei littera M. haud dubie exterenda. Cur? tum ob allatas antea rationes, tum quod in Antiochiæ Pisidicæ nummis, qui sunt omnes affabre admodum & exquisita arte conflati, (quippe omnes Romæ conflati, ut arbitramur,) si MENSIS scribi debuit, certe non eo situ scriberetur, quo nunc est, hoc est, ad latus, ac permixte confuseque cum ceteris vocibus: sed in imo nummi margine sejunctim a reliquis: quod nostri dicunt, *dans l'Exergue.*

At legi ANTIOCH. MENSIS oportere subolevit Patinus. Superi! Subolevit Patinus? Suboluisse Patino dicere voluisti, nec potuisti tamen sine duplici solœcismo, in quem fœde impegisti. Adeo non subolevit istud autem Patino, ut peritiorum judicio arbitrioque permiserit, num esset ea littera M eradenda, atque ita facto opus sibi videri haud obscure significarit. *Dissimulandum non est*, inquit, *in hoc alioquin integerrimo nummo abundare litteram M. Sic enim scriptum est,* COL. CAES. ANTIOCHMENSIS: *qui fortassis error sculptoris est. Fortassis enim Dei Luni nomen significat: cum enim Luna a Græcis dicatur* Σελήνη, *Strabo qui Luni mentionem fecit, non* σελήνης *nomine, sed* MENIS *usus est, quod quodammodo*

modo inscriptioni congruit. Videat lector num M *aut* S *ex utraque suspicione redundans ad certius quid possit revocari.* Barbara & hæc oratio est: sed tamen suspicio non spernenda. Nos igitur, quod similius veri fuit, expungendam M litteram censuimus, legendumque ANTIOCHENSIS, ut legere alibi est pag. 214. nomen integrum CAESARENSIS, & pag. 246. DIENSIS, & in alio ejusdem hujus Antiochiæ nummo, GENIO. ANTIOCHENSI. Fore hanc litteram demum, si quis obstinate retinendam defendat, saltem ejus generis, cujus esse videtur & in vocibus NEPTVMNVS ac NEPTVMNALIA apud Gruterum pag. CCCCLX, 3. & in vocabulo Μομψυιςίας, apud Antiochum Monachum S. Sabæ, homilia CXXX. pro Μοψυιςίας: & apud Hesychium κάμψα, quæ vox capsam significat: hoc est, supervacuam, nec ullius roboris aut usus. At tu a nobis stare ne viderere, quod deterius fuit, & abhorrens ab omni similitudine veri, avidissime arripuisti. Patere te nunc demum dedoceri.

ASTURICÆ adscriptum a te nummum fuisse, qui est coloniæ Astigitanæ.

DE nummo Augusti, qui sic inscriptus a te commemoratur, pag. 14. COL. AST. AVGVSTA. in quo 19.
colonus boves agit, timidior aliquanto & cautior primum quidem videris: at obices tandem audaciore saltu transilis. Nam cum præfatus esses, *an nummus ad Astam, vel ad Astigitanam, utramque Bæticæ provinciæ coloniam, an vero ad Asturicam Hispaniæ Tarraconensis revocandus sit, inquirendum.* Subjungis paulo mox, *Asturicæ tribuendum credimus.* Quam quidem urbem magnificam Plinius appellat, Augustanorum Asturum metropolim, unde ei Augustæ factum nomen est, ut monueramus, pag. 81. quod si advertisti, subnotari a te oportuit. Sed Asturicam, amabo, quis coloniam nuncupavit, præter Goltzium unum? cujus cum lubrica fides te ipso ita prodente sit: cum neque in alio, ut apparet, quam in isto ipso nummo, quem perperam legit, coloniam Asturicam viderit: qua auctoritate Asturicam coloniam deduxisti?

Rogas tu vicissim, cur Firmæ cognomen in eo nummo,

si Astigitanæ convenit, omittatur. Nam a Plinio quidem, ut monuimus, libro III. sect. III. *Astigitana colonia, cognomine Augusta Firma* appellatur, hodie *Ecija*, inter Hispalim & Cordubam : & apud Gruterum, pag. 101. COL. AVG. FIRM. Sed potuit Firmæ nihilominus appellatio negligi : quod ex iis coloniis, quarum initiales litteræ similes essent in Hispania, AST. sola Astigitana Augusta diceretur : atque adeo internosci facile posset tum ab Asturica, quæ colonia non esset : tum ab Asta, quæ non Augustæ, sed Regiæ, Plinio ita docente, aliisque, nomen obtinuit.

B

BABBA cur Julia sit appellata, cur item aliæ coloniæ eo nomine donatæ sint, haud satis probabilem a te allatam esse rationem.

20. INter Claudii nummos hunc profers, pag. 155. C. C. I. B. D. D. hoc est, ut dudum antea explicuimus, tum in notis ad Plinium, tum libro de Nummis, pag. 86. *Colonia Campestris Iulia Babba, Decreto Decurionum* : a Plinio admoniti, libro V. sect. 1. *Augusti*, inquit, *colonia Babba, Iulia Campestris appellata*, in Mauretania Tingitana. Est in aversa nummi area tauri natantis expressa effigies : ubi tu fabularum solers subinde investigator ac narrator, de Jove in taurum transformato & Europa refers ea, quæ sunt lippis nota tonsoribusque, sed quæ alieniore loco referri non possint : cum nihil aliud ea effigies, quam situm urbis indicet : in mediterraneo positæ quidem, ut Plinius admonet, sed quam amnis Guarga, ut nunc vocant, præterfluat. Quam belle enim utrumque tauro natante exprimitur ? tauro quidem, ea quæ in mediterraneo sunt pecorum pascua, & armenta : fluminis vicinia, ejusdem natatu signatur. Par tua felicitas in altero ejusdem oppidi nummo, quem Neroni dicatum profers pag. 167. Nam Æsculapii ibi depictum caput arbitraris, cum Jovis sit : adjectusque serpens non Æsculapium, sed Africam denotet, ut monuimus.

Verum hæc levia: aliquanto gravioris momenti eſt, unde Juliæ appellatio, qua Babba gloriatur, ſit repetenda, noſſe. De qua re ſic pronuntias univerſim, pag. 68. *Conſtat urbes aliqua immunitate, ſeu coloniæ titulo a Iulio Cæſare donatas, Iuliæ nomen prætuliſſe: Ab Auguſto autem deductas SOLO Auguſtæ nomine inſignitas: ſed quæ denique Iuliæ Auguſtæ ſimul nominantur, a Iulio primum conſtitutæ ſunt, deinde ab Auguſto novis civibus frequentatæ.* Apud quos autem id conſtare putas? nam id eruditos quidem negare oportet. Dic, amabo, Julia Conſtantia Zilis cujus colonia eſt? Auguſti ſane, ſi Plinium audis, ſub initium libri quinti. *Colonia Auguſti*, inquit, *Iulia Conſtantia Zilis, regum ditioni exempta.* Et Juliæ tamen illa ſolum nomen habet. Hæc ipſa Babba, in qua nunc ſumus, quam ibibem ille *alteram Auguſti coloniam* vocat, an Auguſtæ nomen ullo præfert in nummo? plane nullo: ſi ſuſpectum Goltzii nummum exceperis, cujus olim meminimus: ubique C. I. B. tantum inſcribitur, *Campeſtris Iulia Babba.* Sint hæc inſtar ſexcentorum exempla duo: quibus non ob Julii unius, ſed ob gentis Juliæ memoriam id aſcitum a colonis, etiam ſub Auguſto, expetitumque nomen eſſe liqueat.

Quare ne cuncteris viro doctiſſimo Noriſio aſſentiri: hæres enim dubius pag. 125. quem ſequare: ſed ne cuncteris jam confiteri Uticenſe municipium id quoque nomen Auguſti principatu ſibi tum vindicaſſe, cum Auguſtus, ut Dio tradidit, Uticenſibus civitatem dedit. Illud ergo nomen, id quod vobis ambobus ex æquo latuit, in honorem Juliæ gentis adſcivit. De Auguſtæ vero appellatione, dic ſodes, quid Corinthus Auguſto debeat, quoniam Neronis ævo Auguſta cœpta eſt appellari? neque enim ante eam ætatem id nomen occurrit in nummis. Quid Auguſto Cæſarea Palæſtinæ debet, quæ Auguſta cognominata eſt, cum ſit a Veſpaſiano deducta? Hos nodos, ſi potes, expedi: nos ad alia interim properamus.

BERYTENSEM nummum nec probe inſpectum a te fuiſſe, & eundem præpoſtere explicatum.

21. TRAJANI nomine nummus inſcribitur, pag. 213. IMP. CAES. NER. TRAIANO. OP. AVG. GER. DAC. cujus in averſa parte, COL. IVL. AVG. FEL. BER. hoc eſt, *colonia Iulia Auguſta Felix Berytus*, uti ex Plinio monuimus, pag. 90. ubi & Auguſtanam coloniam ab Hadriano appellatam eſſe, indicavimus item ex Ulpiano. At in eo nummo depictam aïs turritam mulierem ac *ſeminudam*, Aſtarten Deam videlicet: cui icuncula columellæ impoſita, ſive Cupidinis, ſive Victoriæ, nam & hic incertus ac ſuſpenſus hæres, coronam imponat. Adjice, mihi crede, iterum oculos: dioptram & ſpecular admove: intelliges depictum ibi virum, non feminam; id quod ſeminudi corporis habitus, ſubligaculumque quo virilia ſolum obvelantur, debuit admonere: Serapidis effigiem eſſe, non Aſtartes: nec turritum caput eſſe, ſed calatho impoſito, qua forma pingi Serapis ſolet, onuſtum: denique non Cupidinem, ſed Victoriam, quæ Serapidi, vel Trajano potius ipſi ſub Serapidis effigie depicto, coronam porrigat. Quanquam de Trajano quod excidit, forte ampliandum. Quin nobis fidem habebas, qui in Berytenſium nummis Valeriano principe conflatis, pag. 90. Serapidem eſſe inſculptum monuimus? Non te hæc fabula nunc irretitum teneret.

BILBILIS nummo cur vox hæc altera, ITALICA, adjecta ſit, alieniorem, quam quæ eſt a te allata, cauſam afferri non potuiſſe.

22. AUGUSTI vultum ex altera parte nummus exhibet, cum voce BILBILIS: ex altera equitem cum haſta de-
23. currentem, adjecta voce ITALICA. Nec ſine cauſa ſuſpicabar olim hunc Bilbili conflatum: addito fortaſſis alterius civitatis, Italicæ ſcilicet, nomine, quicum ei ſocietas eſſet: quam ſocietatem atque concordiam Græci paſſim in nummis

ſuis atque marmoribus ΟΜΟΝΟΙΑΝ appellant: Videri aliter aliis interim ſubmonui, quibus Italicam Bilbilim cognominari eo nummo placuit. Horum in ſententiam concedere dum tu videri cupis, ut a nobis diſſentias, quam præclaram cauſam affers judicii tui? *Bilbilis municipium ſine ſuffragio*, inquis, pag. 17. *ab Auguſto jus Italicum habuiſſe videtur: unde Italica & Auguſta in nummis vocata eſt.* Ob conceſſam juris Italici prærogativam Italica ſi Bilbilis dicta eſt, cum fuerint, teſte Plinio, in Bætica, quam ipſe rexit, oppida eo jure donata novem ac viginti, octodecim in citeriore Hiſpania, ſolane Bilbilis ex omnibus Hiſpaniæ civitatibus eo jure debuit gloriari in nummis? An vero gloriari ea re tantopere debuit, cum e tergemino jure, quo cohoneſtari oppida potuere, coloniarum ſcilicet, Latii novi ſeu civium Romanorum, & Latii veteris ſive Italici, iſtud poſtremum atque infimum ſit?

Non eſt, mihi crede, non eſt Bilbilitanæ civitatis cognomen ITALICA. Bilbili quidem cuſum eſſe nummum illum docuimus pag. 94. & ad Bilbilim, non ad Italicam, ut tu pag. 114. falſo accuſas, retulimus: & recte profecto: quoniam primariam nummi aream & Auguſti effigies & Bilbilis ſimul nomen occupat.

Quid ergo vox ea ſibi vult, ITALICA? Accipe: coloniis videlicet ac municipiis, ſi neſcis, datum eſt jus legionis: uti ex Feſto liquet in primis, verbo *Municipes:* hoc eſt, ut in legione Romana pariter ac cives Romani, non in auxiliis, ut ſocii, ſtipendia mererent. Idcirco nomina legionum, in quibus ſtipendia coloni municipeſve facerent, Hiſpanienſibus nummis inſculpta: Bilbilitanorum quidem, Italicæ, quo nomine fuere legiones quatuor, prima, ſecunda, tertia, quarta, ut ex variis apud Gruterum inſcriptionibus liquet: & in Apoſtolorum Actis, *Cornelius Centurio cohortis quæ dicitur Italica*, cui non notus? In aliqua igitur ejus nominis legione vel cohorte equis feciſſe ſtipendia Bilbilitanos admonet eques in ea nummi parte inſculptus, cui vox ea addita, ITALICA, eſt. Quid planius? Non eam ob cauſam Martialis de patria ſua ceciniſſe hoc carmen videtur? libro I. Epigr. L.

Videbis altam, Liciniane, Bilbilim,
Equis & armis nobilem.

Hinc & Victrix Osca, Norba, Tarraco, nuncupata videtur. Neque enim est in hisce nummis, similibusve, sculptus eques, quod regio equis abundat, vel quod est gens bellicosa: ut aïs in Oscensium nummis præsertim, sub Augusto, pag. 56. & in Segobrigensibus, pag. 64. Sed ut argumento sit, municipes potuisse equis in legione stipendia facere: sive in Italica I. II. III. & IV. sive in Victrice VI. XX. & XXII. Et in Narbonensi Gallia, Arausio dicta colonia Secundanorum, Arelate Sextanorum, Beterræ Septimanorum, Forum Julii Octavanorum, Narbo Decumanorum: quod in sui nominis ac numeri legione mereri stipendia scripti ex illis coloniis milites, cum evocarentur ad militiam, oporteret. In Thracia Deulton veteranorum colonia appellatur: quod ex ea descripti ad bellum cives, non cum tironibus, sed cum veteranis militiam agerent: id quod in Gordiano, pag. 214. non intellexisti. Veteranorum enim appellari coloniam aliquam singularem, mirum tibi visum est & inextricabile, eo quod nusquam deducti alii præter veteranos. In Notitia Imperii, quos arbitraris Equites quinto-Dalmatas, sexto-Dalmatas, octavo-Dalmatas, nono-Dalmatas appellari? quos putas in inscriptione vetere, quam legere me alicubi memini, Dalmatas Septimanorum vocari? An e quinta, septima, aliave legione in Dalmatiam transmissos? Næ tu vehementer errabis, ita si sentias. Sic enim habeto, legionem designari quintam, sextam, aliamve, quæ sit collecta e Dalmatis. Sic Beterræ Septimanorum vocitatæ, quod qui ex ea civitate conscriberentur milites, mererent in septima legione stipendium. Septimaniam enimvero ex eo qui nuncupatam existimet, nemo jam est inter eruditos. Alia ejus appellationis causa, longeque post coloniam eo deductam orta ac nata est.

Habes hic aliquid quod opponas? Aut minusve hæc tibi vera videbuntur, eo solum nomine, quod tibi minime ea suboluere?

BOSTRAM a nobis recte Novam Trajanam, a te male Nerviam Trajanam appellatam esse.

NOBIS etiam dicam grandem impingis, quod nummum Commodi principatu conflatum, inscriptumque, NE. TP. BOCTPA. interpretati sumus, Νέα Τραϊανὴ Βόστρα, & in Alexandro Severo, N. TR. *Nova Trajana.* Adimis deinde eorum, qui pariter nobiscum sensere, patrocinium, Holstenii ac Tristani: quippe omnes tanquam ex tripode pronuntias turpi errore delusos: Nerviam Trajanam dici oportere. Ego vero faxim ut intelligas, si ea rursus quæ isti de hac re prodidere, legeris, contulerisque cum nostris, ne causas quidem ita interpretandi, nedum errorem, ab iis nos hausisse, ut prædicas.

Nervæ prænomen adscivisse sibi Trajanum quis ignorat? Nervium nihilominus dictum a Nerva quidquam, aut a Nerva Trajano Nervium Trajanum, ubi reperisti? Ulpiam hic de suo nomine legionem, aliam de cognomine Trajanam similiter, Trajanamque coloniam appellavit: Nervium plane nihil. Ulpiam Trajanam potius diceret, quo nomine in Dacia colonia fuit, quam in antiquis marmoribus DIVI NERVAE TRAIANI AVSPICIIS conditam, & VLPIAM tamen TRAIANAM dici monuimus, pag. 518. Gratulare in sinu tibi de hoc præclaro tuo invento: nemini ante te hæc res in mentem incidit: nemo tam solertis ad excogitandum ingenii laudem invidebit. Quæ enimvero te ars edocuit, a Nerva Nervium deduci? An a Numa Numium, a Sylla Syllium, Cinnium a Cinna, Agrippium ab Agrippa, a Seneca Senecium, a Sura Surium, a Mela Melium, Nasicium a Nasica, a Dolabella, ut mittam cetera, Dolabellium deduceres? Diceres saltem Nervianum, ut a Dolabella Plinius noster Dolabelliana pira cognominata commemorat.

Quo porro sensu dictam a nobis esse Novam Trajanam putas? an quo tu Novam Carthaginem appellasti, ut ab antiquo altero & cognomine oppido secernatur? minime vero: sed quo apud Gruterum, pag. CCXXXVIII, 7. NOVA. CIVITAS. ARVCCITANA. legitur: non ut ab

altero oppido diversa, sed ut sui ipsius dissimilis: quoniam recens instaurata ornataque, in meliorem evecta sit conditionem atque sortem. Nova ergo Trajana cognominatur: quoniam, cum vicus esset ignobilis, castrum ibi Trajanus arcemve condidit, cum præsidio limitaneæ legionis. Unde a Ptolemæo libro v. cap. XVII. Βόστρα λεγίων appellatur. Legionem secundam autem Trajanam esse nuncupatam, & Trajanam Fortem, Gruterus, si nescis, multis te locis edocebit: Nerviam Trajanam, sive illam, sive alteram, plane nemo. Jam litteram N pro *Novo* poni vetusti lapides clamant, in quibus N. MONVM. *novum monumentum* significat. Tu N. pro Nervio poni ut facias fidem, vel uno, si potes, exemplo comproba.

Ævo subsequente Bostrena munitio aucta maximopere a Severo est: is enim pomeria prolatavit, muros struxit, urbem ingentem condidit. Auctor Damascius in bibliotheca Photii, cod. CCXLII. pag. 1060. Εἰς τὰ Βόστρα τῆς Ἀραβίας, πόλιν μὲν οὐκ ἀρχαίαν, ὑπὸ γὰρ Σεβήρου τοῦ βασιλέως πολίζεται, φρούριον δὲ παλαιὸν, &c. *In Bostra Arabiæ, civitatem quidem haud vetustam, a Severo enim Imperatore condita est, vetus autem castellum fuit.* Ammianus, libro XIV. pag. 21. ingens fuisse oppidum declarat, ubi de Arabia verba facit. *Hæc quoque, inquit, civitates habet inter oppida quædam ingentes, Bostram, & Gerasam, atque Philadelphiam, murorum firmitate cautissimas.* At tu latina interpretis Photiani verba amplexus quam præpostere accepisti? nam cum ille scripserit, *sub Severo Imp. in civitatem redacta est:* tu civitatis nomine jus civium Romanorum concessum Bostrenis ab Alexandro Severo jubes intelligi. Qua de re non leviter castigandus es duplici nomine: primum, quod de Alexandro Severo, non de Severo Pertinace prodita hæc a Damascio arbitreris: deinde quod πολίζεσθαι nescieris esse, condi, strui, ædificari civitatem: non jus accipere civium Romanorum. Non sunt hæc porro ita obvia & aperta, ut ab iis etiam, qui parum acutos se natos gaudent, videri possint?

BUTHROTI,

BUTHROTI, aliisve in locis, Quinquennales qui fuerint, te ignorasse.

NUMMUS a nobis allatus fuerat, pag. 102. BVTHR. hoc est, Buthrotum, in Epiro. C. PAET. QVIN. ITER. Quorum verborum editam a nobis interpretationem modesta hac oratione vellicas ac perstringis, pag. 78. *P. Harduinus* C. PAET. QVIN. ITER. *interpretatur, C. Pætus, Quinquennalia iterum, pro Quinquennalis iterum, & frigide ad ludos quinquennales revocat.* Pax, mi Valens, nolo enim convitia regerere aut recordari. Duo reprehendis, quorum in altero lapsus typographi est, in altero nullus cujusquam. Quinquennalis quin scribi dicique oportuerit, non inficiamur: & nos ita scribi quidem optavimus. Ludis quinquennalibus præfuisse Buthroti quinquennales adhuc si contendimus, quomodo refelles? Nega, si potes, aut in eo tractu terrarum ludos quinquennales edi solitos esse, aut penes Duumviros quinquennales procurandi curam fuisse. Non imposita Duumviris ubique, sive annuis, sive quinquennalibus, nullo discrimine, edendorum spectaculorum provincia est? Id vero tum ex aliis locis, tum ex Iliberitano canone LVI. (nam sacra nunc sæpius nobis occurrunt, quam profana) disce. Non alter e Duumviris quinquennalibus eam ob causam in Augusti nummo, de quo mox dicturi sumus, Flaminis habitu pictus cernitur, quod eidem esset & sacrorum cura commissa, & ludorum, cum lustrum conderet?

Quid est autem causæ quamobrem pag. 9. neges tu Quinquennales de magistratu per quinquennium gerendo, accipi oportere? *Duumviri*, inquis, *in coloniis Romanis quotannis tanquam Consules Romæ creabantur, nec magistratum ultra prorogabant: quamobrem qui Duumviri quinquennales in hoc nummo perhibentur, non de magistratu per quinquennium gerendo intelligendi, sed de censoribus omni quinquennio creatis, ob eam causam Quinquennalibus in colonia vocatus.* Quam multa in unum errata? Ecquis enim, qui Latine norit, quinquennales magistratus a quinquennio integro, ut annuos ab anni spatio appellatos neget? Censores ipsi Romæ quinquenne primis temporibus

gessere munus: postea singulis annis aut sexto quoque mense creati, ab ætate Æmilii Dictatoris: nec dicti certe ex eo amplius quinquennales: quid ergo Censorum hic exemplum juvat ad quinquennales tuos annui imperii magistratus? Quod si quinto quoque anno tantum creati, & annui tamen fuere, quis interjecto quadriennio horum vices egit? Si censoriæ horum Quinquennalitiorum partes fuere, quorsum illi toties appellantur in nummis? aut, ut verbis tuis utar, pag. 40. *quid Censor in nummo signatus?* in Augusti nempe nummo, cujus aversa area Censorem, ut falso putas, exhibet, quoniam epigraphe docet esse Quinquennalem: cum sit, ut dixi, Flaminis habitu Duumvir Quinquennalis, cui sors obtigerat, ut lustrum municipale conderet.

24. M. POSTVM. ALBIN. L. PORC. CAPIT. IIVIR. Q. *M. Postumio Albino, L. Porcio Capitone, Duumviris Quinquennalibus.* Quod si tibi mirum videtur Censorem in nummo pingi semel, quanto admirabilius videri oportuit toties in nummis appellari Quinquennales, quos tu Censores putas fuisse?

Atqui ubi Censores aut sculpi existimas, aut appellari, mihi crede, Duumviri sunt, Magistratusque municipales. Hoc saltem loco Quinquennales qui fuerint, quod nobis latuisse aïs, intelliges multo nobis notius fuisse, quam tibi: præsertim si his adjicias ea, quæ de Patrensi nummo, ex quo extricare te minime potuisti, inferius dicturi sumus. Nam aliud ibi præterea Quinquennalium genus ab isto diversum, sed æque tibi ignotum occurret. Legem, Medice, legisti primam de Medicis & Professoribus in codice Theodosiano? quæ jubet, *ut si quis eos vexaverit, centum millia nummorum ærario inferat, a Magistratibus vel Quinquennalibus exactus.* Monuisset Gothofredus Magistratuum nomine Duumviros municipales intelligi, quorum annalis magistratus esset: cum in aliis civitatibus, seu municipiis, & coloniis, iidem quinquennales forent.

De his Quinquennalibus Spartianus in Hadriano: *Fuit*, inquit, *in patria sua*, Italica Bæticæ civitate, *Quinquennalis: & item Adriæ Quinquennalis, quasi in alia patria.* Meminit & Apuleïus, libro x. *Gradatim permensis honoribus Quinquennali magistratui fuerat destinatus.* Horum frequens mentio in

vetustis inscriptionibus apud Gruterum. Pag. CLXVIII. M. GAVIVS. DVOVIR. QVINQ. CREPIDINES. CIRC. FORVM. S. P. F. *M. Gavius Duumvir Quinquennalis crepidines circa forum sua pecunia fecit.* Pag. CCCCXLV, 5. C. OFILIO. DVOVIR. ITERVM. QVINQVENNALI. Hinc municipale lustrum in antiquis monumentis, quod quinquenniis singulis ab altero magistratuum condebatur. Plura de Quinquennalibus desiderare te jam a nobis haud arbitramur : itaque ad alia properamus.

C

Cæsaraugustanæ coloniæ, aliarumque, nummos complures inter se similes non alio operæ pretio a te prolatos, nisi ut quamplurima errata tua, in Romanarum præsertim familiarum nominibus, proderes.

Cæsaraugustam cur amplius tricies Cæsaream Augustam appellas, cum e Latinis scriptoribus nemo unus sic vocitet, præter Paulinum, in poëmate XII. ad Ausonium, versus quomodocumque struendi causa : sed extra hunc nemo, nec sic lapis ullus, aut nummus inscribat ? Nam si quando hæ voces CAESAR. AVGVSTA. in nummis puncto dirimuntur, & vitium esse scalptoris, neque illud perpetuum esse, nosse te ac præmonere oportuit. Sed istud per se leve. Quo vero operæ pretio, nisi ut nummorum copiam ostentares, vicenis omnino nummis ibidem sub Augusto cusis, librum ad fastidium tædiumque oneras, qui boves tantum aut vexilla militaria exhibent ? Quæ pariter spes fructus atque emolumenti ex quindenis Calaguritanis sub eodem principe, aut ex Celsæ coloniæ sex, aut ex quaternis Turiasonis sub Tiberio, cum universi nihil nisi boves repræsentent ?

At familiarum præterea nomina hi nummi exhibent ac docent : sic enim passim admones. Quasi vero id tanti sit. Sed sit sane pretii alicujus : quot in his quoque & quam gravia

errata committis? Mitto disquisitiones otiosas & parergas de origine nominum Romanorum, quoties Duumviri aut ædiles appellantur in nummis: ut unde Catones, unde Labeones, unde Barbati cognominati sint, aliaque innumera ejus generis scruta, quisquiliasque. Quarum unicam commemorabo, ex qua discas commentationes tuas non plus æquo osculari ac venditare. Nam quale illud est, quod quoniam Flaccus Duumvir appellatur in nummo Corinthiorum sub Augusto, pag. 46. idcirco hæc subjungis: *Flaccus cognomen ei datum est ex Plinio, cui aures tantum immobiles.* Quid? an huic tantum vel homini vel familiæ aures ex Plinio immobiles? Sic libro undecimo Plinius, sect. L. *Aures homini tantum immobiles. Ab iis Flaccorum cognomina.* Quem in locum quid subnotaverimus si consuluisses, non id quod est multis nominibus insulsum nunc diceres: Flaccum esse cognominatum, cui aures sint tantum immobiles. Sed ad familiarum nomina veniamus, ordiamurque ab iis, quæ in Cæsaraugustanorum nummis exhibentur.

Pag. 23. C. ALLIARIO. T. VERRIO. IIVIR. De Alliaria gente apud historicos esse silentium dicis. Vide an *Alliano* legi oportuerit: nam apud Gruterum, pag. CCCCXIX, 5. C. ALLIANUS Tiburtinus occurrit.

Pag. 24. CN. DOM. AMP. C. VET. LANG.
74. II VIR. *Cneo Domitio Amplo, Caio Vettio Languido.* Lepidum istud Ampli cognomen, si potes, dic unde sis furatus. *Ampliato* dici quanto satius fuit? quod cognomen & Antonii usurparunt, ut ex Gruteri libro constat, pag. DCLXVIII, 12. CN. ANTONIO. AMPLIATO. Jam tres tantum litterulas, VET. pro Vettio positas in nummis marmoribusve, dic similiter, ubi vidisti? Veturiam, mihi crede, gentem hæ notæ indicant, non Vettiam, seu Vectiam: quæ solet aut integra exprimi, aut certe prope integra, in hunc modum, VETTI.

Hæc duo præcipua sunt, quæ ex Cæsaraugustanis nummis sublegimus: at in Calaguritanis duobus quam nihilo fuisti felicior? Pag. 33. C. MAR. CAP. Q. VRSO. IIVIR. *Caio Mario Capitone, Q. Vrso, Duumviris.* Et mox, *Quinti prænomen a numero dictum. Vrso scribit Plinius, libro* IV. *&* V.

Imo, tertio, & octavo. In tertio quidem, Urso colonia Bæticæ est: in octavo, de ursorum natura agitur: videsis ex utro loco auctoritatem repetas idoneam huic familiæ illustrandæ. Ursi nomen esse viri proprium non nesciunt, qui Episcoporum subscriptiones in Conciliis viderunt.

Pag. 33. & 34. M. PLAE. TRAN. Q. VRSO. IIVIR. ITER. *Marco Plætorio Tranquillo, Q. Urso Duumviro iterum.* Et mox: IIVIR. ITER. *de Urso tantum intelligendus.* Marcus ergo Plætorius Duumvir non est, aut eo certe nomine non designatur in nummo: quod nemo harum rerum peritus dixerit. Sed erras, mi homo, & parum vides: si quod usus annorum xxx. te docere debuit, legendum non vides, *Duumviris iterum.* Alioqui si alter amborum solus esset iterum Duumvir, is præponeretur alteri, qui semel ac tum primum foret: ut in Cæsaraugustanorum nummo pag. 26. Q. MAXIMO. ITER. C. VALENTINO. IIVIR. hoc est, *Q. Maximo iterum, Caio Valentino, Duumviris.* Et pag. 29. MN. KANI. ITER. L. TITI. IIVIR. *Manio Kaninio iterum, Lucio Titio, Duumviris:* atque alibi passim: sunt enim exempla obvia. Ævi scilicet prærogativa, gestique jam honoris, ut par est, priorem appellari jubet, qui sit prius magistratu perfunctus: quare & Plætorium Urso præcessisse in Duumviratu intellige. In nummo quidem, quem tu Novæ Carthagini perperam, ut dicemus, adscribis, pag. 39. e Duumviris Quinquennalibus alter in primaria nummi area, quæ caput Augusti exhibet, appellatur, P. TVRVLB. IIVIR. QVINQ. In parte aversa is, 48.
qui duumviratum secundo gerebat, M. POSTV. ALBI- 48.
NVS. IIVIR. QVIN. ITER. cum Augusti templo, cujus in superno limine vox hæc AVGVSTO inscribitur. Sed cur minus insigni loco appellatur is, quem priore, ut diximus, appellari decuit? Quod templi, si nescis, cujus effigies in ea parte cernitur, sive exstruendi, sive Augusto dedicandi, ad eum, veluti digniorem, cura spectabat, ob prærogativam ævi & honoris.

Duos pariter coloniæ Celsæ nummos, amabo, rursum inspice, & observa: in altero, pag. 41. L. BAGGIO, an BACCIO legi oporteat, subdubitas. Nos BACCIO

malueramus: jubetque propemodum vetus inſcriptio apud Gruterum, pag. CCCCXIII, 12. Bacchiam gentem intelligi: nam ibi L. BACCHIVS. plane legas. In altero autem eadem pagina, L. COR. TERR. M. IVNIO. HISP. IIVIR. hoc eſt, te interprete, *L. Cornelio Terracina, M. Junio Hiſpalo.* Cui interpretationi hæc ſubjicis: *Hiſpalus C. & Cn. Corn. Scipionis agnomen. Hiſpalus etiam Celtiberorum rex a Diodoro, libro* VI. *citatur.* Quot hic, patere me tecum ridere, quot hic non pharmaca, medice optime, ſed gentes familiaſque confundis? Gentis Corneliæ agnomen Hiſpalus fuit: etiamne Juniæ? Legi oportuiſſe ſcito, *M. Junio Hiſpellate.* Ac ne omnia tibi ſemel argumenta prodam, cur ita legi neceſſe ſit, aliis pauliſper dilatis, vide Reineſium, XII, 73. HISPELLATIA. PROCVLA.

Cluniæ coloniæ unicum commemorabo, Tiberii principatu cuſum, quem pag. 105. affers, C. ARRI. T. CAECIL. P. REST. C. CAELIO. CAND. IIIIVIR. Hoc eſt, interprete te. *C. Arrio, T. Cæcilio, Publio Reſtituto, C. Cælio Candido, Quartumviris.* Quod Quartumviris, non ſemel, ſed ſæpius, pro Quatuorviris dicas, piget objicere toties ſolœcizare te pro more: ſi leviuſcula remittas, quæ peccaſſe me dicis, ſi tamen vere dicis, ſolœca innumera, quibus liber tuus ſcatet, viciſſim, ne ingratus videar, indulgebo: tu da operam, ut quæ ſaltem a me amice & obiter indicantur, emendes. Sed cum cælator tuus P. REST. inſculpſerit, tu tantum P. RES. exhibeas, utrius tandem fide ſtandum erit? Nam ſi P. RES. dumtaxat nummus habet, tum non Reſtituti cognomen, ſed Reſii nomen in promptu erit intelligi.

Ne vero ab Hiſpania diſcedamus, pag. 121. nummum video a te laudari Turiaſone conflatum, inſcriptumque, MVN. TVR. M. ANT. MVSO. C. MARI. VEGETO. IIVIR. Quo loco Muſi tibi cognomen ignotum eſſe fateris: & mihi profecto eſt: tametſi Antonii Muſæ, quem tibi notum eſſe oportuit, nam is medicus Auguſti fuit, mentionem perhonorificam memini a Plinio factam. At idem tu pagina proxime ſubſequente nummum alterum exhibes ejuſdem oppidi, MVN. TVR. M. PONT. MARSO.

C. MARI. VEGETO. IIVIR. *Municipium Turiaso. M. Pontio Marso, C. Mario Vegeto Duumviris.* Hic ego tecum quovis pignore contenderim, unius ejusdemque anni ac fabricæ utrumque nummum esse, cum sit idem Tiberius in antica parte, bos idem in postica, eosdem quoque esse Duumviros: sed prioris nomen in priore evanidum & obscurum esse, in posteriore illustrius: ac legi utrobique oportere, Muso tuo expuncto, M. PONT. MARSO. Nam Pontii quidem nomen vulgatum, ut & Marsi cognomen.

Corinthum ex Hispania transfretemus. In M. Antonii nummo, pag. 9. qui inscriptus est, P. ALITIO. L. MENIO. IIVIR. quæ sit Alitia gens, nescire te confiteris. Apud Gruterum, pag. DCCCXX, II. ALICIA. SP. F. IVSTA.

Pag. 44. in Augusti nummo ex antica parte, in qua expressus Augusti vultus, appellati simul Duumviri, P. ALVSIT. C. IVL. IIVIR. ITER. ex altera rursum Duumviri alii, L. POMP. C. IVL. IIVIR. Hic fluctuas incertus ac dubius, num ob difficilem aliquem rerum statum adjecti novi ad priores Duumviri fuerint. Noli extimescere: nihil hic turbarum. In nobiliore nummi area, Duumviri nominantur ii, qui Magistratum secundo gererent, eo anno quo cusus nummus est: in postica, qui magistratu jam anno superiore perfuncti essent: quorum idcirco nomina signantur in ea parte nummi, quod arcus, cujus ibi effigies cernitur, exstruendi in honorem Augusti, curam subirent. Pro Alusitio interim vide & observa, num ALVIT. legere debueris: est enim apud Gruterum, pag. DCCLXXXXVIII, 5. in inscriptione reperta Emeritæ, M. ALVITIVS.

Pag. 45. ejusdem Augusti nummum ex parte priore, quæ caput principis repræsentat, sic est inscriptus: M. BARBATIO. MN. ACILIO. IIVIR. COR. *M. Barbatio, Manio Acilio, Duumviris. Corinthi.* In aversa rursum, P. VIBIO. M. BARBA. PRAEF. IIVIR. COR. *P. Vibio, M. Barbatio Præfecto, Duumviris. Corinthi:* qui nempe Magistratu jam perfuncti, ludos & sacra, quæ pro salute Principis inchoassent, absolverent. Ex his autem alter, Barbatius videlicet, quo anno cusus nummus est, Duumviratū

iterum fungebatur: quare & anticam nummi aream obtinet, & priore loco appellatur. En cur quatuor Duumviri, sic enim pag. 45. novo plane more atque eleganti appellas: hem! quis te tam lepida verba edocuit? en cur quatuor, inquam, Duumviri signentur in nummis: quod te vehementer solicitum habuit: perinde atque quamobrem interdum unicus appelletur: quod haud magis debuit mirum videri, quam quod in nummis Romanis unius tantum Consulis sit nomen insculptum. At de Barbatio quæris, an Præfectus annonæ, ærarii, cohortis, classis, urbisve fuerit. Nihil horum, mi Valens. Est enim illud Barbatiorum cognomen, ac fortassis aliorum. Nam est apud Gruterum, pag. CXIII, 3. PRAEF. PRINCEPS. ET. LATINVS. FELIX.

Ad Corinthum nummos spectare duos arbitramur, quos tu inter incertos rejicis. Alter est a te descriptus, pag. 183. VOLVMNIO. LVRINO. IIV. in aliis, LVRINO. VOLVMNIO Quæ *Duumvirorum nomina* appellas: & mox, *sub iisdem Duumviris*, inquis. Atqui unicus est, si nescis: cui nomen Volumnius, Lurinus cognomen fuit: ut sub Augusto, pag. 45. unicus pariter Duumvir Corinthi notatur, M. BELLIO. PROCVLO. IIVIR. COR.

Alter Drusi Cæsaris nomen præfert, pag. 134. & ex parte altera, PERMISSV. L. APRONI. PROCOS. At non illius, qui in Africa Proconsulatum sub Augusto gessit, ut tu existimas: neque enim id temporum ratio patitur: sed ejus filii, cui cognomen Cæsiano fuit: qui & Caii collega in secundo ejus consulatu. Quid quod ad Corinthios hunc nummum spectare ex his vocibus, PERMISSV. PROCOS. quæ in Africæ nummis reliquis non apparent, haud levis suspicio est? Mercurium certe, qualis in nummo depingitur, a Corinthiis coli monuimus, operis nostri de nummis, pag. 125. Et a Patrensibus, ut disces postea ex nobis, nam id tibi latuit, nummus pariter conflatus est, cum simili epigraphe, *Permissu Dolabellæ Proconsulis.*

Quo loco mecum obiter animadvertes hanc formulam, PERMISSV. AVG. PERMISSV. IMP. in his tantum numismatis occurrere, quæ sint in provinciis populi Romani, non item in provinciis Augusto attributis, conflata.

Habent

Habent hanc nummi Italicæ, coloniæ Patriciæ, coloniæ Romulensis, Juliæ Traductæ, e Bætica: Eboræ, atque Emeritæ, e Lusitania: quam hinc intelligimus populo Romano primum adjudicatam: id quod Appianus tradere videtur, libro extremo de bello Hispaniensi: tametsi postea, (quod Dio libro LV. pag. 505. & Suetonius in Augusto, cap. XLVII. referunt multis contigisse,) hanc suis legatis Augustus ad aliquod tempus commisit. Habent & percussi Patris atque Corinthi in Achaïa: in Sicilia denique, Panhormi. Nam Augusti nummus, quem affers, pag. 58. ita legendus, PERMISSV. CN. DOMITI. PROCOS. tametsi vox ea PERMISSV in eo nummo oculorum tuorum aciem fugit.

Extra hæc autem loca nondum alibi nobis formula hæc occurrit. Sed cur in istis, inquis? Quoniam populi Romani integra auctoritas non est, absque eo, penes quem summus populi Romani magistratus est, hoc est, Tribunicia potestas. Is autem Augustus est. Permissu igitur Augusti opus fuit in provinciis etiam populo Romano adsignatis, ut moneta cuderetur, non Senatusconsulto tantum. Quæ animadversio lucem affert iis, quæ de litteris Δ E. in Antiochensium nummis dicta sunt a nobis proxime.

Postremus, ne te copia erratorum obruat, nummus erit 28.
Buthroti percussus sub Augusto, allatus a te pag. 19. cum 29.
hisce Duumviris, Q. NAEVI. SVRA. A. HIP. TVL. NICER. B. IIVIR. *Q. Nævio Sura, Aulo Hippio, Tullo Nicereo, Duumviris bis*: sic enim distinguis atque interpungis, aisque *tres Duumviros, Nævium, Hippium, & Nicereum*, ibi signari: quo quid monstruosius dici potest? Tres Duumviri, proh superi! Hic animo subit illud Martialis: *Vnus cum sitis, duo, Calliodore, sedetis: surge, solœcismum, Calliodore, facis.* Nicereum, si Nicereus est, nescis eundem esse cum Hippio, frustraque a te distractum in duos.: nam geminum ei cognomen fuit, Tullus Nicereus: nomen, Hippius: ut Aulus, prænomen. Sic Antonino Pio, Titus prænomen, nomen Ælius: cognomina duo, Hadrianus Antoninus. Sic apud Gruterum inter exempla sexcenta, *Cn. Acceius Arunteius Lutatius: M. Antius Ennius Sergianus: L. Antonius Vetus Sabinus. M. Antonius Rufus Axius.* Sic denique Sir-

mondus noster olim edocuit in quodam Præfectorum edicto Salmasium turpiter lapsum esse: quod Junius Quartus Palladius, non duorum, ut Salmasius existimabat, sed unius Palladii tria sunt nomina.

Litteram vero B cum *bis* interpretaris, trepide facis: statim enim subdubitare te significas, num ea littera annum deductæ coloniæ secundum designet. Sed inanis ea trepidatio est: ecquis enim nummus omnino annos Latine designat singulis, ut Græci solent, elementis, secundum alphabeti seriem? Disce ergo, quæ te præteriere, duo: alterum, certissime *bis Duumviris* legi oportere: alterum, aliud esse *bis* Latine, aliud *iterum*, vel *secundum*: aliosque bis Duumviros intelligi, quam qui Duumviri iterum solent appellari. Nempe qui Duumviri iterum dicuntur, hunc eo anno magistratum secundo gerunt: qui bis, abiere illi jam magistratu, quo per biennium fuere perfuncti. Sic Consules secundum dicuntur, qui secundo munus illud obeunt: quemadmodum in hac inscriptione apud Gruterum, pag. CCC. ut innumera alia prætermittam exempla. C. BRVTTIO. PRAESENTE. T. MESSIO. EXTRICATO. II. COS. P. R. C. AN. DCCCCLXX. hoc est, *secundum Coss. post Romam conditam anno* 970. Sicut in nummo Hadriani, in quo explicando hæsisse vidimus viros doctos, ANN. DCCCLXXIIII. NAT. VRB. P. CIRC. CON. S. C. hoc est, nam id obiter indicari haud erit abs re, *Natale Vrbis, post Circum conditum*.

Occurrunt & in vetustis lapidibus hi Duumviri Quinquennales bis: apud Gruterum, pag. CCCLIX. T. APPAEO. T. F..... DVOVIR. QVINQ. BIS. OB. MERITA. EIVS. Pag. CCCCXLIV, 8. L. OCTAVIO. BIS. DVVMVIRO. QVINQ. Hoc igitur in nummo insculpta Duumvirûm nomina, qui jam bis eum honorem gessissent, quod Augusti statuam militarem, quæ in eo nummo basi imposita cernitur, EX. D. D. *ex decreto Decurionum*, ut fert area nummi altera, post alterum magistratus annum exactum, poni curaverunt. Quid quod legendum in recto casu videtur, ut in altero Corinthiorum nummo dicemus, *Q. Nævius Sura, Aulus Hippius Tullus Niger*, poni scilicet curavere? Feliciorem enim arbitror cælatorem tuum,

quam te, fuisse: qui NIGER in eo nummo sculpserit, ubi tu NICER. legisti. An aliquid ultra jam desideras aut exspectas?

CÆSAREAM Palæstinæ in nummo Titi, COL. CAESAREA. LIB. ΦΛΑ. nec dictam esse liberam Flaviam, ut existimas, neque ita dici omnino potuisse.

VERUM hæc præ iis quæ sequuntur, ludicra & levia. Inter nummos quamplurimos Cæsareæ Palæstinæ conflatos, vetustate reliquos ac difficultate antecellit is, quem pag. 194. refers sub Tito, ita inscriptum, COL. CAESAREA. LIB. ΦΛΑ. cum turrito capite. Sequitur hunc alter sub Titi fratre Domitiano, pag. 198. cum Serapidis effigie, COL. PRIMA. FL. AVG. CAESAR. hoc est, ut ex Plinio monueramus, *Colonia Prima Flavia Augusta Cæsarea* De utroque igitur nummo conjunctim quæri duo possunt: alterum, cur prima Flavia appellata hæc colonia sit: alterum, an & libera Flavia, ut tu has litteras interpretaris, LIB. ΦΛΑ. in priore. Nam quod Cæsaream a Plinio vocitatam esse Apolloniam dicis, pag. 195. plane negligimus, cum falsa non in nos, sed in accuratissimum scriptorem accusatio sit: quam abunde tum nostra editio Pliniana, tum nostræ in Plinium notæ, quas subinde laudas, refellunt. Nunc alterum igitur controversiæ caput dirimamus: de priore enim, opportuniore loco dicemus inferius. 25.

Titi ergo nummum, COL. CAESAREA. LIB. ΦΛΑ. quod recte putas te interpretatum esse, *Colonia Cæsarea libera Flavia*, hic tibi nunc est eripiendus error. Nam quis te Cæsaream esse liberam docuit? Paulum J C. appellas libro 2. de censibus: *Divus Vespasianus*, inquit, *Cæsarienses colonos fecit, non adjecto ut & juris Italici essent, sed tributum his remisit capitis. Sed Divus Titus etiam solum immune factum interpretatus est.* Pergis tu deinde: *Unde Cæsarea beneficii memor, Flaviæ nomen accepit, & liberam se in nummis inscripsit.* Id quod denuo repetis, tomo posteriore, in Caracallæ num-

mis, pag. 73. Ain tu, quia immunis illa omni censu fuit, ideo liberam se inscripsit? Idemne esse tu putas, immune, ac liberum? Quantopere allucinaris? Fuere coloniæ multæ immunes, Cæsaraugusta colonia immunis, colonia immunis Illici: coloniæ immunes, Augusta Gemella, Virtus Julia, Genua Urbanorum, aliæque multæ, ita prudente Plinio: quod erant ab omni censu soli & capitis prorsus immunes. At nulla harum interim libera. Liberum enim quod censemus oppidum? quod suis legibus ac moribus vivere permittitur, nec Romana cogitur sequi instituta, uti passim in libro de nummis monuimus. At colonias quis ignorat Romanis vixisse legibus? *Coloniarum*, inquit Gellius, libro XVI. cap. XIII. *alia necessitudo est. Ex civitate quasi propagatæ sunt: & jura institutaque omnia populi Romani, NON SVI ARBITRII, habent. Quæ tamen conditio cum sit magis obnoxia, ET MINVS LIBERA, potior tamen & præstabilior existimatur, propter amplitudinem majestatemque populi Romani; cujus istæ coloniæ, quasi effigies parvæ simulacraque esse quædam videntur: & simul quia obscura obliterataque sunt municipiorum jura, quibus uti jam per ignorantiam non queunt.* Audin non esse colonias liberas, libera e diverso esse municipia? Antiochia Syriæ primis temporibus colonia non fuit: libera, teste Plinio fuit: & nummi probant, quos illustravimus: ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ. ΜΗΤΡΟΠ. ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ. Eadem ubi colonia facta est, libera esse desiit, nec immunis fuit. *Divus Antoninus*, Caracalla scilicet, *Antiochenses colonos fecit, salvis tributis*, inquit Paulus J C. *Laodicia in Syria*, inquit idem, *& Berytos in Phœnice, juris Italici sunt, & solum earum:* ambæ quidem coloniæ, at neutra tamen libera, neutra immunis.

Quamobrem, ut idem Gellius refert, error est vulgi, *existimantis meliore conditione esse colonias, quam municipia.* Cujus de *opinionis erroribus Divus Hadrianus*, inquit, *in oratione, quam de Italicensibus, unde ipse ortus fuit, in Senatu habuit, peritissime disseruit: mirarique se ostendit, quod & ipsi Italicenses, & quædam item alia municipia antiqua, in quibus Vticenses nominat, cum SVIS MORIBVS LEGIBVSQVE VTI possent, in IVS COLONIARVM mutare gestiverint:* hoc est, cum libera essent municipia, coloniæ esse amissa libertate

maluerint. At alii cautiores libertatem suam esse salvam & integram maluere, municipii nomine ac jure vindicato, coloniæ titulo & onere deposito. *Prænestinos autem refert* idem Hadrianus, teste Gellio, *maximo opere a Tiberio Imperatore petisse orasseque, ut EX COLONIA IN MVNICIPII STATVM redigerentur: idque illis Tiberium pro referenda gratia tribuisse.*

Eam ob rem cave credas viro illustri, tametsi ille inter eos qui hac ætate de nummis scripsere, eruditus habendus est: sed tamen nunc semel securus ab illius discede sententia: dum pag. 785. Gordiani nummum refert, (Patinus Caracallæ tribuit, pag. 310.) ex cimelio Regio, ΚΟΑ. ΕΛΕΥΘ. ΤΑΡΣ. Romanamque & liberam coloniam Tarsum vocat: & ex eo nummo lucem accedere putat ei Actorum loco, ubi se civem Romanum Paulus profitetur, Act. XXII, 28. *Atqui Tarsus* (hic Grotii tibi in eum locum verba transcribo:) *non Colonia erat, sed libera urbs, Plinio teste. Concessam Tarsensibus libertatem ab Antonio dicit Appianus Civilium quinto. Et Dion Chrysostomus priore oratione Tarsensi multa privilegia recitat ab Augusto tributa Tarsensi civitati, non autem jus coloniæ aut municipii, qualibus jus civitatis Romanæ competebat. Et Vlpianus inter Ciliciæ colonias Tarsum non nominat. Restat ergo ut aliquis majorum Pauli bellis civilibus, quæ inter Cæsarem Augustum, & Brutum, Cassiumque, aut etiam inter eundem Cæsarem & Antonium intercessere, jus illud sibi comparaverit. Vnde colligas ex opulenta familia fuisse Paulum.* Pro ΚΟΑ. igitur in eo nummo quid sit legendum ut rescias, Versalias te confer quamprimum: nos enimvero lucem aulæ fugimus.

Vide jam interim qua tu libertate coloniam Cæsaream impertias: aut abde potius, si me audis, pulcherrimum illud libertatis munus tuum, quod esse coloniæ nec usui nec ornamento potest: tibi, si pergis ostentare, pudori futurum est ac dedecori. Neque enim nummus aliquis Latine inscriptus hanc libertatis vocem ferre potest: cum vel in colonia cusus, vel in municipio sit: colonia autem esse libera non possit: municipium si dicatur aut intelligatur, cum coloniæ nomen abest, liberum ex eo abunde noscatur.

CÆSAREAM Palæſtinæ in nummis Titi & Elagabali peculiarem Flaviorum æram, quod tu neſciſti, deſcripſiſſe: Antiochenorum æras viciſſim a te confictas, quæ nullæ fuere: ex alia eorumdem æra ſincera natalem Chriſti Domini te perperam conjeciſſe in annum poſt Romam conditam DCCXLIX.

ROGAS igitur, quemadmodum in Titi nummo, qui ſic inſcriptus legitur, COL. CAESAREA. LIB. ΦΛΑ. legi & accipi has notas oporteat, ſi libera Flavia dici non poteſt. Græcæ ſunt, vir bone, eæ litteræ, quas tu Latinas eſſe putaſti: nunc vero Latinas eſſe non poſſe, ſi nos audiſti, fateris. Et ſunt eæ autem ſic interpungendæ: L. IB. ΦΛΑ. interpretandæque, λυκάβαντος ιβ΄. Φλαβίων, hoc eſt, *anno* XII. *Flaviorum*. Cæſarea Palæſtinæ Flaviorum æram, ut olim Syriacæ civitates Seleucidarum, exhibet in nummis: ducitque illius initium, vel a Kalendis Juliis, quibus Veſpaſianus ſalutatus eſt Imperator, ut Tacitus monet, libro 2. hiſtor. Galba iterum & Vinio Coſſ. anno V. C. DCCCXXII. æræ vulgaris LXIX. vel ab expugnata anno ſequente, menſe Septembri, urbe Hieroſolymitana.

Neque vero in hoc ſolummodo numiſmate, quod nondum oculis uſurpare licuerat, ſed & in altero, quod alii Caracallæ, nos recte, ſic enim confiteris non ſemel & prædicas, Elagabalo aſſerüimus: quo in nummo cum Triſtanus legerit, COL. CAESAREA EIN ΦΛΑ. tu quemadmodum lecturus eſſes, cupidiſſime exſpectabamus, cum prius volumen lucubrationum tuarum legeremus: ſpondebas enim ænigma te ſtrenue diſſoluturum: ubi vidimus tomum alterum, pag. 41. carbones theſaurus erant. A nobis igitur diſce nunc primum legi oportere, COL. CAESAREA. L. PN. ΦΛΑ. quibus notis annus CL. æræ Flaviorum indicetur, qui V. C. DCCCCLXXIII. a menſe Septembri, Elagabali tertius fuit: ducto æræ hujus exordio ab Hieroſolymis

expugnatis: vel V. C. DCCCCLXXII. idemque Elagabali ſecundus, ſi Flavianæ æræ initium repetatur ab ipſis Veſpaſiani principatus auſpiciis, quod verius arbitramur. Tu cum LIB. ΦΑΑ. pro L. ΡΝ. ΦΑΑ. & in iſto legis, aut non optima fide, aut non acutiſſimis oculis eſſe te fidem facis. Vide interim quantum tibi compendium operæ ultro præſtemus, emendatiorem alteram ſi velis parare tui operis editionem: & gratiam, ſi vis, habe.

Cave tamen credas Neapolim Samariæ, quoniam in eadem prima Palæſtina fuit, eandem obſervaſſe æram Flaviorum: tametſi Flaviæ ſimiliter nomen uſurparet. Nummum illius penes nos ipſi habemus, Fauſtinæ junioris nomine, cum nota anni ET. ΠΗ. hoc eſt, LXXXVIII. quanquam alias, quod eſt nummus paulo obſcurior, aliter legimus. Regia gaza ſimilem habet, cum anni nota ET. ΠΘ. hoc eſt, LXXXIX. ab urbis ſcilicet inſtauratione, Veſpaſiani juſſu & auſpiciis.

Has vero notas L. vel ET. ad annum ſignandum ſolitas adhiberi non ignoras, opinor: cum id abunde oſtenderimus in libro de Nummis, pag. 608. cui loco hanc Macrobii, ſi lubet, vocem adjice, e libro 1. Saturn. cap. XVII. *Annum vetuſtiſſimi Græcorum λυκάβαντα appellant*, &c. Et apud Homerum quidem in Odyſſea, vox ea ſemel iterumque occurrit.

Hanc igitur monetæ opifices littera L in nummis repræſentant. Fuit enim, ſi neſcis, apud Græcos vetuſtiores pingendi λάμβδα forma duplex: altera, quæ nunc eſt in uſu, Λ: altera, quam a Græcis Latini mutuo accepere, L, inferiore modo linea obliquo ductu leviter adſurgente. Communicavit nobiſcum nuper veterem inſcriptionem in Græcia delineatam, vir e Societate noſtra præter ceteras laudes incredibili omnium fere linguarum peritia celebratiſſimus P. PETRUS BESNIER. Virorum nominibus propriis, qualia iſta duo ſunt, ΚΑΛΛΙΑΣ & ΑΠΟΛΛΟΔΩΡΟΣ, in ea inſcriptione, litteræ λάμβδα ea forma inſertæ ſunt, quæ Latinæ prorſus conditionis eſſe videantur, aut certe Latinis affines maxime atque cognatæ. Neque id vero in uno tantum vel altero nomine animadvertimus, ſed pluſquam quinquagies. Quare nihil mirum, ſi in Ægyptiacis Ptolemæorum, & in Tyriorum nummis, ſub Demetrio Sotere, Demetrioque

Nicanore, aliisque, ea littera passim occurrat: jam tum adscito videlicet ad anni voculam signandam altero charactere, qui tum in usu foret: altero ad numerum annorum indicandum reservato. Præsertim cum unica littera signari hanc vocem *Anno* commodissimum foret: neque id fieri per E pro ἔτει posset: aut per alteram formam pingendi λάμβδα, Λ: quoniam utraque littera commisceri cum notis numeralibus a legentibus posset.

An & inversa aliquando hæc littera in nummis appareat, in hunc modum, Γ, rogas? Nusquam certe, quod quidem sciam. Nam in nummo Tarsensium, sub Caracalla, apud Tristanum, tom. 2. pag. 215. ΤΑΡΣΟΥ. ΜΗΤΡΟΠ. Γ. Β. multo satius videtur interpretari, Γράμματι βασιλέως, *Imperatoris rescripto*: quod θεῖον γράμμα, in Concilio Ephesino, & in Calchedonensi appellatur: in Glossario Philoxeni, Γράμμα βασιλέως, *divini apices*: ab aliis θεῖα στοιχεῖα, *& sacræ litteræ*. Itaque, ut in aliis nummis superius vidimus, S. C. & PERMISSV. AVGVSTI, sic in isto nunc eodem significatu, Γ. Β. nisi quid habes rectius istis, accipe.

Non sunt eæ litteræ in nummo Herenniæ Etruscillæ, in quo istud tantum: ΤΑΡΣΟΥ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ. Α. Μ. Κ. Quarum litterarum sententia videtur esse, Ἀδελφοὶ Μεταλλεῖς Κιλικίας. Nam in alio Caracallæ, teste Holstenio in Stephanum, pag. 313. circa leonem, scribitur, ΑΝΤΩΝΕΙΝΙΑΝΗΣ. ΣΕΟΥ. ΑΔΡ. ΜΗΤ. ΤΑΡΣΟΥ. *Antoninianæ Severianæ Hadrianæ Metropoleos Tarsi.* Et intus: Κ. Α Δ Ε. Μ. Κ. Quod nos interpretamur, Κοινὸν ἀδελφῶν μεταλλέων Κιλικίας. *Commune fratrum metallariorum Ciliciæ.* Metallarii sunt, qui metalla suppeditant monetæ cudendæ conflandæ. Vide, sodes, quæ pag. 379. de nummo diximus Musei nostri sic inscripto, METALLI. VLPIANI. PANN. cui metallo nomen ab Ulpio Trajano Aug. & a Pannonia, ubi metallum illud conflabatur in monetam. Non corpora modo, sive collegia, sed & civitates in Cilicia, fraternitatis titulum usurpasse docet nummus alter, de quo diximus olim, Η. ΤΑ. ΑΔΕΛΦΩΝ ΔΗΜΩΝ.

Omnes autem hosce characteres, de quibus nunc agimus, Caracallæ tertius apud Holstenium nummus complectitur: nam

nam circum elephantem, ΑΝΤΩΝΕΙΝΙΑΝΗϹ. ϹΕΟΥΡ. ΑΔΡΙΑ. & subtus, ΤΑΡϹΟΥ. Super tergum elephantis, Μ. Α. Κ. Super caput, Γ. Β. Μεγάλλεῖς ἀδελφοὶ Κιλικίας, γράμματι βασιλέως. Alexandri Severi laudatus ab eodem nummus, ΑΔΡ. ϹΕΟΥΗ. ΑΛΕΞΑΝ. ΜΗΤΡ. ΤΑΡϹΟΥ. circum Apollinem: ad dextrum ejusdem brachium, Α. Μ. Κ. ad lævum, sub arcu, Γ. Β. In Gordiani nummo circum leonem, qui taurum discerpit, ΤΑΡϹΟΥ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩϹ: & subtus, ΑΜΚΓΒ. Ἀδελφοὶ Μεταλλεῖς Κιλικίας, γράμματι βασιλέως: non, uti Holstenio credidimus olim, *prima metropolis Ciliciæ*. Nam cum metropolis semel dicta sit in epigraphe, hunc iterum repeti titulum nec usus fert, nec ratio patitur. Denique in Maximi Clodii Pupieni nummo, apud Tristanum, tom. 2. pag. 496. ΤΑΡϹΟΥ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩϹ. ΑΜΚΓΒ. eodem, quo sæpe diximus intellectu: neque enim litteræ Γ. Β. pro L. B. ut monuimus, accipi debent: hoc est, pro anno secundo: quippe cum secundum imperii annum Maximus Pupienus non viderit.

Ad eosdem Tarsenses spectare & hunc Alexandri Severi nummum ex eo intelliges, laudatum ab Holstenio, loco citato: ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΑΝΩΝ. ΑΔΡΙΑΝΩΝ. Intus, Α. Μ. Κ. Subtus, Γ. Β. Et istum a nobis relatum, pag. 28. operis nostri de nummis, ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑϹ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩϹ. ΕΤ. ΒΠϹ. *anno* CCLXXXII. qui incidit in annum Gordiani quartum, ab Urbe condita DCCCCLXXXXIV. ducto illius æræ initio, ab anno V. C. DCCXIII. quo anno concessam Tarsensibus ab Antonio libertatem cum immunitate disces ex Appiano, libro V. Civilium, pag. 675. Neque vero aut Alexandria Ægypti metropolis dicatur in nummis, haud certe magis quam Roma, Carthago, vel Constantinopolis: aut æra ista potest Alexandriæ Ægyptiacæ convenire. Et eos autem qui hunc olim Caracallæ, & nos qui Elagabalo adscripsimus, cælatura rudior, cujusmodi est Græcorum nummorum, & fugientes postremæ litteræ, fefellerunt: nam ad M. Anton. Gordianum juniorem referri oportere admonet & annorum numerus, & Alexandrinæ cognomen, quod ei civitati nonnisi ab Alexandri Severi temporibus obtigit. A proposito autem non tam facile divagarer, nisi gra-

tificandi tibi animus eo ſubinde impelleret, quo his adnotationibus locupletare poſſis illud, quod magno promittis hiatu, volumen de nummis Græcorum. Ad lineas igitur revertamur.

Habes aliquid quod Flaviorum æræ opponas, quam in Cæſarienſium nummis deprehendimus? Non is es, opinor, qui neſcias hoc adulationis genus invaluiſſe dudum in illo Orientis tractu. Nam ut Arabes omittantur, de quibus, cum eſſent a Trajani legatis perdomiti, ſcribit auctor chronici Paſchalis, ſive Alexandrini, anno Trajani VIII. æræ vulgaris CV. *Petræi & Boſtreni ab hoc anno ſuam æram inchoant:* Πετραῖοι καὶ Βοστρηνοὶ ἐντεῦθεν τοὺς ἑαυτῶν χρόνους ἀριθμοῦσι: quæ cauſa fuit altera quamobrem Nova Trajana Boſtra diceretur, præter eam quæ eſt a nobis ante allata: quaſi novum ſibi ſæculum exoriri incolæ teſtarentur: ut hos, inquam, omittam, quoniam in nummis annos minime ſignavere: Antiocheni, qui peculiarem ſibi æram conſtituerant, poſt ſtabilitam ſibi libertatem, ſive αὐτονομίαν, beneficio Julii Cæſaris, prima ipſius Dictatura, menſe Maïo anni ab V. C. DCCV. ut diximus, libro de Nummis, pag. 49. iidem ſub Auguſto, priore depoſita, alteram, ut Principi gratulationis ſuæ ſignificationem darent, conſignavere in nummis, quæ dici Auguſtæa vel Auguſtana poſſit, a pugna victoriaque Actiaca, quæ contigit IV. Nonas Septembris, anno V. C. DCCXXIII. Duravitque illa apud ipſos Auguſti Tiberiique ætatibus. Sed mox Claudii ſaltem principatu reditum eſt ad Julianam. Poſterioris certe, hoc eſt, Auguſtanæ, annos exhibent nummi ſubſequentes: nondum enim plures licuit oculis uſurpare.

1. ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ. ΤΗΣ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ. ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ. ΔΚ. *Antiochenſium metropoleos liberæ, anno* XXIV. a pugna nempe Actiaca: Urbis conditæ, DCCXLVII. Auguſti XXXVIII. ante æram Chriſtianam vulgarem anno VII. ante menſem Septembrem.

2. ΕΠΙ. ΟΥΑΡΟΥ. ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ. ΕΚ. *Sub Varo* Syriæ Præſide, *Antiochenſium.* Anno XXV. ab eadem victoria: qui annus a Septembri menſe anni DCCXLVII. ad Septembrem anni DCCXLVIII. numerandus eſt. Nummus eſt ille cimelii Regii, ut eorum plerique, quos vidimus.

3. ΕΠΙ. ΟΥΑΡΟΥ. ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ. ϛΚ. *Anno* XXVI.

4. ΕΠΙ. ΟΥΑΡΟΥ. ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ. ΖΚ. *Anno* XXVII. Eodem fortassis anno percussus & alter a nobis supra memoratus, e Museo nostro, ΑΡΧΙΕΡΑΤΙΧΟΝ. ΑΝΤΙΟΧΕΙΣ. ΣΚ. Sic enim plane scriptum est, tam conspicuis fere characteribus, quam lux est meridiani Solis. Sed nihilominus Σ pro Ζ vitio opificum sculptum arbitramur: aut aliquid ibi latere mysterii, quod a te indicari nobis, ut vicem rependas officii, pro jure quodam nostro postulamus.

5. ΕΠΙ. ΣΙΛΑΝΟΥ. ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ. ΓΜ. *Sub Silano* Præside Syriæ. *Anno* XLIII.

6. ΕΠΙ. ΣΙΛΑΝΟΥ. ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ. ΔΜ. *Anno* XLIV. Sunt anni hi duo ab Urbe condita DCCLXVI. & DCCLXVII. usque ad Septembrem: æræ vulgaris Christianæ, XIII. & XIV. Augusti Cæsaris anni postremi duo.

7. Α. ΕΠΙ. ΣΙΛΑΝΟΥ. ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ. ΕΜ. *Anno* XLV. Ex parte nummi antica, ΣΕΒΑΣΤΟΥ. ΚΑΙΣΑΡ. *Cæsar Augusti F.* Tiberius scilicet, cujus & vultus in eo nummo impressus, & annus primus littera Α, quæ in posticæ areæ epigraphe summum locum obtinet, designatur. Annus est V. C. DCCLXVIII. ante Septembrem, æræ Christianæ XV.

8. Γ. ΕΠΙ. ΣΙΛΑΝΟΥ. ΣΕΛΕΥΚΕΩΝ. ΖΜ. *Sub Silano, Seleucensium: anno* XLVII. Nam Seleucenses adjungi Antiochenis jus & ratio postulat: & quod est admodum vicina civitas, & quod eandem Augustanam in nummis consignat æram. Littera Γ primo loco posita, tertium Tiberii annum denotat, cujus vultum & nomen nummus repræsentat.

9. ΚΑΙΣΑΡ. ΣΕΒΑΣΤΟΥ. *Cæsar Augusti F.* In aversa nummi area, ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ. ΔΝ. *Anno* LIV. Urbis conditæ DCCLXXVII. æræ Christianæ XXIV. Tiberii decimo, usque ad Septembrem.

10. ΕΠΙ. ΦΛΑΚΚΟΥ. ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ. Tiberii nummus, cujus & Patinus meminit, pag. 76. Sed anni notam non expressit, quæ est hujuscemodi, ΒΞ. hoc est, LXII. Tiberii XVIII. Urbis DCCLXXXV. æræ vulgaris XXXII. Cave enim pro ΒΞ aliud quidpiam oculi tibi obtrudant, ut Pom-

peïanam nobis æram per vim inculces. Quid enim alienius a vero, quam sub eodem Augusto, eodemque Præside, in simili nummi fabrica, diversas cudi tamen æras? Pomponius autem Flaccus in hoc nummo signatur, quem Josephus laudat libro XVIII. Antiq. cap. VIII. Suetonius in Tiberio, cap. XLII. denique Tacitus, libro VI. Annal. cap. XXVII. Syriæ Proprætorem appellat, defunctum Servio Galba, Lucio Sulla Coss. hoc est, anno æræ vulgaris XXXIII. Tiberii XX.

Præter hos decem, nisi memoria fallit, ab eruditis olim inaudivi alium exstare nummum, ΕΠΙ. ΣΑΤΟΡΝΙΝΟΥ. ΕΤ. ΕΛ. *Sub* Cneïo Sentio *Saturnino*, ἔτει λέ. *anno* XXXV. post Actiacam similiter victoriam, sive Urbis conditæ DCCLVII. Augusti XLVIII. æræ vulgaris Christianæ IV. a Septembri.

Priorem autem æram, sive Julianam, quæ a Julio Dictatore anno DCCV. ab Urbe condita mense Maïo ducit initium, exhibent nummi qui sequuntur.

1. ΕΠΙ. ΠΕΤΡΩΝΙΟΥ. ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ. Ϙ. *Sub Petronio*, *anno* XC. Claudium Imp. facies antica nummi repræsentat, cujus in annum primum plane incidit nonagesimus a prima Julii Cæsaris Dictatûra. Est idem V. C. DCCLXXXXIV. æræ Christianæ XLI. ante mensem Maïum. Nummus hic est quoque, ut plerique alii, qui nunc laudantur a nobis, gazæ Regiæ.

2. ΕΠΙ. ΛΟΓΓΙΝΟΥ. ΕΤ. ΔϘ. *Anno* XCIV. cujus initium a mense Maïo anni V. C. DCCLXXXXVIII. æræ vulgaris XLV. Claudii Imp. IV. Sed nummum hunc ipsi non vidimus; de eo ad nos amici retulere. Cassius Longinus a Josepho appellatur, libro XX. Antiq. cap. I.

3. ΕΠΙ. ΚΟΥΑΔΡΑΤΟΥ. ΕΤ. ΕΡ. *Sub Quadrato*, *anno* CV. Neronis nummus est, anno ipsius altero cusus, V. C. DCCCIX. æræ Christianæ LVI.

4. ΝΕΡΩΝΟΣ. ΚΑΙΣΑΡΟΣ. ΣΕΒΑΣΤΟΥ. In superficie altera, ΠΟΠΠΗΙΑΣ. ΣΕΒΑΣΤΗΣ. ΗΡ. *Anno* CVIII. Urbis conditæ DCCCXII. Neronis V. æræ vulgaris LIX.

5. ΕΠΙ. ΚΕΣΤΙΟΥ. ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ. ΕΤ. ΔΙΡ. *Sub Cestio*, *anno* CXIV. Neronis XI. æræ Christianæ LXV. Urbis conditæ DCCCXVIII.

6. ΕΠΙ. ΜΟΥΚΙΑΝΟΥ. ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ. ΕΤ. ΖΙΡ. *Sub Muciano, anno* CXVII. Galbæ Imp. nomen ex altera parte nummus Latine præfert. Annum designat Urbis conditæ DCCCXXI. post Junium mensem, quo Galba rerum potitus est.

7. ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ. In aversa parte, ara: cum his vocibus, ΕΤΟC. ΚΡ. id est, annus CXX. qui V. C. DCCCXXIV. Christianæ æræ LXX. Vespasiani secundus.

8. ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩC. ΗΚΣ. *Anno* CCXXVIII. Nempe V. C. DCCCCXXXII. æræ Christianæ CLXXIX. M. Aurelii Imp. XIX.

9. ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ. ΜΗ. ΚΟΛΟ. ΔΟC. Ἀντιοχέων μητροπόλεως κολωνίας, σοδ'. *Anno* CCLXXIV. Urbis conditæ DCCCCLXXVIII. æræ Christianæ CCXXV. Alexandri Severi quarto.

Sed quorsum ego hæc te doceo, inquies? Nempe ut intelligas multa tibi etiam in hoc genere dediscenda. Sic enim de Antiochenorum æra pronuntias, in Alexandro Severo, pag. 162. *Antiochenses ingenio leves & mutabiles, varias in nummis æras computarunt. Prima ab ipsis signata est sub regibus suis a condita Antiochia. Secunda, cum epigraphe αὐτονόμου, principibus suis expulsis, & Syria in provinciam redacta, anno Urbis conditæ* 641. *Tertia post interfectum Pompeium, anno V. C.* 705. *Quarta denique, sub Augusto, V. C.* 723. *Sed eam etiam mutarunt sub Vespasiano, exstinctis post Neronem Cæsaribus, Iuliana iterum recepta.*

Quot hic e divite pera tanquam æra spargis æras? At expunge, sodes, uno calami ductu duas priores: fictitiæ enim sunt: neque usquam in nummis, aut in aliis monumentis apparent. Primam quidem si qui nummi præferunt sub regibus Syriæ, ut aïs, cur hi a te prætermissi in opere de nummis regum Syriæ? Unum tu quidem profers sub Romanis Impp. conflatum, pag. 268. in Philippo juniore: quo in nummo censes annos numerari a condita Antiochia: quo id autem argumento doces? plane nullo. Et vero ad annum M. Aurelii XIX. ut nos proxime fecimus, referri oportuit, ducto annorum initio a prima Cæsaris Dictatura. An ullam ducerent a Pompeii adventu æram Antiocheni, cum annus ille luctum

mœroremque potius, quam gaudium, attulisset: capta urbe, rege pulso, redempta pretio libertate, nec sine metu ejusdem brevi amittendæ? Quod contra Gazensibus Gadarensibusque evenit, quibus concessa a Pompeïo ultro libertas est, anno subsequente, hoc est, V. C. DCXCI. quo Palæstinam ille lustravit, unde horum æra cepit initium: ultra biennium hanc nequicquam prorogante chronici Alexandrini auctore, qui tempora rerum gestarum subinde conturbat.

Secundam pariter epocham tuam cur potius quam tertiam αὐτονόμου appellatio designet, haud sane intelligo. Nam αὐτονομίαν quidem, sive potestatem propriis vivendi legibus redemere pecunia a Pompeïo Antiocheni, teste Porphyrio in Scaligeri Eusebianis, pag. 227. At eadem a Julio Cæsare postea lege lata est stabilita, ut dudum monuimus ex chronico Alexandrino. Noli ergo æræ Pompeïanæ hunc nummum, ut ibidem facis, adscribere; ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ. ΤΗΣ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ. ΑΥΤΟΝΟΜΟΥ. ΔΚ. *Anno* XXIV. sed Augustanæ, ut fecimus. Nisi forte arbitraris, aut sub Julio Cæsare, aut sub Augusto consignari potuisse in nummis Antiochenorum æram Pompeïanam. Quam tu cum cœptam dicis anno 641. vel ut in indice aïs erratorum tuorum, anno 691. aberras adhuc a vero: nam annus DCXC. debuit adsignari: quem Pompeïus in Syria transegit. Μητροπόλεως quoque titulum ab Augusto demptum huic civitati dum conjicis, restitutumque a Trajano, conjectationem hanc tuam egregie refellit hic nummus, anno XXXVIII. Augusti percussus: itemque alter sub Tiberio, quem & nono loco superius commemoravimus, & apud Patinum in Thesauro, pag. 48. legere potuisti.

Vide igitur ut duas tantummodo Antiochenorum æras in tuo opere Græcorum numismatum agnoscas: alteram a Julio Dictatore, anno DCCV. alteram a pugna Actiaca, anno DCCXXIII. Neque hanc sub Vespasiano, ut aïs, exstinctam, sed multo antea, Claudii saltem principatu, scito: revocata nempe æra Juliana: non levitate animi, ut accusas: sed quod ab Imperatore, qui tunc rerum potiebatur, confirmatum fuisset diploma Julianum de Antiochenorum libertate;

ſtabilitaque jura ac privilegia eo diplomate comprehenſa.

Veniamus jam ad inſignem fructum, quem percipi dicis ex notis annorum, quæ ſunt in nummis inſculptæ. *Hic lectorem*, inquis, tom. 2. pag. 163. *per Antiochenſium æram in nummis ſub Syriæ præſidibus percuſſis ſignatam, D. N. Ieſum Chriſtum ſub Auguſto, Syriam regente Varo, anno V. C. 749. natum nos cognoviſſe monemus: de quo fuſius in diſſertatione particulari, aut in 2. de Syriæ præſidibus tomo, quem aliquando ſumus edituri.*

An arcanum aliquando tuum cuiquam impertiiſti, a quo deinde ad nos dimanarit? Dabo nunc operam ut intelligas nihil ad noſtros hauſtus e tuis fontibus derivatum. Vide enim quanto nobis notius iſtud, quam tibi, ſit. Natalem Dominicum contigiſſe anno Urbis conditæ DCCXLVII. annis ſex & menſibus tribus ante æram vulgarem, quæ a Kalendis Januariis anni DCCLIV. ducit initium, Antiochenorum nummi plane ſuadent: non anno DCCXLIX. ut affirmas: Syriam regente Caïo Sentio Saturnino: non Varo, ut arbitraris. Nam ſub Saturnino cenſus editus eſt, quem Lucas commemorat in Evangelio ſub Cyrino, ſeu Quirinio, actum. A Saturnino nempe, ut præſide Syriæ: a Quirinio, ut procuratore, peractum id munus eſt.

De Saturnino quidem teſtis eſt Tertullianus, libro IV. contra Marcionem, cap. XIX. ubi de Chriſti genere & carne diſputat: *Sed & cenſus conſtat actos ſub Auguſto tunc in Iudæa per Sentium Saturninum, apud quos genus ejus inquirere potuiſſent.* De cenſu porro, qui ſub natalem Chriſti actus eſt, ſermonem ei eſſe, fidem facit alter ejuſdem locus hoc ipſo libro, cap. VII. ubi de Chriſto Domino: *Quomodo in ſynagogam potuit admitti tam repentinus, tam ignotus? cujus nemo adhuc certus de tribu, de populo, de domo, de cenſu denique Auguſti? quem teſtem fideliſſimum Dominicæ nativitatis Romana archiva cuſtodiunt.* Unde Rigaltii notam ad priorem Septimii locum non immerito ſpreveris.

De Quirinio vero Juſtinus martyr in apologia ad Antoninum, quæ vulgo ſecunda dicitur, pag. 59. ubi natum in Bethleem Chriſtum aït, *quemadmodum*, inquit, *& ex deſcriptionibus cenſus acti, quæ ſub Cyrenio, primo veſtro in Iudæa*

PROCVRATORE, funt confectæ, intelligere poteftis: ὡς καὶ μαθεῖν δύνασθε ἐκ τῶν ἀπογραφῶν τῶν γενομένων ἐπὶ Κυρηνίου τοῦ ὑμετέρου ἐν Ἰουδαίᾳ πρώτου γενομένου ἐπιτρόπου. Primus procurator dicitur, quoniam primus cenfum egit. Nam procurator ante illum fuit reipfa Volumnius: fed priore anno, ut apparet, quo Saturninus Syriæ præfuit, morte abreptus. Itaque quem agere ille cum Saturnino cenfum non potuit, egit Cyrinus, five Quirinius, in Volumnii locum fuffectus, ut effet ἐπίτροπος, procurator, & fecundum quendam modum eam ob rem cum Saturnino ἡγεμὼν, in provincia præfes.

Nam & Volumnius a Jofepho, libro xvi. Antiq. cap. xvi. ea communi cum Saturnino appellatione cohoneftatur: Σατορνῖνον τε καὶ Οὐολούμνιον τοὺς τῆς Συρίας ἡγεμόνας: iterumque cap. xii. Et tamen libro i. belli Jud. cap. xvii. οἱ ἡγεμόνες dicuntur Σατορνῖνός τε, καὶ οἱ περὶ Πεδάνιον πρεσβεῖς, Saturninus & Pedanius legati, quorum ille provinciæ rector effet, τῆς Συρίας ἐπιμελητὴς, ut appellatur ab eodem Jofepho, libro xvii. Antiq. cap. i. ifte exercitus, five legionis: (nam ita poftea fub Nerone, tefte Tacito, libro xv. Annal. cap. xxv. *Syriæ exfecutio Cincio, copiæ militares Corbuloni permiffæ:*) Sed cum Saturnino & Pedanio Volumnius procurator fuit, σὺν οἷς καὶ Οὐολούμνιος ὁ ἐπίτροπος, inquit Jofephus loco ante citato: Et a Luca in Evangelio Cyrinus fimiliter ἡγεμονεύων appellatur, quem Juftinus martyr, ut vidimus, ἐπίτροπον nuncupavit, & quidem πρῶτον: quoniam ab eo, ut Lucas teftatur, defcriptio prima facta eft. Alteram egit idem, cum Syriæ præfes effet, adjecto ei comite Coponio præfecto equitum, anno æræ Chriftianæ vii. Urbis conditæ DCCLX. Augufti Imp. LI. five, ut Jofephus docet, libro xviii. Antiq. cap. iii. anno xxxvii. poft pugnam Actiacam. Quo ex Jofephi loco fufpicari haud temere licet, tota Syria, atque adeo & Palæftina receptam fuiffe illo ævo æram, quæ in nummis Antiochenorum Auguftana fuperius nuncupata eft.

Jam Caïo Sentio Saturnino Syriæ præfidi fuffectus eft Quintilius Varus, anno xxv. Antiochenorum, ut nummi docent antea allati: qui annus incipit ex a. d. iv. Nonas Septembres anni ab V. C. DCCXLVII. Igitur Saturnino Varus eft fubrogatus cum feriffime, ut eo anno xxv. fub ejus nomine

moneta

moneta cuderetur, insequente Maio, censu jam peracto per Saturninum, dum haberet Cyrinum procuratorem. Nam Volumnium initio magistratus habuerat, ut monuimus: qui cum eo sententiam dixit in Herodis filios, ut Josephus refert, libro XVI. Antiq. cap. ult. anno eo ipso, ut arbitramur, V. C. DCXLVII. sub Pascha. Census ergo in Judæa, defuncto paulo post Volumnio, vel abdicato, peractus est mense Septembri: quæ tempestas itineribus eorum qui dare nomina debuere, erat opportunior. Quam forte ob causam natali Dominico adsignavere quidam Aprilem aut Maïum, apud Clementem Alex. libro I. Strom. pag. 340.

Anno, inquam, DCXLVII. Quid enim verius, aut certe propius vero, quam cum Romæ census ab Augusto peractus esset, lustrumque conditum, anno DCCXLVI. Censorino & Asinio Coss. ut ipse Augustus admonet in marmore Ancyrano, per provincias anno proxime subsequente *exiisse edictum ab eodem Cæsare Augusto, ut describeretur universus orbis?* Hoc ergo anno DCCXLVII. censemus descriptum orbem: nam post Romam quidem censitam: non igitur anno DCCXLVI. Sed necdum Varo præside Syriæ, qui magistratum iniit anno DCCXLVIII. Anno igitur intermedio, qui DCCXLVII.

In mensem vero Septembrem multo verius conveniunt *pastorum vigiliæ super gregem suum*, quas Lucas commemorat: sive, ut in Græco legitur, ἀγραυλίαι, campestris sub dio stabulatio, ut ante nos alii viderunt, quam in Decembrem. Shabb. fol. 45, 2. & Bezah, fol. 41, 1. *Hæc sunt pecora eremi, ea nempe quæ prodeunt pastum circa tempus paschatis, & pascuntur in campis, & domum redeunt ad pluviam primam.* Nedarim, fol. 63, 1. & Taanith, fol. 6, 1. *Quænam est pluvia prima? Incipit tertio mensis Marcheshuan.* Qui mensis partem habuit cum Octobri nostro ac Novembri.

Nam quod die XXV. Decembris apud nos natalis hic dies colitur, (qui mos ævo Chrysostomi, hoc est, sub annum CCCLXX. transiit etiam ad Orientales, sive Antiochenos, ipso teste, homilia XXXI. tomi IV. de natali Christi: cum ante hunc annum in ea diœcesi dies natalis Domini in obscuro fuisset:) id, inquam, suspicamur sapientissime institutum ab Ecclesia Romana jam a primis temporibus. Nempe eo

consilio, ut quoniam dies ille ab ethnicis natali Solis dedicabatur, ob reditum Solis a bruma, religione mutata, JESU Christi Domini ac veri Solis nostri natali, cujus alioqui verus dies natalis lateret, tribueretur. In Kalendario Romano, quod confectum est Constantini Magni temporibus, ipso anno Christi CCCXXV. quo synodus prima Nicæna celebrata est, VIII. *Kal. Ianuarias*, *N. Invicti.* *C. M.* XXIIII. Hoc est, *Natalis Invicti. Circensium missiones* XXIV. Id quod de Mithra Sole Invicto intelligendum est. Vidisti enim, opinor, nummos complures Gallieni, aliorumque, inscriptos, SOLI. INVICTO. Græce Ἥλιος Ἀνίκητος a Juliano Cæsare appellatur, orat. IV. pag. 292. ubi natalem Solis incidere aït in eos dies, quibus Sol primum ad septentriones ab austro regreditur. Hinc illud Ausonii, in Idyllio VIII. *Renovate veni Sol.* Inter Jovis epitheta locum & illud habet apud Augustinum, libro VII. de Civitate Dei, cap. XI. Deo ipsi Opt. Max. a Fulgentio Ruspensi tribuitur, epist. VII. cap. VI. *Bonitas INVICTI non vincitur.* In eum ergo diem natalis Christi Romæ primum translatus est: ut dum gentiles profano ritui vacarent, sacris suis Christiani libere operam darent.

De anno vero, nam id caput controversiæ est, nobis plurimi veteres suffragantur, quos citat R. Abraham, a Genebrardo editus, pag. 72. Nam illi ipso teste docent *natum esse* JESUM *anno* XXXVIII. *Augusti*: qui annus ipse est quem adsignavimus. Tempore certe natalis Dominici sic constituto, cum sacris evangelicæ historiæ scriptoribus Josephus, Dio, aliique, mire concordant: quibus alioqui penitus sit abroganda fides, si aliter statuatur. Quis autem tot testes, tam idoneos, ac locupletes, ubi nulla sit causa mentiendi, mendacii insimulet? Inde triennio post natalem Domini Herodem obiisse, ut ex Luca haud obscure colligitur: hoc est, Sabino & Rufino Coss. anno V. C. DCCL. ut Josephus & Dio scripsere, & ex Tranquillo conficitur: elapsis post eclipsim, quæ XIII. Martii eo anno contigit, aliquot mensibus, ut ex Josepho liquet: adeoque die XXV. Novembris, ut Judæorum libri habent, plane constabit. Baptizatum deinde a Joanne Christum, ὡσεὶ ἐτῶν τριάκοντα, ut aït Lucas: post annos triginta, μετὰ τριάκοντα ἔτη, ut Chrysostomus: cum anno tantum uno tricesimum excederet, intelligemus: anno

Tiberii decimo quinto, ex quo provincias rexit Proconsule: VI. Id. Novembres, ut aït Epiphanius hær. LI. anno æræ vulgaris XXV. Præterea ab anno XVIII. Herodis post Hierosolyma expugnata, detrusumque regno Antigonum, sive ab anno V. C. DCCXXXIV. tertio mense, die jejunii, ut Josephus docet, libro XIV. cap. ult. adeoque die XXIII. Siwan, ut ex Kalendario Judaïco discimus: quo anno XVIII. circiter Julium mensem templum ab Herode instaurari cœptum est, ex Josepho, libro XV. cap. XIV. in diesque augeri usque ad Neronis tempora, ut idem prodit, libro XX. cap. VIII. sive XVII. Ab anno, inquam, isto, V. C. DCCXXXIV. annum XLVI de quo sermo est Joannis capite secundo, incidere animadvertimus in annum V. C. DCCLXXX. usque ad Julium mensem, qui est æræ vulgaris XXVII. idemque usque ad Maïum primus prædicationis Christi, quo res ea a Joanne capite laudato narratur. Nam prædicationis officium Dominus capessivit anno superiore, Kalendis Maii, ut Martyrologium admonet, quod Hieronymi dicitur. Denique passum esse Dominum JESUM anno æræ vulgaris XXIX. ex eo intelligimus, tertio paschate post susceptum prædicandi munus, ut vetustissimi e Patribus unanimi consensione prodidere, duobus Geminis Coss. Horum an tu quidquam es subodoratus? aut tibi aliquis ante nos indicavit?

CÆSAREA Palæstinæ quo tempore metropolis facta sit falso te docuisse: cum id & alia monumenta, & ipsi nummi aperte doceant.

IN Alexandri Severi nummo, pag. 166. tomi posterioris, Cæsarea Palæstinæ metropolis inscribitur, C. P. F. A. FEL. CAES. METR. *Colonia prima Flavia Augusta Felix Cæsarea metropolis.* Sunt & sub Decio principe quatuor, cum epigraphe auctiore, pag. 279. 280. 281. & 282. COL. PR. FL. AVG. CAES. METR. P. S. P. Denique sub Volusiano alius, pag. 318. COL. P. F. CAES. MET. PR. S. P. *Colonia prima Flavia Cæsarea metropolis provintiæ Syriæ Palæstinæ.* Aïs autem ubique horum locorum, ab Alexandro Severo primum Cæsaream id beneficii consecutam,

ut metropoleos prærogativa & appellatione potiretur, quoniam id nomen in ejus Imperatoris nummis primum occurrit. Dic sodes, si vere Tacitus retulit, libro 2. histor. ipso te confitente, Judææ caput jam tum Vespasiani temporibus Cæsaream fuisse, aliudne censes caput esse provinciæ, aliud metropolim? aut Judææ caput esse potuisse, nec simul Palæstinæ esse? Certe cum Judæam Tacitus dixerit, ipse Taciti dictum de Palæstina, ut decuit, interpretaris, pag. 166. Fuit ergo jam tum totius Palæstinæ, quam Judææ nomine Tacitus designat, seu caput, seu metropolis. Totius, inquam, Palæstinæ, sive Syriæ Palæstinæ, quæ in tres postea, nempe sub Thodosio II. divisa est Palæstinas. Sed sub Vespasiano Syriæ Palæstinæ, quæ tres illas complectebatur, Cæsarea metropolis fuit: postea & sub Præside. Quo tempore, inquies? Hadriani Augusti principatu: quem auctorem divellendæ a Syria Antiochena Syriam Palæstinam, dato huic Præside, Victor in Epitome satis dilucide testatur, ut ex ejus oratione id eruditi colligant. *Officia sane publica*, inquit, *& palatica*, *necnon militiæ*, hoc est, dignitates tam civiles, quam militares, quæ in Notitia Imperii continentur, *in eam formam statuit*, *quæ paucis per Constantinum immutatis hodie perseverant.*

Quid quod id ipsum fere nummi docent? non deinde te pudet id nescisse? nec rubor pudorem, nec ruborem versæ repente lacrymæ nunc tandem consequuntur? Superi rursum ut tam gravem mihi solœcismum condonent, oro ac flagito: obortas sive fusas dicere lacrymas volui: sed hæsit animo vox illa, quam ubi apud te vidi pag. 358. sive ultima tomi secundi, risum tenere non potui. Sed qui nummi tandem Palæstinam avulsam a Syria indicant? Vidistin, aut meministin Antonino Pio principe, qui proxime Hadriano successit, percussum Neapoli Samariæ nummum ita inscriptum, Φ Λ. ΝΕΑΣ. ΠΟΛΕΩΣ. ΣΥΡΙΑΣ. ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗΣ? Audis igitur ibi primum commemorari Syriam Palæstinam: tres eo nomine, quæ postea discretæ fuere, Palæstinas intellige: cum prima scilicet Syriæ Palæstinæ nomen habuit: altera, secundæ Palæstinæ: tertia, Palæstinæ salutaris.

Vis adhuc planius tempus nosse, quo divisæ fuere a Syria Palæstinæ? Nihil te celatum velim. Vide quam tecum agam

liberaliter. Annum rogas? Ex nummis indicabo. Hadriani x. æræ vulgaris CXXVII. Urbis conditæ DCCCLXXX. Est in Regio cimelio nummus inscriptus, ΑΥ. ΚΑ. ΤΡ. ΑΔΡΙΑΝΟC. In altera superficie, ΓΑΖΑ. Γ. ΕΠΙ. ΒϞΡ. Scis quid hæ litteræ velint? *Anno tertio*, *cum anno*, vel *sub anno*, vel *in anno* CXCII. Gazensem æram diximus eo anno cœpisse, quo Palæstinam Pompeius lustravit: est enim illud oppidum primæ Palæstinæ. Lustravit is autem tractum illum anno V. C. DCXCI. Annum igitur hic nummus designat DCCCLXXXII. æræ vulgaris CXXIX. Hadriani XII. At idem est annus tertius alterius æræ Gazensium. Hæc igitur cœpta est anno DCCCLXXX. æræ vulgaris CXXVII. Hadriani x. quo anno sejunctam ab Antiochena Syria ac Phœnicia Palæstinam, ubi Gaza fuit, hic nummus fidem facit: Præsidemque Syriæ tunc datum. Idem anno sequente, hoc est, imperii undecimo, cum Syriam lustraret, id quod inter alia docet numisma ΚΑΝΟΘ. L. ΙΑ. urbis Canathæ in Decapolitana, ut diximus olim, Syriæ regione, *Antiochenses ita odio habuit*, inquit Spartianus, *ut Syriam a Phœnice separare voluerit*, ut jam a Palæstina sejunxerat, *ne tot civitatum metropolis Antiochia diceretur.*

Rogās deinde, neque enim uno errore contentus es, an a Syria sejuncta Cæsarea sit. Hoc est quærere an Lutetia sit divulsa a Galliis. Sed Palæstinam, credo, pro Cæsarea dicere voluisti. Rogas denuo, an Decapolim sit complexa. Syria Palæstina utique, Hadriani principatu: non item sub Theodosio juniore, Palæstina: quo nomine Palæstina prima intelligitur in Notitia Imperii. Fuit enim secundæ Palæstinæ regio Decapolitana pars maxima. Vide quot a te admissa uno in nummo σφάλματα.

CALAGURIM non a Scipione, ut arbitraris, Nassicam cognominatam esse.

NUMMUS Augusti caput exhibet, cum epigraphe NASSICA, quam ibi non esse viri appellationem, uti ex Plinio indicaveramus, ipse quoque agnoscis: sed oppidi ipsius cognomen potius, quod in aversa nummi area ap-

pellatur MV. CAL. IVLIA, hoc eſt, *Municipium Calaguris Iulia.* Plinius enim noſter, libro III. ſect. IV. *Calaguritani*, inquit, *qui Naſſici cognominantur.* Et vetus inſcriptio, teſte Ambroſio Morale, MVN. CALAGVRIS. IVLIA. NASSICA. Tu quid præterea conjicis, pag. 36. a Scipione Naſica videri id ei nomen inditum, quoniam is prætor in Hiſpania citeriore fuerit? quaſi vero Calaguritanis potius id nomen obtingere idcirco debuerit, quam aliis quibuſlibet ex eadem provincia: aut prætorum ſibi nomina civitates adſciſcerent: aut Naſſici geminata littera S a Naſica, cui verbo unica in Faſtis ineſt, cognominari poſſint. Suſceptæ me hic profecto jam operæ tædet, ac niſi tibi prodeſſe cuperem, indicando amice ac benevole ſaltem pauca quædam, in quibus offenderis, amico prorſus indignarer, qui me conviciis adegerit ſuis, ut tales nugas refellerem.

CARRHENORUM civitati dum ex duobus nummis ſecundæ metropoleos prærogativam adſeris, ne litteras quidem Græcas te noſſe.

MESOPOTAMIÆ metropoles duas exſtitiſſe, Emeſam & Carrhas, ex nummis probare tibi videris. De Emeſa ſuo loco viderimus. Carrhis interim ſecundæ metropoleos jus ac dignitatem vindicas duplici nummo: altero Elagabali,
30. pag. 113. tomi ſecundi: ΚΑ. ΚΟΛ. ΜΗ. ΠΟΛ. Δ. Ale-
31. xandri Severi altero, pag. 167. ΚΑΡΡΑ. ΚΟΛ. ΜΗ. ΜΕϹ.
Δ. Quos ſic interpretaris: Κάῤῥα κολωνία μητρόπολις Μεσοποταμίας δευτέρα. Quis te Græce legere magiſter edocuit? quis Δ pro binario nummo uſurpatum vidit? Digitis computa, Α. Β. Γ. Δ. Quot digiti ſunt? quatuor. Non & quatuor hæ litteræ ſunt? Quartam igitur metropolim hæc littera indicat: vel, quod eodem recidit, cum diſtributa in quatuor regiones eſſet ille tractus Meſopotamiæ, qui Romanæ ditioni ſuberat, ut Cappadocia in multo plures, quartæ Meſopotamiæ Carrhena civitas metropolis appellatur: ſic enim legendum, Μεσοποταμίας τετάρτης. Rogas quæ ceteræ metropoles fuerint, ſuorum quæque conventuum, juriſdictionum-

que capita ? Amida principatum tenuit : quamobrem metropolis Meſopotamiæ primæ appellatur in nummis, ut poſtea videbimus. Edeſſa, & Niſibis deinde conſecutæ. Nam quod Niſibin metropolim a Philippo creatam narras, pag. 248. vel hic Carrhenorum nummus id falſi coarguit : qui quartum in cenſu metropoleon locum obtinuiſſe Carrhas docet, jam inde ab Alexandri Severi principatu. In Notitia Eccleſiaſtica, Edeſſa & Carrhæ adſcribuntur provinciæ Oſrhoënæ, quæ multis Meſopotamiæ conſtat oppidis.

At ut in una provincia duas interdum metropoles probes exſtitiſſe, quod nec quiſquam negat, & nos ſubinde docuimus, nummum affers pag. 113. Tomitanæ urbis, *cum hac epigraphe ſecundæ Ponti*, inquis, ΤΟΜΕΩC. ΜΗΤΡΟ. ΠΟΝΤΟΥ. Δ. hoc eſt, ut interpretaris, Τόμεως μητροπόλεως Πόντου δευτέρας. Solerter, ut prius, & acute. Cujus ſolertiæ & illud eſt, quod tum pag. 348. in Gallieno, tum in Salonina, pag. 355. B. ΝΕ. βὶς νεωκόρος, pro δὶς interpretare. Lege, ſodes, Πόντου τετάρτου. Hæres, & obſtupeſcis ? Patere a nobis hunc tibi ſtuporem eripi. Pontus in Aſia triplex : Polemoniacus, Galaticus, Cappadocicus : ſic enim a Ptolemæo, ut nunc omittam ceteros, appellantur. Quartus in Europa Scythicus eſt, cujus unica metropolis Tomi, Ovidii, ut diximus, exſilio celebrata. Tuam ipſius ſortem diſſuris, ſi libet, malis nunc ride, qui Tomitarum nummum, in quo ſimilis littera Δ occurrit, ad hoc tantum produxiſſe videris, ut prava ejus interpretatione priorem inconſiderantiam tanquam in ære ſcriberes.

CARTHAGINI attributum a te nummum eſſe, qui Cartennitanæ coloniæ ſit.

AUGUSTI principatu cuſum nummum affers, pag. 2. 32.
cujus in antica parte Julii Dictatoris vultus exprimitur, cum his litteris C. I. C. XXXVI. in altera Auguſti, cum iſtis, EX D. D. hoc eſt, ut paſſim monuimus, *Ex decreto Decurionum*. Hic tu nobis dicam impingis, quod hunc nummum olim coloniæ Iol Cæſareæ dedimus, quam a Claudio Plinius deductam agnoſcit : perinde quaſi, quod tu de Car-

thagine, aliisque innumeris refers, non æque potuerit Cæsareæ obtingere, ut bis eo deducti coloni sint. Sed ista nunc omittimus: tu quid censes? legi scilicet oportere, *Colonia Iulia Carthago*, annumque XXXVI. intelligi, ex quo primum eo deducta a Julio colonia sit. Dic, amabo, ecqua omnino colonia in occidente annos deductionis suæ signavit in nummis? In Oriente Sinopensis quidem hunc morem habuit: at eundem semper tenuit: nullus est Sinopensium nummus Latinus absque hac nota. An tu Carthaginis alicui alteri nummo inscriptam similiter æram vidisti? Quo ex uno argumento, hic nummus si Carthagini esset adserendus, ceteri quinque, de quibus mox dicturi sumus, quos eidem adscribis, cum ab his ea nota annorum absit, haud dubie essent eidem abjudicandi. At ubi in isto præterea illa a nummis novæ Carthaginis discriminis nota? ubi illa littera A. qua tu in nummis C. I. C. A. Carthaginem Antiquam designari, quanquam falso, putas? cur ab isto uno abest? aut cur, cum absit, si addi mos fuit, non alio spectare hunc nummum statim agnoscis?

Quo tandem, inquies? Dicam aperte: nec pudet enim priorem revocare sententiam: nec licet tamen in tuam concedere. Lege securus, *Colonia Iulia Cartenna*: & annum XXXVI. Jubæ regis intellige. Sic ipsius Cæsareæ, quæ nunc Algeriana civitas est, nummum laudavimus inscriptum, REX. IVBA. ex parte aversa, CAESAREA. R. XXXII. hoc est, *anno regni* XXXII. In Juliæ Babbæ nummo, similis atque in Cartennensi annorum numerus notatur, C. I. B. XXXVI. quod civitates eæ tres eidem regi parerent. Cartennæ, & Babbæ, etsi utraque fuit ab Augusto deducta, teste Plinio, ut & C. I. V. hoc est, Valentia, de qua dicemus suo loco, in honorem Juliæ gentis, Juliæ prænomen adjectum est. Denique Jubæ junioris pariter nummi exstant, cum epigraphe, REX. IVBA. & anno XXXX. in aliquibus XXXXII. & XXXXV. quos ipsi vidimus. Jamne intelligis hunc nummum, quem Carthagini adserebas, Jubæ ditionis fuisse, hoc est, alterutrius Mauretaniæ: nec Tingitaniæ tamen esse posse, in qua Julia Constantia fuit: quippe quæ ditioni regum exempta, & jura Bæticam petere jussa,

teste

teste Plinio: nec alteri proinde civitati omnino posse tribui, præterquam Cartennæ? Quo de oppido Plinius, libro v. sect. 1. *Cartenna, colonia Augusti, legio secunda*, in Mauretania Cæsariensi. Cartennas coloniam vocat in Itinerario Antoninus. In Notitia Africæ, inter episcopos Mauretaniæ Cæsariensis, Lucidus Cartennitanus. Hodie *Aochora* dicitur.

CARTHAGINI Africæ adscriptos a te nummos decem esse, qui sint coloniæ Juliæ Corinthi.

NUNC scitum aliud ac festivum ingenii tui commentum refellendum est. Nummos decem Carthagini Africæ adseris, quos nemo, nisi cœcus, eidem tribui posse credat, nemo harum rerum peritus non Corintho vindicet. Ex his tomo priore quinque continentur. Primus est, Agrippinæ senioris, pag. 140. inscriptus, ut ais, C. I. C. GENIVM. 33. cum Fortunæ seu Genii Urbis effigie, quæ cornu copiæ gerat, ac temonem regat. Alter est Neronis, pag. 169. C. I. C. A. 34. D. D. colono, ut quidem dicis, boves agente. Tertius, Antonini Pii, pag. 243. C. I. C. A. GENIO. P. R. cum Fortunæ, seu Genii effigie, ut in priore. Quartus, M. Aurelii, 35. pag. 257. C. I. C. A. D. D. lupa gemellos lactante. Quintus & postremus, Commodi, pag. 302. C. I. C. A. D. D. in quo triremis picta cum remigibus.

Ac de primo quidem sic pronuntias, pag. 141. C. I. C. GENIVM. *Coloniæ Iuliæ Carthaginensis Genium. Has litteras initiales* C. I. C. *ad coloniam Iuliam Carthaginem in Iulii nummis pag. 2. revocavimus*, eo nempe nummo, quem ad Cartennam referendum esse proxime monuimus. *Carthaginenses*, inquis, *Agrippinam tanquam Deam colentes, urbem suam sub ejus genii tutela positam denotant, ipsam sub Fortunæ effigie Genium appellantes, ut ipsi Antoninum Pium pariter Genium populi Romani infra in nummis vocarunt.*

De altero, pag. 169. C. I. C. A. *Colonia Iulia Carthago Antiqua. In nummo Antiqua perhibetur, ad distinctionem Carthaginis Hispaniæ, quæ nova appellata est.*

De tertio, pag. 243. C. I. C. A. *Colonia Iulia Carthago Antiqua. Has notas*, C. I. C. *Colonia Iulia Carthago*,

K.

interpretati sumus : additur in hoc nummo A, *id est*, *Antiqua*, *&* *non Augusta*, *ut in Treboniano Gallo videbimus.*

De quarto, pag. 257. C. I. C. A. *Colonia Iulia Carthago Antiqua.* Et pag. 258. *Litteram A. Antiquam potius quam Augustam interpretati sumus ob nummum Treboniani Galli*, *in*
36. *quo duo* AA *subsequenter scripta sunt.* C. I. C. A. A. P. *Colonia Iulia Carthago Antiqua Augusta Pia*, *quæ alio modo explicari posse non videntur.* De postremo nihil novi dicis : solam exhibes interpretationem earum litterarum, C. I. C. A. pro tuo more, *colonia Iulia Carthago antiqua.*

Quinque reliquos posterioris tomi frustra videar commemorare, cum iisdem sint symbolis insigniti. Loca tamen dumtaxat indicabo. Primus occurrit in Geta, pag. 77. cum Genii effigie, qui cornu copiæ gestet utraque manu. Alter in Elagabalo, pag. 114. Similisque prorsus in Philippo juniore, pag. 268. lupam cum Remo & Romulo exhibet : triremim quartus in eodem Philippo, pag. 269. ut & postremus in Treboniano, pag. 305. In duobus porro postremis nos acriter ac vehementer objurgas, qui nolimus sic eos legi, *Colonia Iulia Carthago Antiqua Augusta*, cum sint inscripti, C. I. C. A. A.

Negas autem, quæ gravior accusatio est, pag. 282. tomi prioris, negas, inquam, nobis fuisse ullum cum rei nummariæ studiosis sermonem aut commercium. Proh ! tu quot & quam insignia errata ex opere tuo expunxisses, si cum eruditis sæpiuscule iis de rebus sermonem contulisses ? Tu Carthaginem Africæ antiquam appellatam putas ? quo argumento ? quo teste ? Plane nullo. Quin potius Magna est appellata in nummis ? nam id nomen habet apud Plinium & Ptolemæum, ut Liberatum Diaconum Carthaginiensem, in breviario, cap. XX. & reliquos nunc omittam. Ille libro V. sect. III. *Colonia Carthago*, inquit, *Magnæ in vestigiis Carthaginis.* Et sect. I. commendat urbem majorem *Carthagine Magna.* Iste libro IV. Καρχηδόνα μέγα ἄστυ vocat. Antiquam nemo appellat : ac si quis e scriptoribus appellaret, non continuo in nummis id vocabulum signaretur, cum alia suppetant insignia aut cognomina, quibus secerni oppidum alterum ab altero possit ac soleat.

At *illa antiqua perhibetur*, inquis, *ad distinctionem Carthaginis Hispanicæ, quæ nova appellata est.* Erras iterum, mi Valens, vehementer, dum putas Carthaginem novam appellatam esse, ut ab Africana secerneretur: non ea causa fuit hujus appellationis. Fuit in ipsa Hispania, si nescis, Carthago gemina: altera Καρχηδὼν παλαιά, Carthago antiqua: hodie *Cantaveja*: altera, Καρχηδὼν νέα, Carthago nova, dicta Ptolemæo: nunc *Cartagena*. Egit de utraque etiam Plinius noster: quem si legisses paulo accuratius, famæ tuæ & existimationi, explosa e nummis Carthagine antiqua, consuluisses.

Quo referri igitur jubeam hæc numismata quinque si percontaris, exponam eadem illa facilitate, quam tu jam olim expertus: dicam id in aurem, semotisque arbitris, ne quis si exaudiat, te deinde de inhumanitate postulet. Meministin enim, cum per litteras nobiscum ageres, gratiamque subinde haberes de difficilibus nummorum ænigmatis solutis, Oedipumque me, assentatorie scilicet, appellares? Nunc igitur æque me facilem noris, nec mutatis moribus. Oedipum nunc pariter voces, an neges, parum laboro. Ac Cæsaraugustæ quidem, quod olim suspicabar, nihil hic esse loci, patior ac sino: non quia allata a te ratio sic suadet: quid enim dici levius, si te ipsum audimus, quid imbecillius potest? Nam si Julia Cæsaraugusta dicta non est, expungatur ea sane vox: quid si *Colonia Immunis Cæsaraugusta* dicatur? cum totidem verbis appelletur a Plinio, æque atque Illicitana, cui idcirco illud prænomen cum aliis adseris: quid erit tibi deinde reliquum quod opponas, ut Cæsaraugustæ nummum abjudices? Verum tricari adeo nolim, ut nec Latine liberam, quod antea monui, nec immunem dici civitatem ullam in nummis nunc æquo animo feram. Quare si nummus Uticensis occurrat nostro nitidior, non in eo legi putarim, IMMVNIS. VTICENS. quod suspicatus sum pridem pag. 519. Sed M. MVNIC. VTICENS. hoc est, *Municipes Municipii Vticensis.*

Verum ad nummos quinque tomi prioris, de quibus est præcipue controversia, revertamur: quos de colonia Julia Corintho, sive de colonia Julia Corintho Augusta, accipiendos

ſtatuimus. Nam Auguſtæ nomen ſub Nerone primum apparet: & in nummo Hadriani, ipſo te teſte, pag. 226. COL. IVL. AVG. COR. appellatur. Juliæ denique nomen, ne te hic quoque ſcrupulus angat, ab Auguſtæ appellatione interdum ſejungitur, ut in tuo Hipponenſium nummo, pag. 272. C. G. I. H. P. A. & in Illicitano, C. I. I. A. ut dicemus.

Quid fiet, inquis, Treboniani nummo, in quo A gemi-
36. natur? C. I. C. A. A. P. Leges, ſi me audis, *Colonia Julia Corinthus Auguſta Antonina Pia*, ab Antonino Pio. Neque enim ante hujus tempora geminatam hanc litteram A in Corinthiorum nummis offendes, aut omnino poſtremam P. Ut Corinthus autem Julia & Auguſta & Antonina, vel Antoniniana: ſic apud Ligorium, COL. APROS. TITIA. AELIA. HADRIANA. ANTONINA. AVGVSTA vocatur: tametſi paulo aliter legi oportet, ut dicemus. Quare cum denuo, ſi caſu id aliquo fiat, opus tuum reddes incudi, editionemque alteram meditabere, vide ut palinodiam canere memineris, & quos Carthagini nummos adſcripſiſti, patriæ ſuæ, hoc eſt, Corintho, reſtituas.

Ac primus quidem nominatim, qui eſt Agrippinæ ſenioris,
33. inſcriptus C. I. C. GENIVM, quin ſit in eadem civitate conflatus, in quo & tertius Antonini, cujus epigraphe,
35. C. I. C. A. GENIO. P. R. nec ipſe dubitas, nec ſinit ambigere eadem Fortunæ ſeu Genii expreſſa in utroque imago. At huic quam ſimilis Fortunæ effigies ſit in Corinthiorum nummo, quem ſub Octaviæ nomine repræſentas,
37. pag. 181. facient oculi ipſi fidem.

Quod tamen adjicis de Agrippinæ cultu tanquam Deæ apud Carthaginienſes, aut Antoninum Pium populi Romani Genium eſſe appellatum, figmentum eſt. Genio ſeu Fortunæ populi Romani, cujus ſimilitudinem, qua pingi forma ſolet, nummus exhibet, res fortunaſque ſuas committere ſe Corinthii præ ſe ferunt: nihil ultra. Genium, Fortunamve populi Romani, vel Cæſaris, non ipſum populum, Cæſaremve, ſed τὸ δὲ τῶν δαίμονα ethnici appellavere, ſub cujus tutela populus Romanus, aut Cæſar, foret. Hinc Chriſtianis religio fuit, per Genium Fortunamve principis jurare, quod id eſſet

ὀμόσαι δαίμονα : itaque per ſalutem principis jurare maluere. *Sed & juramus*, inquit Tertullianus, in Apologetico, cap. XXXII. *ſicut non per Genios Cæſarum, ita per ſalutem eorum, quæ eſt auguſtior omnibus Geniis. Neſcitis Genios dæmonas dici, & inde diminutiva voce, dæmonia?* Ethnici contra, ut idem aït, cap. XXXV. *ſub ipſa uſque impietatis eruptione & ſacra faciebant pro ſalute Imperatoris, & Genium ejus dejerabant*, nempe *δαίμονα* Cæſaris cuſtodem, non Cæſarem ipſum. Nam, ita prodente Origene, libro VIII. contra Celſum, pag. 421. τὸν Ῥωμαίων βασιλέως τὸν δαίμονα ὄμνυσιν οἱ τὴν ΤΥΧΗΝ αὐτοῦ ὀμνύοντες. *Per Romani principis dæmonem jurant, qui per ipſius Genium jurant.* Et rurſum ibidem : δαιμόνων ἐστὶν ἡ ὀνομαζομένη ΤΥΧΗ τοῦ βασιλέως. Quare Polycarpus Epheſinus antiſtes, apud Euſebium, libro IV. cap. XV. juſſus a Proconſule, Ὄμοσον τὴν Καίσαρος τύχην : ſe religione prohiberi reſpondit. Ac poſtea Origenes eodem ſpectavit, cum in Exhortatione ad Martyrium, grande ſcelus eſſe diceret, ſi quis per Fortunam alicujus juraret : πηλίκον ἁμάρτημα εἶ) νομιστέον, τὸ, ὀμνύναι ΤΥΧΗΝ τινός; Vide ergo quos auctores ſecutus habitum a Carthaginienſibus aliiſve pro Genio, hoc eſt, ὡς τὴν τύχην, vel ὡς τὸν δαίμονα, ſive Antoninum, ſive Agrippinam, affirmes : cum alium a principe genium principis gentiles ipſi agnoverint. Vereor autem ut priorem nummum habueris integrum, aut legeris : cum res ipſa poſcat legi C. I. C. A. GENIVM. P. R. ſubaudita voce, *ſalutat*, vel *veneratur*; ut ſæpe in nummis Græcis lapidibuſve monuimus ſubintelligi vocem ἐτίμησεν, vel ἐτίμησαν.

Secundus, qui Neronis, & quartus, qui M. Aurelii nomine inſignitur, nihil habet præter ſolitas coloniarum notas. In quinto, qui Commodo dicatus eſt, triremis inſculpta cum remigibus viſitur, indicium adventus Auguſti in urbem Corinthum, perinde atque Neronis in nummis tum Corin-
thiorum apud teipſum, pag. 175. tum Patrenſium ſimili 38.
plane forma, pag. 177. id quod ibi docet adjecta epigraphe, 39.
ADVENTVS AVGVSTI. Corinthum porro Commodus advenisse merito creditur, quando in Syriam & Ægyptum cum patre profectus eſt, jam Imperator appellatus decreto Senatus, ut Lampridius prodidit.

Quare ne multa deinceps jura miſceas, ſic habeto: ſecernendos diligenter eſſe nummos, quorum eſſe in epigraphe ſimilitudo aliqua videatur: inſcriptos exempli gratia, C. A. vel C. C. A. tum C. I. C. & C. I. C. A. vel C. I. C. A. D. D. Nam ubi C. A. in laurea, vel quomodocunque C. C. A. occurrit, Duumviris appellatis, Cæſarauguſta eſt. C. I. C. cum anni nota, Cartennam deſignat. Abſque ea nota, vel C. I. C. A. ſive ſolitarie, ſive adjectis litteris D. D. Corinthum ſignificat.

CARTHAGINI eidem a te duos alios adſcribi nummos, qui tametſi nullum aperte nomen præferunt, tamen Corinthiorum videntur eſſe: certe Carthaginienſium omnino non ſunt.

44. SUNT & duo alii, quos inter incertos rejicis: alter Auguſti, pag. 71. cum hiſce Duumvirum nominibus, C. LOLLI. M. DOM. IIVIR. ITER. Imperatoris ſtatua baſi impoſita cernitur, cui adjecta epigraphe, P. S. S. C. Alter Tiberii eſt, pag. 131. cum iiſdem Duumviris, ceteriſque inſignibus. Sic tu vero interpretaris, ſumpto a baſi ſtatuæ legendi initio, præpoſtere admodum ſcilicet: *Poſuere Suffetes Carthaginienſes, Caio Lollio, Marco Domitio, Duumviris iterum.* Apage porro cum tuis Suffetibus. Quid enim egere Suffetes Carthagine, cum Duumviri ibi eſſent? non Suffetum loco, Conſulumve, ut ipſe poſt alios doces, pag. 34. Duumviri in coloniis fuere? Hæc te tirones edoceant, quos ad illam tuam interpretationem repente inclamaturos recte auguraris. Non inclamabunt eruditi ac veterani, ſed miros riſus edent. Abde tuum illud præclarum ſomnium de Suffetibus Carthaginienſibus, addicitoque tenebris, quas meretur, antequam id ſive tirones, ſive veterani, reſciant. Mecum lege, ſodes: *C. Lollius, M. Domitius, Duumviri iterum, poni*, vel *ponendum ſuo ſumptu curavere*, ſtatuam Auguſti, vel Tiberii ſcilicet, qualis in nummo repræſentatur. Quid planius? aut quid magis tritum ac ſolenne in baſi ſtatuarum? Sic apud Gruterum inter cetera exempla, pag. CCCXCV, 8.

S. P. P. C. *Sua pecunia ponendum curavit*: cui quam iſta tua ſimilis inſcriptio eſt? Hæc habet, S. P. P. C. Tua, P. S. S. C. utraque certe eodem intellectu. Ac ne de plurali verbi numero dubites, vide eundem Gruterum, pag. CLXVIII, 6. S. P. F. *ſua pecunia fecerunt*. Et pag. CLXXII, 3. S. C. F. C. *Senatusconſulto faciendum curavere*. Denique de duplici S. S. ne quis tibi ſcrupulus hæreat, eundem tibi rurſum librum indicabo, pag. CLXVII, 8. D. S. S. FACIVNDVM. COIRAVERE, *de ſuo ſumptu faciundum curavere*. Sic pag. XCIII, 1. D. S. I. P. C. *de ſua impenſa ponendum curavit*. Quod ſi quis autem legi malit, *Pecunia ſua ſtatuendum curavere*, nihil intereſt: neque nos, quoniam ſententia utraque eodem recidit, valde reluctabimur.

Quo jam docebis probabili argumento Carthagine cuſum utrumque nummum eſſe? At Corinthi eſſe non iſtum modo, ſed & complures ex his quos in incertis reponis, ſi diligenter inſpicias, intelliges, ſive ex fabrica, ſive ex Duumvirum nominibus: præter unum, cujus hanc inſcriptionem refers, pag.
79. SALVS. AVGVSTA. PERM. AVG. quem 40.
ſi cum Italicenſi conferas, pag. 75. ſi ſpecular admoveas, 41.
obſervabis haud dubie vel formam Hiſpanicam, vel quod 42.
verius arbitror, Romanam, curante patrono coloniæ Itali- 43.
cenſis, ut Romæ cuderetur. Eodem certe utrumque loco conflatum mecum confitebere, quod neſciſti. Fuere ſcilicet in Urbe coloniæ cujuſque patroni, quorum opera cuſos eoſdem nummos fuiſſe in officina Romana, atque in ſua colonia, non ambigimus, eodem Senatuſconſulto ac permiſſu principis, quo apud ſuos conflabantur.

CARTHAGINI NOVÆ in Hiſpania ſex attributos a te nummos eſſe, qui ſunt coloniæ Norbæ Cæſarianæ.

AN non jam vereris ne pulſus ab antiqua Carthagine, a nova pariter cum dedecore dejiciare? merito ſane. Nam ubi in nummis uſquam novæ vel antiquæ urbis hoc ſenſu appellatio? præterquam in nummo Laudis Novæ, ſi

tamen Sponio fides, a quo uno nummum hunc laudari diximus, quem tu neglexisti, tametsi colonia inscribitur: aut cur in Carthaginis antiquæ nummis semper, si tibi fides scilicet, ea vox postponitur nomini, semper in nummis Carthaginis novæ præponitur? Nam sex quidem adfers nummos ejus-
45. cemodi. Primus est, M. Antonii, pag. 10. C. I. N. C. EX. D. D. insculpto M. Antonii capite, cum labyrintho. In parte postica nummi, M. AIMILIO. T. FVFIO. IIVIR.
46. cum Augusti vultu. Alter Augusti, pag. 38. C. I. N. C. ex parte autem aversa, C. PETRONIO. M. ANTONIO. IIVIR. EX. D. D. cum labyrintho. Tertius, ejusdem
47. principis, pag. 39. V. I. N. K. P. TVRVLB. IIVIR.
48. QVIN. In altera nummi area templum Augusti, cujus in superno limine, AVGVSTO: In ambitu vero, V. I. N. K.
49. M. POSTV. ALBINVS. IIVIR. QVIN. ITER. Hoc est, te interprete, *Victrix Iulia Nova Carthago, M. Postumius Albinus Duumvir Quinquennalis iterum.* Quartus, Augusti similiter, pag. 40. quem, tametsi oppidi nomen abest, ex Duumviri nomine ad eandem colligis civitatem spectare. M. POSTV. ALBIN. L. PORC. CAPIT. IIVIR. Q. Quintus est Neronis & Drusi Cæsarum; pag. 143. NERO. ET. DRVSVS. CAESARES. V. I. N. C. Ex parte altera, Tiberii vultus & epigraphe, TI. CAESAR. &c. Sextus denique ac postremus Caligulæ est, pag. 149. cujus in aversa area, SAL. AVG. CN. ATEL. FLAC.
50. CN. POMP. FLAC. IIVIR. Q. V. I. N. C. cum muliebri capite. *Saluti Augustæ. Cneio Atellio Flacco, Cn. Pompeio Flacco, Duumviris Quinquennalibus, Victricis Iuliæ Novæ Carthaginis*, ut tu quidem interpretaris. Vide autem ne te amicorum aliquis impellat in fraudem, atque in defensionem erroris tui, vel Mediolanum apud Gruterum, pag. CLXXVII, 4. *Novas Athenas* dici, vel pag. CCXXXVIII, 7. *Novam civitatem Aruccitanam*, aliudve simile aliquid suggerat. Quam dispari enim ibi significatu ea vox *Nova* accipitur? cum in priore non proprium civitatis, sed adscititium nomen comitetur: in altero restitutam ex collapsa & jacente significet. Quo sensu nisi Justinianæ novæ quinque appellentur in Concilio V. Oecumenico, adsignandæ tibi erunt.

erunt Justinianæ antiquæ totidem, quæ novis ex adverso respondeant.

Dic jam, amabo, Caii ac Lucii Cæsarum nummus ille, quem refers pag. 87. cujus in postica area Augusti vultus ex- 51.
pressus, eaque inscriptio, AVGVSTVS. D. D. C. C. N. C. cujusnam oppidi est? Coloniæ Concordiæ Norbensis Cæsarianæ, inquis: & recte quidem: sic enim & nos ante monuimus, pag. 363. operis nostri de nummis. Jam in priore 52.
nummi parte, quæ Caii ac Lucii capita exhibent, quibus Duumviris nummus conflatus dicitur? M. PETRONIO. C. IVLIO. ANTONIO. IIVIR. Vide jam an non iidem appellentur in altero nummo ex his, quos novæ Carthagini adscribis: ac num vitio scalptorum, vel tuo, eorum prænomina sint temere permutata. Sic enim ibi leguntur: 47.
C. PETRONIO. M. ANTONIO. IIVIR. EX. D. D. Quam id simile porro veri est? Ut ut est autem, ejusdem plane ii familiæ sunt. Quare, nisi velis eosdem fuisse Norbæ Duumviros, & Carthagine, vide ne cuncteris, tum in isto, tum in reliquis Norbam Cæsarianam, pro Nova Carthagine, quæ locum in nummis habere non potest, agnoscere. Plinio, libro IV. sect. XXXV. *Colonia Norbensis Cæsariana cognomine:* hodie *Alcantara:* quondam Lusitaniæ, nunc Castellæ veteris oppidum. Huic & Concordiæ & Victricis Juliæ prænomina nummi adserunt: sed posterius cnsi, qui coloniæ appellationem habent. Scribi autem Cæsaris nomen interdum per K, ut & Kæsonis, & Karthaginis, aliaque, tralatitium est. De Noba Cæsaris, oppido Numidiæ, unde Victorinus episcopus appellatur in Notitia Africæ, nummos accipi vetat, præter Duumvirum, quæ dixi nomina, aliaque argumenta, caput muliebre in postremo signatum, quale in nummis Hispaniæ pingitur, ut urbis Genium repræsentet: qua de re in Numantiæ restitutæ nummo dicturi sumus.

L

COELIENSI municipio in Thracica Chersoneso qui nummi tredecim debentur, hos Africano municipio a te sine causa adsignatos esse.

53. NUMMI omnino tredecim a te adferuntur inscripti, AEL. MVNICIP. COEL. ac tomo quidem priore tres, posteriore ceteri. In Antonino Pio, pag. 243. in Commodo, pag. 303. in Caracalla, pag. 41. in Macrino pag. 92. in Philippo juniore, pag. 269. cum prora navis & cornuco-
54. piæ. In Alexandro Severo, pag. 167. AEL. MVNICI. COIL. A. & in Philippo patre, pag. 229. cum simili symbolo.
55. In L. Vero, pag. 285. & in Treboniano, pag. 306. AEL. MVNICIP. COEL. cum lupa & Remo ac Romulo. In Caracalla, pag. 43. AEL. MVNICIPI. COIL. cum Dianæ venatricis effigie. Pag. 44. AEL. MVNICIP.
56. COIL. ANT. item in Elagabalo, pag. 114. & in Gordiano III. pag. 206. cum Sileno, ut tu quidem vis: nam quid revera sentiendum sit, mox dicemus.

Cui tu porro oppido hos nummos adscribis? Ei plane, cui nemo sanus putarit hic locum deberi. Cullitano videlicet Numidiæ municipio, quod Plinius Cullu, Itinerarium Antonini Chulli, Κύλλου Ptolemæus appellat. Quo ex nomine nomen gentile *Cullitanus* deducitur. Unde Victor Cullitanus Catholicus, & Fidentius Donatista, in collatione Carthaginiensi, cap. CXXVI. & CCI. idemque denuo Victor Cullitanus in Concilio Milevitano II. anni CCCCXVI. Quantam, Deus immortalis, hoc loco ἀστοχίας, solertiæque tuæ jacturam passus es! An enim vel Græca omnino, vel Latina hujusce vocabuli scriptura tuæ interpretationi suffragatur? Quis ex Cullu Coëllitanum, vel Coëllutanum, nisi desipiat, finxerit? Cur cum genuina atque ordinaria sit appellatio Cullu, ne semel ea quidem in tot nummis occurrit? Ut dicam libere quod sentio, nihil fingi absurdius tali figmento potest: nec puto chimæram ipsam esse monstrificam magis. Vetustissimis temporibus dictum *Pœnicio bello* pro Punico, in inscriptione Gruteri, pag. XII. non nescii sumus: COIRAVERE item pro CVRAVERE, aliaque similia quædam: sed

& paucissima, & optimis jam reipublicæ temporibus obsoleta, neque sub Augustis, in nominibus præsertim propriis, sive hominum, sive oppidorum, unquam usurpata.

Quod si cui talis condonanda divinatio esset, cuivis alteri justior venia deberetur, quam tibi, qui egregius harum mercium & callidus negotiator haberi, multoque peritior dijudicandæ fabricæ arbiter & æstimator videri cupis. Non est ea merx Africana, mi Valens: advecta e Thracica Chersoneso est. Vidisti unquam in Africæ nummis Dianam venatricem? Silenus etiam ille tuus, quem in tribus municipii hujusce nummis videre est, an alibi quam in Oriente, hoc est, apud Græcos occurrit? In Thracia nempe, Deulti, & in isto, quod nunc commemoramus, municipio. In Syria, Beryti, Bostræ, Damasci, Laodiceæ ad Libanum, Neapoli Samariæ, Tyri. In Phrygia, Troade.

Redde ergo Græcis nummos suos, Thraciæ nempe Chersoneso, ubi Cœla oppidum fuit, Ammiano memoratum, libro XXII. pag. 212. Græce, τὰ Κοῖλα. Sic enim Nicetas Choniates libro V. de rebus Manuelis Comneni: Καταίρει εἰς τὰ Κοῖλα, ταῦτα δὲ τὰ περὶ Σηστόν τε καὶ Ἄβυδον. Quare Ammianus de Ægeo mari, *Cœla præterlabitur, & Seston.* Hinc & in actis concilii Ephesini, Cyrillus Cœlorum episcopus recensetur, act. I. ex Mario Mercatore, quem vir Clariss. idemque nobis amicitia conjunctissimus Stephanus BALUZIUS edidit: ubi libri alii, pag. 541. male Πυλῶν & *Pylarum*, pro Κοίλων & *Cœlorum*, habent. Similiter actione IV. pag. 692. idem Cyrillus episcopus Cœliorum inscribitur. In Concilio Nicæno II. act. VII. Λεωνίδης ἐπίσκοπος Κοίλων. Portus Cœlos a Plinio nostro dicitur, libro IV. sect. XVIII. ut & a Mela, libro 2. cap. 2. *Est & portus Cœlos, Atheniensibus & Lacedæmoniis navali acie decernentibus, Laconicæ classis signatus excidio.* Portum fuisse illis temporibus annonæ ubertate commendandum, cum nummi quinque admonent, in quibus prora depicta cum cornu copiæ: tum ipsa municipii prærogativa civibus concessa, quo magis esset Urbi obnoxia civitas. Idcirco & Ælium ab Hadriano appellatum municipium est, & a Caracalla Antoninianum. Latine autem inscripti municipiorum nummi fuere, eo jure, quo & coloniarum. Ut deni-

que colonias multas ex solis nummis novimus, sic & municipia.

Apud Ptolemæum libro III. cap. XII. Κύλλα, Σηστὸς, in Hellesponto scribitur. In Chronico pariter, quod Alexandrinum vocant, inter urbes quinti climatis, numerantur Χερρόνησος, Κύλα, Σηστὸς. Utrobique Κοῖλα rescribe. In Notitiis duabus Ecclesiasticis Κύλα similiter perperam, in tertia Κοιλία scribitur, in provincia Europæ, sub Heraclea metropoli. At multo corruptius in epistola synodica provinciæ Europæ ad Leonem Imp. tomo IV. Conciliorum, pag. 906. *Theotecnus episcopus Cyclensis*, pro *Cœliensis*.

Jam, opinor, intelligis legi in nummis oportere, AELIVM MVNICIPIVM COELIENSE. Neque nos certe pudet profiteri, qui municipium Cœlium olim dicebamus, verissimam illam esse Pindari sententiam in Olympiacis:

Ἁμέραι δ' ἐπίλοιποι μάρτυρες σοφώτατοι.

Te miror, qui nummos inspexisti, nunc in eis COEL. nunc COIL. agnoscere: quod vitio potius oculorum tuorum, quam monetarii, imputo. Quanquam in oppido Græco nunc OE, nunc OI scribi non est fortassis quod miremur, cum posterior scriptura sit ipsa Græco nomini τῷ ΚΟΙΛΑ, propior atque affinior.

Sed quis risum contineat, cum te affirmantem audierit, tum tomo priore, pag. 244. tum posteriore, pag. 43. inscriptionem Gruteri, pag. CCCLXII. MVNICIPES. MVNICIPII. CIVILITANI. ad oppidum Numidiæ Cullu spectare? Egregium originationum artificem! Ex Cullu igitur fiet non modo Coëllitanum, & Coëllutanum, & Coïllutanum, sed & Civilitanum. Ducetur hac via ovum ab ove, & quodlibet demum ex quolibet. Nos in Plinianis notis, tomo I. pag. 496. quod ad Cibilitanos Lusitaniæ populos, quos Hadrianus municipes fecerit, eandem retulimus, reprehendis. Hoc illud est quod fert parœmia, cornicum oculos configere. Sed tuos ipse confodisti: dum putas nihil nos vidisse, effecisti ut nihil videres. An putas differre Cibilitanos a Civilitanis? aut has litteras in nummis, nominibusque propriis non permutari? Ut omittam cetera monumenta, documentaque, quæ sunt innumera, nummos vidisti, quos

cum vetere inſcriptione laudavimus pag. 134. ſic inſcriptos, DANVVIVS? an tibi Danuvius alius a Danubio eſt?

Et Civilitanum igitur oppidum municipii civium Romanorum prærogativa Ælius Hadrianus Imp. donavit, & ſuo nomine honeſtavit: nam prius, teſte Plinio noſtro, libro IV. ſect. XXXV. unicum in univerſa Luſitania municipium Oliſipo fuit: & in Thracica Cherroneſo Cœlienſe municipium pariter civium Romanorum eſſe voluit, ſuo ſimiliter nomine impertito.

Sed ad illum tuum Silenum veniamus, quem in Caracallæ, 56.
Elagabali, & Gordiani nummis pictum credi jubes: noſque, quod aliter ſentimus, ter quaterve pro more increpas. Conſueſti enim, ſi quid in nobis dignum virgula tua cenſoria judicas, id non ſemel, ſed paſſim ac ſæpiſſime inculcare: quo ſumma erratorum noſtrorum, quam in Indice repræſentas, major videatur. Sed de Sileno tuo nunc agamus. Tuam illam fidem, VALENS, obteſtor, quam præfers in nomine: tuos illos oculos, quibus in nummorum iconibus probe diſpiciendis tantopere gloriaris, hiccine Satyrus eſt? Nam Sileni, ſi neſcis, e Satyris ſunt natu maximi. Τοὺς γὰρ ἡλικίᾳ τῶν σατύρων προήκοντας ὀνομάζουσι Σειληνούς, inquit Pauſanias in Atticis, pag. 21. Vir nudus, ſaccum humero geſtitans, dextra nunc ad templum, nunc in cælum ſublata, nunc eodem ſitu atque habitu in templo ſtans, ut in Damaſceno Otaciliæ nummo, hunc tu exiſtimas Satyrum aut Silenum eſſe? Non colonus ille potius, municepſve cenſendus, Deos exorans, pro Principis incolumitate, a quo in maximis rerum difficultatibus beneficio ſe aliquo recreatum agnoſcit? Aſtutius aliquid ſubtiliuſve cogitando, mihi crede, facies nihil ut recti cogites.

CORINTHIORUM nummis impreſſa ſymbola a te infeliciter explicata fuiſſe.

JAM in Corinthiorum numiſmatis, pag. 262. & 263. cur Hercules ſit depictus, non dicis: tametſi pro more plurima de Hercule prorſus otioſa, hoc eſt, περίεργα & πάρεργα dicis. Cauſam ab Antonino Liberali, cap. v. Metamorph.

accipe. Corinthios omnes ſcilicet genus ab Hercule ducere. Κορίνθιοι γὰρ πάντες εἰσὶν ἀφ' Ἡρακλέους.

Nec vero Corinthii ſolum illius numinis tutela ſunt ac patrocinio gloriati. Ut ceteras prætermittam civitates, in eodem fere tractu poſita Ambracia, tali patrono ut potiretur, fabulam finxit, quam recitat, ut diximus, pag. 37. operis noſtri de nummis, Antoninus idem Liberalis, libro Metamorph. cap. IV. certaſſe Apollinem & Dianam cum Hercule de tutela oppidi: Crangaleum vero Dryopis filium civitatem Herculi adjudicaſſe, atque ob eam rem mutatum illum ab Apolline in ſaxum fuiſſe. Hic ille judex porro eſt, de quo Ovidius, libro XIII. Metamorph.

Regnum fallacis Vlyſſi
Præter erant vecti: certatam lite Deorum
Ambraciam, verſique vident ſub imagine ſaxum
Iudicis, Actiaco quæ nunc ab Apolline nota eſt.

Quo loco vel ſilent interpretes, vel quis cujuſve certaminis judex ille fuerit, neſcire ſe fatentur. Sed illud de Herculis patrocinio obiter: quod idcirco eſt commemoratum a nobis, ut cum ΑΜΒΡΑΚΙΩΤΩΝ nummos tractabis, in eo opere quod aïs te moliri, tunc ſaltem aliquid a nobis didiciſſe te profiteare.

Pag. 201. Neptunus ſcopulo inſidet, delphinum utroque pede premit: offert commendatque puerum Melicerten, ſive Palæmonem, Ino mater Neptuno. Nota ex Pauſania ſive hiſtoria, ſive fabula eſt: quam nos recitavimus in libro de nummis antiquis, pag. 124. Tu horum loco Amphitriten obtrudis, quæ puerulum, inquis, ulnis gerat: quem porro? neſcis: ac deinde de nuptiis Amphitrites multa hoc loco aliena effundis, & ut leviſſime dicam, inutilia. Sed te tamen poſtea intelligo in indice tomi ſecundi palinodiam ceciniſſe: lectis forte paullo attentius iis, quæ nos citato proxime loco edidimus.

Mitto de altero Domitiani nummo dicere: quem cum, ut decuit, Corinthiis adjudicas, in eo tamen legis, pag. 200.
57. PERM. IMP. GERM. *Permiſſu Imperatoris Germanici.* Quæ locutio cum videatur eruditis, tum a bono ſenſu, tum ab uſu vetere & a conſuetudine Latini ſermonis prorſus

abhorrere, tamen hic oculorum judicio standum confitemur. Attentius igitur inspice, ac vide num legi necesse sit, PERM. IMP. CORIN. *Permissu Imperatoris. Corinthi.* Ut in anteriore nummo, eadem pagina, solo vocum ordine immutato, COR. PERM. IMP. *Corinthi. Permissu Imperatoris.* Fallor, aut ex CORIN. fecisti GERM. proclivi errore.

Adi ergo thesaurum regium: nullibi enim in toto orbe major copia numismatum est. Habes autem illius gazæ custodem & eruditione & comitate singulari præditum, omnium consensu dignissimum ea præfectura, V. Cl. D. Rainssantium, in quo gratificandi omnibus liberalis voluntas inest. Nam hac celebritate famæ, tum eruditorum cœtui, tum nobis etiam, quibus nondum licuit suavissimo viri conspectu aut sermone frui, est ille notissimus. Tibi peramanter ac perofficiose spatium dabit, ut singula dispicias. Quod postquam feceris, nobis quin assentiare, teque lapsum errore agnoscas, plane non ambigimus.

D

Damascenorum nummos duos multo felicius a nobis, quos immerito reprehendis, quam a te fuisse explanatos.

Sub Treboniano cusum numisma refers pag. 308. tomi posterioris, ac simile prorsus alterum, pag. 320. sub 58.
Volusiano, sic inscriptum, COL. ΔAMA. MET. Vexillum exhibet uterque nummus cum epigraphe, LEG. III. GAL. Infimam nummi aream ex utroque vexilli latere aquilæ duæ obtinent, quibus imperatores binos designari diximus, pag. 133. operis nostri de nummis, Gallum nempe Trebonianum: &, quem in imperii consortium adsciverat, Volusianum filium. Hic tu nugari nos exclamas: aquilasque duas veteranorum ex duplici legione in coloniam deductorum argumentum esse. Dic, amabo, cur ergo unica legio tertia in labaro, aut vexillo potius, nominatur? Quid quod ipse deinde admones, tomo priore, pag. 255. duos in nummo 59.

60. uno imperatores, M. Aurelium, & L. Verum, *aquilæ ſuperimponi* (utor oratione tua, tametſi haud latina eſt: appoſitam enim utrique imperatori in ima nummi area aquilam dicere voluiſti:) *ut ambo imperii Romani participes: aquila enim*, inquis, *imperii Romani ſymbolum eſt?* Recte omnino, atque appoſite. Id enim a nobis didiceras ſcilicet, qui ſic obiter monueramus loco citato, cum hos ipſos explanaremus Treboniani ac Voluſiani nummos, his verbis: *Similes aquilas in nummis M. Aurelii ac L. Veri vidimus.* At repente oblitus quod a nobis didiceras, ut aliquid reprehenderes, negaſti id eſſe verum in nummis Treboniani & Vóluſiani, quod de nummis M. Aurelii & L. Veri a nobis vere pronuntiari imitando confeſſus fueras. Vide ne tam cœca reprehendendi prurigine tales deinceps ludos de te præbeas, qui tecum tam fœde ipſe pugnes.

Neſcis aquilas, cum pingi dicuntur, nunc ipſas volucres, nunc militaria ſigna intelligi. Quæ porro ſigna ſunt? argenteæ aquilæ, contis impoſitæ, in volantum ſpeciem, alies etiam ſublime erectis, ac plaudentum fere ſimilitudine. Cum vero aquilæ ſive ſtant complicatis alis, ſive modice expanſis humi gradiuntur, ſive eaſdem, dum conſidunt humi, ſubrigunt, volucres tunc ipſæ cenſentur, imperii Romani ſymbolum: & quidem cum duobus principibus communicati, ſi vel geminæ ſint, ut in nummis proxime laudatis: vel uni & eidem aquilæ impoſiti principes duo, ut in nummo Tyriorum, quem ipſe affers, pag. 312. Trebonianus idem & Voluſianus. Uno verbo, ubi non ſunt pilis aut haſtilibus impoſitæ aquilæ, ſigna eſſe militaria quî tandem eſſe poſſunt, cum ſignum eſſe ſine haſtili non poſſit? Quod ſi ſigna non ſunt, quomodo legionum eſſe ſigna poſſunt? aut quid aliud niſi Romanum imperium indicant? Quare cum in aliis pleriſque, tum in nummo Germenorum, tomo priore, pag. 308. aquila cippo inſidens ipſum imperium Romanum deſignat: non, ut tu exiſtimaſti, *veteranos cujuſdam legionis, cujus nomen ignoratur, ab Auguſto in eam* urbem *tranſmiſſos.*

Vide quot reprehendenda tibi exciderint, ubi nos reprehendendos falſo putaſti. Nam quod aïs editum a Mediobarbo nummum, cum hac epigraphe, COL. A. A. HAMET. nos

nos frustra conatos ad Hadrumetinam metropolim referre, cum ad Damascum pertineat, sitque ille ipse, quem sub Treboniano cusum proxime diximus: quid me hoc loco increpas, qui & penes Mediobarbum fidem esse nummi illius monuerim, nec Damascenum prætermiserim suo loco, sed integrum explanarim?

DERTOSÆ in Hispania attributum a te nummum esse, quem Dertonæ Italicæ recte adseruimus.

AUGUSTI ac Tiberii vultum exhibet nummus a te allatus, pag. 48. inscribiturque, C. I. A. D. hoc est, te interprete, *Colonia Iulia Augusta Dertosa*. Et mox, *P. Harduinus*, inquis, *ad Dertonam Italiæ in Liguria nummum revocat:* 62.
sed ille fabricæ Hispanicæ est: & frequentes sunt ejus provinciæ 63.
sub Augusto & Tiberio nummi: nulli vero ex tam multis Italiæ coloniis cum Imperatorum effigie observantur, quod ipsis cudendæ monetæ facultas haud concessa videatur. Si nulli in coloniis Italiæ nummi, an extra Italiam Casilinum & Beneventum? quorum nummi teruntur manibus antiquariorum, COL. CASILIN. COL. BENEVEN. ille Cæsare Dictatore, iste sub Nerone, ni fallor, inscriptus: quibus adde, si lubet, nummum coloniæ Laudis Juliæ Novæ, sub Claudio, quem ex Sponio retulimus, pag. 288. Tu formæ seu fabricæ Hispanicæ idoneus æstimator & arbiter? Cur ergo pag. 6. incertus dubiusque hæres, an nummum COPIA Valentiæ Hispanicæ, an Foro Julii in Narbonensi parte, quæ Italiam contingit, adjudices? Quin pag. 63. ut nummum COL. RVS. Ruscinoni adseveres, formam Hispanicam venditabas? est enim urbs ea in ipso Hispaniæ confinio posita.

Jam apud Gruterum Juliæ Dertonæ nomen offendes, ut & in nummis: Juliæ Dertosæ, nusquam. Inscriptio vetus, pag. CCCCLXXXVII, 7. ORIVNDO. EX. ITAL. IVL. DERTONA. Dertosæ ordo simpliciter vetustis temporibus dictus occurret, non Ordo coloniæ. Pag. CCCCLXXVIII, 8. P. VALERIO. DIONYSIO. VI. VIR. AVG. CVI. ORD. DERTOS. OB. MERITA. EIVS. AED. HONORES. DECREVIT.

Hoc est, ne forte hæreas, *P. Valerio Dionysio Sexviro Augustali, cui Ordo Dertosæ ob merita ejus ædilitios honores decrevit.*

Deinde vero in nummo Tiberii, quem adfers ipse pag. 111.
61. & nos protulimus, pag. 137. M. HI. ILERGAVONIA. DERT. *Municipium Hibera Ilergavonia Dertosa* inscribitur: & ex thesauro Goltzii laudavimus alterum MVN. DERTOSA. A Plinio deinde nostro multo postea municipiis civium Romanorum adscribitur: tu nihilominus coloniam facis? An sub eodem principe municipium simul & colonia unum idemque oppidum fuit? Dum nos certe in Ælia Capitolina reprehendis, negas aperte id fieri posse, pag. 2. tomi posterioris, in Severo. Quocumque igitur nunc te vertas, tuo te gladio jugulari, tuo ipsius indicio, ut soricem, perire sentis.

At ibi Dertusanorum Ilergavoniam legis idcirco, ut ex his ambagibus elabare: & urbem Ilergavoniam Dertusanorum a Dertosa diversam in eodem Iberi amnis littore collocas: atque adeo geminam fuisse statuis, alteram quæ municipium, alteram quæ colonia foret. Quo auctore? quo teste? Siccine in Hispania non jam castella, ut fert vulgaris parœmia, sed integra municipia, coloniasque, quæ neque unquam exstiterint, neque sint exstituræ, exstruis? Nescis ipsam Dertosam in Ilergavonensium agro positam, qui flumen Iberum attingunt, gentisque caput fuisse? Ecquis autem hujus Ilergavoniæ Dertusanorum commeminit, nisi Dertosam intellexit? At tu hunc eundem Tiberii nummum, quo Dertosæ municipio Juliæ nomen vindices, sic præpostere interpungis: M. H. I. ILERGAVONIA. DERT. *Municipium Hibera Iulia* &c. Quot denuo in unum errata? Aut si errata non sunt, quin hæc olim indicasti bonæ memoriæ Viro Illustrissimo hujus regiæ urbis antistiti PETRO DE MARCA? non apud immemorem profecto beneficium collocasses. At erravit ille vir scilicet, qui tuis monitis consiliisque usus non sit. Nam libro secundo Marcæ Hispanicæ, quam nuperrime juris publici fecit Vir Clariss. Stephanus BALUZIUS, unicam agnovit *Dertosam, Ilercaoniam appellatam, municipium civium Romanorum, caput Ilercaonum.*

At Strabo coloniam appellat, libro III. pag. 159. Ἐπ' αὐτῇ δὲ τῇ διαβάσει τοῦ Ἴβηρος Δέρτωσα κατοικία. Esto: aït Strabo, negant Dertusani, ut nummi perhibent. Utri verius est auctoritatem ac fidem adjungi: homini Græco, an toti ipsi civitati? An Strabonem nescis, cum de occidentali tractu scriberet, latinos consuluisse fontes? eumque in his, sive coloniam offenderet, sive municipium civium Romanorum, aut nihil interesse arbitratum esse, aut discriminis ignarum, voce κατοικίας abusum fuisse, quæ utrumque ex æquo significet? Sic ille de Panhormo, libro VI. pag. 272. id quod tu non intellexisti, pag. 57. Πάνορμος δὲ καὶ τῶν Ῥωμαίων ἔχει κατοικίαν. Coloniam certe nemo Panhormum esse dixit: municipium civium Romanorum fuit. Nec Dertusanos cum Plinius commemorat, colonos facit, quamvis in enumerandis Hispaniæ præsertim coloniis diligens & accuratus. Quocirca vide ne temere deinceps quenquam incuses, nec Strabonem nisi intelligas, testem alleges. Denique nummum hunc quoque patriæ suæ Dertonæ, patriam nummo redde.

E

EDESSENÆ coloniæ nomina male a te fuisse, & contra regulam artis expressa.

IN Caracallæ nummis tres sunt Edesseni, quos adfers pag.
48. & 49. Prior inscribitur, ΜΑΡ. ΑΥΡ. ΑΝΤΩ. 64.
ΕΔΕССΑ. Alii duo, ΚΟΛΩ. ΜΑΡ. ΕΔΕССΑ. In Ela-
gabalo item, pag. 116. ΜΑΡ. ΑΥΡ. ΚΟΛ. ΕΔΕССΑ. 65.
Ac primum quidem in hunc modum interpretaris: Μαρκία Αὐρηλία Ἀντωνινιάνα Ἔδεσσα. Duos subsequentes, Κολωνία Μαρκία Ἔδεσσα. Postremum denique, Μαρκία Αὐρηλία κολωνία Ἔδεσσα. Nos vero quod in duobus intermediis pro ΜΑΡ. ΕΔΕССΑ. legi mallemus, Μ. ΑΥΡ. ΕΔΕССΑ. quanquam solito lenius, reprehendis tamen. Dic, amabo, a prænominibus adjectiva nomina ducere quo doctore didicisti? quo auctore tam infame propudium in Grammaticam intrusisti? A Marco si Marcia ducitur, dic & ab Aulo Auliam: a Caïo deinde, a Cneïo quid dices? Nam Ligorii nummus,

quem antea laudavimus, legi debuit, *Colonia Apros Titi Ælii Hadriani Antonini Aug.* non a Tito Titia, cum ſcriptum in nummo haud dubie fuerit, COL. APROS. T. AEL. HADR. ANTON. AVG. Qua forma nunc quoque dicendum Μάρκȣ Αὐρηλίȣ Ἀντωνίνου Ἔδεσσα, & Μάρκου Αὐρηλίου κολωνία Ἔδεσσα. Vel quod nobis haud minus arriſerit, Μαρκο-Αὐρηλία, unico e duobus conflato vocabulo legi oportuit. Sic, inquam, dici legique ars ſinit, ac forte hoc loco poſtulat, ſive MAP. dumtaxat nummi exhibeant, ſive M. AYP. ſive demum MAP. AYP. Neque enim diviſæ hæ ſyllabæ duas magis voces denotant, quam vox μητροπόλεως in Carrhenorum nummo, ut vidimus, duabus prioribus ſyllabis earum vocum, ex quibus illa componitur & conflatur, expreſſa: KA. KO. MH. ΠΟΛ. Poſcebat autem hic locus, cum de nummis Edeſſenis ageres, ut te injuria a nobis reprehenſum doceres, ſiquidem ita ſentires: quoniam nummum Antiochi IV. inſcriptum, ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΚΑΛΛΙΡΟΗΝ, ad Edeſſam ſpectare docuimus, pag. 146. quem tu ad Antiochiam neſcio quam, juxta Callirhoën in Palæſtina fontem a te uno ædificatam retuleras. Nunc quianam, niſi victus, ſiles?

Emisenis dum nummum adſcribis, qui debetur Amidenis, ſitus regionum penitus ignarum ipſum te prodere.

PALMARIS hæc autem eſt, ceteraſque eruditione vincit, tua de Alexandri Severi numiſmate obſervatio, quod cum Amidæ percuſſum pronuntiavimus, pag. 37. libri
66. de nummis, tu Emiſæ cuſum aſſeveras, pag. 173. tomi ſecundi. Sic autem inſcriptum eſt: ... MI. KO. MH. MECCOΠ. priore littera, ut monuimus, detrita corroſaque. Nos cum nummum hunc in Regia gaza ante quinquennium tractaremus, ſtatim AMI. ſine dubitatione legendum cenſuimus, totiuſque epigraphes hanc eſſe ſententiam, Ἀμιδῶς κολωνίας μητροπόλεως Μεσοποταμίας, id quod *ingenioſe* a nobis inventum confiteris. Eſt ea civitas Tigri amni adpoſita, ut ex Procopio.

diximus, ac vetuſtum etiamnum retinet nomen, *Amed.* Amidam opulentiſſimam civitatem Marcellinus Comes in chronico refert, Probo & Avieno Coſſ. hoc eſt, anno DII. a Quade rege Perſarum captam. In Concilio CP. I. ſubſcribit *Mareas Amidenſis provinciæ Meſopotamiæ.* In Notitia eccleſiaſtica Hieroclis, *Provinciæ Meſopotamiæ ſuperioris, ſive Armeniæ quartæ, Amida metropolis.* Ἐπαρχία Μεσοποταμίας τῆς ἄνω, ἤτοι τετάρτης Ἀρμενίας, Ἀμιδα μητρόπολις. Tot teſtimoniis tamen, noſtroque judicio ſtare recuſas. EMI. ſubſtituendum eſſe pertendis, & ad Emiſam civitatem nummum ſpectare. Id quod rurſum pag. 118. aſſeveras, aliiſque paſſim in locis. Itaque quod Spanhemio viro clariſſimo, cujus eruditionem conjunctam eximia humanitate plurimum diligimus, in notis ad Juliani Cæſares merito diſplicuit, tu avide excipis & amplexaris.

Dic, obſecro, noſtin Emiſa ubi terrarum ſit? Monueramus a Meſopotamiæ finibus longo locorum intervallo diſſidere: Apamenæ regioni a Ptolemæo adſcribi, a Plinio Cyrrheſticæ, Phœniciæ ac Libano monti ab Ammiano, Ulpiano, Stephano: hoc eſt, leucis fere octoginta ab Euphrate amne. Jam Meſopotamia quæ dicitur? aut unde illud huic regioni nomen? Nempe quod eſt inter duos amnes poſita: quod & Trajani nummo quodam inſigni doceri oſtendimus, pag. 71. Quo igitur mentis errore Emiſam ſuis ſedibus commoviſti, & in Meſopotamia collocaſti? Novimus ſæpe provinciarum terminos fineſque confuſos: an ulla autem unquam ætas fuit, qua Emiſa tranſcenſis centum ſexaginta millibus paſſuum, ipſoque Euphrate, in Meſopotamiam demigrarit? O divinum finium regundorum magiſtrum!

Amidæ ad Tigrim poſitæ negas in nummis eſſe mentionem. Non hoc in nummo perſpicua eſt? Non in nummis Conſtantini junioris, AMID. legiſti? Vidit ac legit vir clariſſimus Du-Cangius, curavitque delineari in Conſtantinopoli Chriſtiana, pag. 21. D. N. CONSTANTINVS. P. F. AVG. In alterius areæ ambitu, VICTORIA. AVGGGG. Infra, AMID. Quo in nummo, ſcalptoris vitio, littera una G redundat ac ſupereſt: & vero abeſt a nummo, quem ipſi vidimus: ut vice verſa in nummo altero, qui hunc proxime

M iij

ibi antecedit, AVGG. ſcalptor exhibuit, cum ſcribi AVGGG. oportuerit, ut tres Auguſti notarentur. Tres enim Conſtantini M. liberi deſignantur, qui fuere Auguſti ſimul appellati poſt obitum patris, v. Idus Septembres, ut refert Idatius, anno CCCXXXVII. Debet igitur hic nummus Conſtantino juniori adſcribi: quicum in hoc Amidenſi nummo victoria communicatur, a Conſtantio fratre de Perſis relata anno ſequente. Nam tametſi ditiones ſuas eſſent inter ſe partiti: cum tamen Romanum imperium Auguſti quotquot eſſent, pro indiviſo conjunctéque regerent ac tutarentur: tum in titulis legum perſcribi nomina omnium Auguſtorum: tum in nummis adſcribi omnibus Auguſtis victoriam, quæ eſſet ab uno relata, mos fuit. Eo fere modo Chriſtianum orbem regere conjunctim ac pro indiviſo cum Romano Epiſcopo Epiſcopus CP. voluiſſe videtur, immani auſu: cum ſe œcumenicum Patriarcham perinde atque Romanum Pontificem dici & haberi vellet, quoniam novæ Romæ præeſſet, ut iſte veteri: ſalvis nihilominus Patriarcharum in ſua cujuſque ditione juribus: quemadmodum, ut dictum eſt, Orientis & Occidentis Imperatores pari poteſtate, communibuſque decretis orbem Romanum, τὴν οἰκουμένην, adminiſtrarent. Id quod Theodoretus, cap. de Neſtoriana hæreſi haud obſcure indicat, ut Avitum Viennenſem, epiſt. III. & VII. alioſque prætermittam.

Ad Amidenſem vero nummum ut redeamus, unde divertimus: cimēlia tametſi multa luſtraſſe te ſubinde glorians, ſentis nonnulla tamen diligentiam tuam præteriiſſe. Non eidem Tigri amni adpoſita Singara eſt? cujus tamen nummi duo ex cimelio Regio, Gordiani & Tranquillinæ inſcripti nominibus, laudati a nobis, a te etiam tertius ſub Alexandro Severo eſt. Non ab eadem Meſopotamia advecti nummi Carrhenorum, Edeſſenorum, Niſibenſium, Rheſænenſiumque? Quos tu quidem cum Rheſaineſios appellas, pag. 175. quoniam Græce ſcriptum ſit, PHCAINHCIΩN, fœdam barbariem in Grammaticam invehis. Sunt enim Ῥησαινήσιοι Rheſænenſes, a Rheſæna, non Rheſaineſii: ut Βεδουνήσιοι apud Ptolemæum, libro 2. cap. VI. ſunt Vedunenſes, aliique ſimilis formæ: quanquam interpres Ptolemæi latinus in

eundem ſæpe tecum impingit errorem. Niſi forte φιλιππήσιοι, ad quos Pauli Apoſtoli exſtat inſcripta epiſtola, Philippeſii rectius dici tibi videntur, quam Philippenſes: aut apud Evagrium, libro v. cap. vi. φοινίκη Λιβανησία, tibi Libaneſia eſt, non Libani, vel Libanenſis. Sed ut ad nummos tractus illius revertamur, rariores Amideni quidem, atque eo nomine cariores: non tamen nulli, ſed veri maxime.

Rides deinde, quod Amidam Meſopotamiæ metropolim eſſe, Conciliorum ſubſcriptionibus, notitiaque eccleſiaſtica confirmemus: *quaſi in imperio idem eſſet*, inquis, *qui poſtmodum in Eccleſia fuit ordo*. In imperio, ſeu potius in partitione provinciarum imperii eundem ordinem fuiſſe, qui poſtmodum in Eccleſia fuerit, nunquam ſane dixerim: tamen eccleſiaſticas provincias & adminiſtrationes ad civilium formam in Oriente ſemper conſtitutas, ſi negas, apparet te penſi nihil habere quid ſcribas. Non eccleſiaſticum jus civilis adminiſtratio, ſed civile jus eccleſiaſtica ibi adminiſtratio imitata & conſecuta eſt.

Metiri ſe quemque ſuo modulo ac pede verum eſt.

Tene eccleſiaſtica tractare auſum? neque in nummaria arte una acquieſcere? Et vero dignus tam audaci conatu exitus fuit: qualis & nuper neſcio cui contigit, qui noſtram de Baptiſmo concertationem auſus eſt vellicare. Theologum agere velle viſus eſt, cum ſit prorſus ἀμύητος. Itaque rudem ſe omnino ejus ſcientiæ prodidit: & inſcitiæ addidit argumentum alterum, vel audaciæ potius, [a] ubi librum de Excidio Urbis temere a nobis Auguſtino adſcriptum eſſe dixit, ſummoque conſenſu repudiatum ab eruditis tanquam adulterinum: cum ſit illud & a Beda laudatum, & idem tam genuinus ac certus Auguſtini partus, quam qui maxime: nec demum a quoquam homine, quod quidem ſciam, falſi ſuſpectus. Nunc illud prætermittimus quod de Arianorum baptiſmo [b] alibi refert, & probare videtur. Cenſuram hujus rei aliarumque multarum, faciant ii, quorum intereſt. Illum interim, teque, rurſum moneo parœmia vetere, ne ultra pedem calceus.

Emiſam tu porro cum in nummo legis, vide quos te in

[a] *Journal des Sçavans, 1. Decembre 1687.* [b] *11. Octob. 1688.*

laqueos induas. Primum, ut dixi, urbem non modicam suis locis ac sedibus submoves. Deinde, Mesopotamiæ *duas metropoles constitutas esse* doceri hoc nummo dicis, *unam cis Euphratem, alteram trans fluvium*: & illam quidem primariam, id quod littera A designet in medio insculpta nummo: istam inferioris ordinis ac census, Carrhas nimirum. De Carrhis jam diximus. Emisam interim tot passuum millibus ab Euphrate dissitam, caput esse regionis, quæ tota inter Euphraten & Tigrim posita sit, cui tandem nisi amenti ac stulto probabis? aut ei fortassis, qui Durocortorum Remorum metropolim alteram esse posse censuerit Galliæ Narbonensis? Lubet igitur exclamare vitio creatam hanc Mesopotamiæ metropolim esse. Metropolim sane fuisse confitemur, sed Phœniciæ secundæ Libani, ut in Notitia imperii appellatur: Mesopotamiæ, si sapis, dictum a te pœnitebit.

At erant, inquis, pag. 118. duæ in Phœnicia metropoles, Tyrus ac Sidon: *ergo Phœniciæ metropolis Emisa non videtur fuisse*. Nescis, o Valens, Phœniciam geminam fuisse: alteram maritimam, sub Consulari: sub Præside alteram, quæ Libani, ut diximus, nuncupatur: hujus caput Emisam exstitisse dicimus. Quid ergo littera A in nummo designetur, nisi prior Mesopotamiæ metropolis, rogas? Dic primæ Mesopotamiæ metropolim: nam hæc illius epigraphes sententia est: Ἀμιδᾶς κολωνίας μητροπόλεως Μεσοποταμίας πρώτης, ut cum de Carrhis diceremus, liquido demonstravimus. Non est igitur nummus hic Emisenus, sed Amidenus.

EMISENORUM æram sincere a nobis expositam & recte explicatam: a te frustra solicitatam vexatamque esse.

AT & in Emiseno erraſſe nos alibi mones, pag. 52. tomi secundi. Nam cum sic inscribatur, EMICΩN. KOΛΩNIAC. KΦ. notis postremis annum signari DXX. æræ Seleucidarum diximus: id quod tu constare cum ratione temporum negas posse: quoniam a Caracalla, cujus hic nummus effigiem præfert, colonia Emesa facta sit, atque adeo

adeo post Severi patris obitum, qui post annum illum DXX. contigit. Itaque deprehendisse te lynceis oculis gloriaris geminam his litteris KΦ. lineam superpositam, vel litteram potius, inquis, alphabeti tertiam, jacentis in morem, non continua, ut mos est, serie cum reliquis. Itaque annum DXXIII. designari doces. Doce prius, oro te, quo more, quo exemplo, numerales notæ in notis non conjunctim, perpetuaque serie, & eodem omnes situ, poni posse arbitreris. Supercubantes lineolæ, si nescis, eo consilio appositæ sunt, ut a reliquo inscriptionis corpore numerales litteræ secernantur, pateatque non alias esse numerales. A Caracalla equidem jam Imperatore factam esse coloniam Emesam ex Ulpiano diximus, pag. 150. Sed præpostera festinatio, ac cœcus reprehendendi ardor offudit caliginem oculis, ne animadverteres, quod proxime deinde subjecimus, annis tredecim ante patris obitum Imperatorem illum fuisse salutatum. Non potuit ergo vivo adhuc patre a Caracalla jam Imperatore jus coloniæ Emisenæ civitati dari? Non potuit factum ab eo jure dici, quod & interventu suo a patre impetrarit, & edicto, cui nomen fuerit utriusque præfixum de more, ratum habuerit? Ubi nos ergo solertiæ jacturam passos arbitrabare, an te nunc ibi toto naufragii χαζαπομπασμῶ demersum denique intelligis?

F

FLAVIA PRIMA cur Cæsarea Palæstinæ nuncupata sit, cum scire velis videri, plane te nescisse.

NEGAS satis accurate dictum a nobis in notis ad Plinium, cur Cæsarea Palæstina prima Flavia appellata sit. Primam aïs dictam videri, quod illa metropolis seu caput Palæstinæ sit, pag. 198. id quod iterum repetis pag. 257. & rursum tomo secundo, pag. 96. Quantum autem conjectando aberres a similitudine veri, intellige. Nam & Carthago, si ita est, dici prima debuit, quia caput Africæ, ut ab Augustino appellatur: & aliæ similes multæ: nam cur Cæsarea una ex omnibus? Sed tædet conjecturis uti: certam in-

N

tegramque nunc tibi demum appellationis hujus causam suggerimus perlubenter. Dicta prima Flavia est, quod ante reliquas nomen id ei obtigit. Nam & in eodem tractu terrarum, Neapolis Samariæ Flavia quoque cognominata est, ut nummi testantur plurimi, quos illustravimus. Fuit & Flavia Samosate, quam Euphrates alluit, ut nummi docent a nobis laudati. Fuit & Flavia dicta Corinthus, Deulton, aliæque multæ. In quibus vide ne te Gruterus impellat in fraudem: qui pag. CCCCXXIX. id Barcinonensi quoque coloniæ nomen adscribit: COL. FLAV. P. BARC. Legendum enim istic ex altero marmore, quod Gruterus ibidem describit, COL. F. I. A. P. BARC. *Colonia Faventia Iulia Augusta Pia Barcino.* Fuere ergo Flaviæ multæ. Sed singularis Cæsareæ prærogativa fuit, quod ante reliquas hanc nomenclationem obtinuit, quam ceteræ postea vel adscivere sibi, vel obtinuere. Hinc dicta prima Flavia est. Quemadmodum in Notitia Imperii, sect. XXXVIII. legio prima Flavia nuncupatur, quæ ceteras aut vetustate, aut ordine, aut utroque antecelleret.

Enimvero similem ob causam, ut hoc te quoque doceam, Achrida in Bulgaria multo postea Justiniana prima vocitata est, quod natale solum id erat Justiniani Imperatoris: cum altera interim esset apud Dardanos Ulpiana civitas, secunda Justiniana dicta: ut postmodum & Calchedon Justiniana tertia: præter Carthaginem & Hadrumetum, quæ sunt pariter Justinianæ nuncupatæ. Sed inter illas Achrida prima Justiniana, ut inter Flavias Cæsarea prima Flavia fuit.

Rogas autem quamobrem illa prima fuerit, ceterisque coloniis ejusdem tractus prælata? A Justiniano accipe: quod ibi Vespasianus Imperator est salutatus, eamque ob rem & Cæsarienses statim colonos fecit, & gentis suæ nomen iisdem impertiit. *Venit autem nobis in mentem*, inquit, Novella CIII. in præfat. *& metropolis Cæsarea, quæ in prima Palæstina principatum tenet, quam præ ceteris majore etiam honore perfrui oportebat: propterea quod & quondam Proconsul ipsam tenuit, & præfectus talis magistratus fuit, licet postea ab ampliore dignitate ad minorem transierit. Nimirum cum una prius tota Palæstina esset, ea deinde in tres divisa partes, & neque proconsulatum*

retinente, sed ad magistratum hunc, ut appellant, ordinarium delata. Quanquam sane & vetusta urbs sit, & semper ampli nominis fuerit, tam cum Strato eam in formam urbis redegit, qui mutatis sedibus excedens Græcia hujus conditor exstitit: quam cum divæ memoriæ Vespasianus, celebratissimus ille Imperator, qui piæ memoriæ Titi pater fuit, quod illi ad summam gloriam vel solum potuit sufficere, ipsorum Cæsarum appellatione eam nominavit, cum antea Stratonis turris vocaretur, hoc illi honore impenso, eo quod in ea post Iudaicas victorias inter Imperatores adscriptus esset. Nisi vero Cæsarum appellatione Flaviorum nomen intelligit, errat: quando Cæsareæ nomen inditum ei ab Herode constat, ex Plinio. Tunc & metropolis autem eadem constituta, ut diximus: quo quidem in honore Hierosolymitanæ civitati, postquam est diruta a Tito, successit.

G

GERMENORUM nummos non uni & eidem omnes oppido tribuendos esse, quod primum a nobis animadversum ultro agnoscis, idem de pluribus aliis debuisse te profiteri.

COMMODI principis nummus sic inscribitur, COL. AVG. F. GERMENO. hoc est, *Colonia Augusta Felix Germenorum.* Quem tu illustrare sic conaris, pag. 307. *Spanhemius & Holstenius illum revocant ad Germen Hellesponti urbem, quam coloniam ex Ptolemæo memorant, cum Geographus ille Germen coloniam in Galatia describat, ut jam vidit eruditus P. Harduinus, pag.* 184. *Germe quidem urbs gemina, una Hellesponti, teste Stephano. Altera, urbs Galatiæ prope Pesinuntem, apud Ptolemæum, libro* V. *cap.* IV. Γέρμα κολωνία. *Vtriusque urbis gentile nomen* GERMENVS: *unde nummi obvii cum epigraphe* ΓΕΡΜΗΝΩΝ *ad Germen Hellesponti urbem spectant. Qui vero Latina epigraphe* COL. GERMENO. *gaudent, ad Germen Galatiæ coloniam pertinent, cujus meminisse videtur notitia Græc. Episcop. in hac provincia, sub voce* Γερμακολωνίας.

Adde, si vacat aliquando tua iterum emendatiora & auctiora edere: tametsi multo sunt plura, quæ detrahi ac resecari oporteat: adde, inquam, appellari hanc Galaticam civitatem plurali numero τὰ Γέρμια in diatyposi Leonis Sapientis, probatissimisque Notitiis. Eandem & Γερμανοκωλωνίας vocari in nonnullis: in Itinerario, quod Antonini dicitur, Germam nuncupari. Sed & aliud sibi nomen adscivisse Μυριαγγέλων, teste Theophane, anno XXXVII. Justiniani. Οἱ Μυριάγγελοι, inquit, ἤγουν τὰ Γέρμια. Ex quo Paulus diaconus emendandus, apud quem libro XVI. cum Theophanem exscribere videatur, legere est, sed vitiose, *Mirangulos, id est, Germanicias urbem Galatiæ*. Utraque autem civitas, tum Γέρμη Hellespontiaca, tum Galatica Γέρμια, archiepiscopatus titulo insignis est, sive αὐτοκεφαλίας, in Leonis diatyposi, aliisque Notitiis: ista, quarto loco: illa, octavo ac vicesimo.

Næ tu, si quoties ex nobis profeceris, ingenue professus esses, ut nunc facis, minorem forte scientiæ, candoris certe majorem esses laudem consecutus. At satis habes in præfatione generatim dicere, *ex omnibus te profecisse*, ne cui nominatim gratiam haberes. Non exprobrabo quid a nobis acceperis; quorsum enim, cum ipse recorderis? Exspecto modo, dum publici juris facias, quod de Græcis urbibus tanto fastu polliceris. Juvabit tum videre, num admonitu nostro factus cautior gratiorque, inventi cujusque laudem auctori suo retuleris.

H

HELIOPOLITANÆ coloniæ in Syria nummum a te tributum esse, qui nec ullius privatim coloniæ sit, & sit Romæ conflatus, ante annos fere LXX. quam esset Heliopolim deducta colonia.

67. HADRIANI sequitur nummus insignis, pag. 228. LEG. H. COL. H. Duo Genii, seu Fortunæ duæ in eo stant, implicitis inter se brachiis: altera manu temonem

ſuum quæque tenet. Tu ſic interpretaris, permutato vocum ordine, *Colonia Heliopolis. Legio Heliopolis*, & ad Heliopolim Cœles Syriæ revocas.

Dic, quæſo, quæ iſta primum Legio Heliopolis eſt? aut cui omnino commemorata? aut quis aliquando ita locutus? Deinde quemadmodum appellari colonia Heliopolis ſub Hadriano potuit, quæ nonniſi a Severo principe colonia facta ſit, Ulpiano teſte, cujus verba retulimus, pag. 191. operis noſtri de nummis? *Sciendum eſt eſſe quaſdam colonias juris Italici: ut eſt in Syria Phœnice ſplendidiſſima Tyriorum colonia, unde mihi origo eſt..... Sed & Berytenſis colonia in eadem provincia.... Eſt & Heliopolitana, quæ a Divo Severo per belli civilis occaſionem Italicæ coloniæ rempublicam accepit. Eſt & Laodicena colonia in Syria Cœle, cui Divus Severus jus Italicum conceſſit.* Expedi te hoc laqueo, ſi potes. Nulli certe Heliopolitanæ coloniæ nomine inſcripti nummi ante Severum occurrunt. Quin aut Hadrumetinam, aut Hipponenſem in Africa coloniam cogitabas? cur potius Heliopolim? nulla enim prorſus indicia in eo nummo ſunt, quibus adduci quiſquam poſſit, ut huic citius quam alteri adjudicet.

Atqui ſic habeto, non in colonia aliqua una nummum hunc, aut in municipio, ſed Romæ cuſum: id quod peritum fabricæ æſtimatorem & arbitrum, qualis haberi cupis ac geſtis, præterire non debuit: typi enim elegantia Romanum eum civem eſſe debuit admonere. Legendum ergo, *Legio Hadriana, Colonia Hadriana.* Multiplex fuit colonia ſive Ælia, ſive Hadriana, ab Ælio Hadriano Auguſto deducta & cognominata. Habuere coloniæ autem jus legionis, de quo dicturi ſumus inferius: ut in legione ſcilicet coloni tanquam cives, non ut in auxiliis tanquam ſocii ſtipendia facerent. Itaque ex omnibus coloniis Hadrianis conſcripti milites legionem unam confecere: cujus nomine conflatus hic nummus eſt, quo ſe Legio Hadriana collectam gloriatur non ex alia colonia quam ex Hadriana. Itaque coloniæ Hadrianæ ac legionis Hadrianæ comites fore conjunctaſque Fortunas: argumentoque illo in eo nummo brachiis inter ſe implexis pinguntur.

Suum unicuique coloniæ, ſuum cuique legioni Genium

fuiſſe adtributum forte non ignoras. Quid enim frequentius in nummis occurrit, quam Genius coloniæ? Sic GENIVS. COL. COR. & GEN. COL. NER. PAT. in Neronis nummis, ut omittam ceteros. Et Tertullianus meminit, libro de Idololatria, cap. XXI. *Si cui dedero eleemoſynam,* inquit, *& ille mihi Deos ſuos, vel COLONIÆ GENIVM, propitios imprecetur.* Et fuiſſe ſolennem in unaquaque civitate Genii illius natalem colligere licet ex eo, quod Euſebius narrat, libro de Martyribus Palæſtinæ, cap. XI. Genii Cæſarienſium publici natalem peragi ſolitum a. d. III. Nonas Martias, *πρὸ τριῶν νόνων Μαρτίων, γενεθλίων τῆς κατὰ Καισαρέων νομιζομένης* ΤΥΧΗΣ *ἡμέρᾳ.*

Genios autem legionum nemo, opinor, fuiſſe ambigat, qui exercituum genios in nummis legerit: ut in Decianis occurrit GENIVS. EXERCITVS. ILLYRICIANI, ubi cornu copiæ pariter gerit: in Carini nummo, GENIVS. EXERCITI. cum eodem ſymbolo. In iſto igitur Hadriani, conjunctum utrumque, legionis coloniæque, genium ne dubites.

Vidiſtin aliquando in nummo Antiatium, apud Patinum, de numiſmatis familiarum Romanarum, pag. 244. Fortunas duas, cum hac epigraphe, FORTVNAE. ANTIAT. Eſt & vetus inſcriptio apud Gruterum, pag. LXXII, 8. FORTVNIS. ANTIATIBVS. Quibus adde Tacitum, & Macrobium: illum, libro XV. Annalium: iſtum, libro I. Saturn. cap. XXIII. quæ obiter indicaſſe, nunc abunde dixiſſe eſt. Fortunam igitur geminam cur hic nummus exhibeat, intelligis: nec illum uni certæ dumtaxat coloniæ convenire, ſed legioni, quæ fuit ex omni colonia Hadriana conſcripta.

HELIOPOLITANÆ coloniæ ſeptem a te nummos eſſe adtributos, qui ſunt Berytenſis.

GRAVIORE haud paulo lapſu ſeptem nummos Heliopolitanæ coloniæ adjudicas tomo ſecundo, primum in
68. Macrino, pag. 95. quatuor deinde in Philippo, pag. 238. 239.
69. & 240. ſextum in Otacilia, pag. 261. poſtremum denique

in Gallieno, pag. 346. quorum omnium epigraphe, ut quidem refers, est hujusmodi: COL. IVL. AVG. FEL. HEL. 84.
præterquam unius, sub Philippo, pag. 238. COL. HEL. 70.
Mitto te pro more calumniari postremo loco, cum Tristanum aliosque reprehenderem in libro de nummis, quod coloniæ Helviæ hos nummos adscriberent, id me fecisse edoctum ab aliis: quoniam in Plinianis notis de Heliopolitanæ coloniæ nummis verbum nullum fecerim. Perinde quasi aut non labore ac studio id potuerim postea condiscere, quod prius latuisset:

Ἄγει δὲ πρὸς φῶς τὴν ἀλήθειαν χρόνος.

Nam veritatem tempus in lucem eruit.

aut, cum id jam tum probe callerem, necesse fuerit in notis Plinianis qui cuilibet oppido nummi competerent, commemorare: quæ res fuisset plena fastidii: nec satius fuerit plerosque, quod feci, singulari operi reservare. Sed esto sane, ut vis, tametsi est falsissimum: videamus porro, quid demum ab aliis sim edoctus. Mene putas didicisse ab iis, ad Heliopolitanam coloniam hos nummos revocari oportere? Revocas tu quidem: sed tantam a me allucinationem superi averruncent. Monui eo loco, quem notas, hoc est, pag. 191. & 192. non esse quidem ad Helviam nummos quosdam referendos, qui ad Heliopolim pertinerent. Hos vero sex, quos nunc Heliopoli adsignas, conceptis idem ipse verbis admonui pag. 90. ad Berytum spectare. Audi iterum: COL. IVL. BER. *Apud Patinum, in numismatis Triumvirorum, pag.* 18. *& pag.* 19. *Augusti ipsius*, COL. IVL. AVG. FEL. BER. *cui simile alterum Valeriani, pag.* 406. *Ex quibus nummum Gallieni, qui Valeriani filius fuit, refingere ipse potuit: in quo perperam legit*, COL. IVL. AVG. FEL. HEL. *& ad coloniam Helviam refert, ad Heliopolim alii:* quod tu nunc facis: *cum* FEL. BER. *sit in iis quatuor nummis scriptum perspicue: quod nos in Cimelio Regio vidimus..... Neque vero Iuliæ Augustæ cognomen coloniæ Heliopolitanæ ulla monumenta adferunt. Sed errorem Patinus a Tristano hausit.* Tu propinatum a Patino pleno ore bibisti. Sed quo fato contigit, ut oculos tuos nostra hæc observatio invidiamque fugerit? quam si vidisses, aut secutus esses haud dubie: aut maligno, ut alia multa,

dente carpsisses: cur ergo nunc siles? Inspice rursus, si licet, regium thesaurum: quem tam sæpe, tamque confidenter negas a nobis esse lustratum: intelliges vel ex hisce, quos diligentius quam reris inspeximus, & falsum te accusatorem esse: & futurum fuisse, ut in his numinis tam fœde non impingeres, si vel oculis nostris fidem habuisses: asseverantibus nobis jure merito legi oportere, COL. IVL. AVG. FEL. BER. *Iulia Augusta Felix Berytus.* Nam quæ alia in Syria, præter Berytum, colonia Julia Felix Augusta cognominata est? Ruit ergo conciditque illa tua egregia conjectatio, deductam a Julio coloniam in Heliopolitanum oppidum, auctam eandem ab Augusto: id quod falso narras,
69. tomo 1. pag. 228. tomo 2. pag. 15. 81. aliisque locis. Et cantharus quidem, Bacchi symbolum, ante aram templumque adpositus, in nummo Philippi, pag. 240. cultum ejus numinis familiarem fuisse Berytensibus denotat, quod & nos comprobavimus, pag. 91.

HIPPONENSIS colonia cur Gemella, cur Pia, appellata sit, falsam a te causam afferri.

NUMMUM M. Aurelii exhibes, pag. 271. in quo Ceres gradiens faces accensas gerit: similemque Commodi alterum, pag. 308. Utriusque inscriptio eadem: C. G. I. H. P. A. hoc est, *colonia Gemella Iulia Hipponensis Pia Augusta.* Sunt & similes tomo posteriore, sub Caracalla, Gordiano, Philippo patre, & Gallieno. Nobis vero dicam scribis, quod cum Patino & Mediobarbo C pro G legimus, aliterque has litteras interpretati sumus. Tædet jam litium atque rixarum: quanquam si Himeræ Siciliæ coloniæ tribuendos esse hos nummos pertendero, qui refelles? Verum sint illi sane coloniæ Hipponensis: quam lepidus es in conjicienda causa geminæ illius appellationis, Gemellæ nimirum, ac Piæ? Nam cur Gemella dicta est? Quoniam *urbs illa*, inquis, *gemina Straboni, altera Hippo Regius, altera Hippo Diarrhytos: unde in nummo Gemella perhibetur.* Et pag. 309. *Ideo Gemella nuncupata, quoniam alia urbs sit hujus nominis.* Id quod iterum repetis tomo secundo, pag. 54. & 347. Quot in orbe, ea si causa

causa probabilis est, Gemellas civitates appellari oportuit? Carthaginem in primis, cui Gemellæ appellatio quam apte congrueret, cum essent duæ ejus nominis coloniæ? Cur hæc una sic est vocitata ex omnibus, cum sit communis causa omnium? Quin Accitanæ coloniæ meministi: quæ, cum sit unica omnino Acci in orbe, tamen Gemellæ pariter sortita appellationem est? cujus rei causam aliam attulisti, vendibiliorem aliquanto quidem, nec tamen veram, pag. 13. Quanto forte verius Gemellæ dictæ coloniæ sunt, quarum civibus in ipsa coloniæ deductione concessum, ut in duabus legionibus stipendia facere, tanquam cives Romani, possent? Quo fere modo gemellæ vites appellatæ, *quibus*, ut Plinius noster ait, libro XIV. sect. IV. *hoc nomen uvæ semper geminæ dedere.*

Piæ vero cognomen ab Antonino Pio si deductum foret, Antoninianæ præterea, ut Corintho, ut Oeæ, aliisque, nomen isti haud dubie adjiceretur. Ante hæc tempora certe coloniam eo deductam esse Plinius junior in primis docet, libro IX. epist. XXXIII. quem locum subnotari a te in priore statim volumine oportuit, ut ostenderes ante M. Aurelii ætatem deductos eo colonos: non unum Itinerarii auctorem appellare, quem tu falso ductus errore subinde Antoninum Pium vocas: cum vixisse hunc dudum post Constantini M. tempora, eruditi consentiant.

I

ILLICITANÆ coloniæ adscriptum a te nummum esse, qui Norbæ Cæsarianæ est.

AUGUSTI nummus a te profertur, pag. 54. in quo signa militaria sunt, quibus hæc imminent Duumvirum nomina, C. MANLIO. T. PETRONIO. Iisdem signis insertæ & interjectæ litteræ, ut tu quidem dicis, C. C. IL. A. ut vero Sponius, cum Mediobarbo, C. C. N. A. Atque ad Illicitanam coloniam tu revocas: *Colonia*, inquis, *Cæsarea Illice Augusta.* Ille ad Carthaginem novam Augustam: hoc est, ille semel, perperam interpretando: tu etiam præ-

posterè legendo, bis peccas, aut sæpius. Diceres enim primo saltem *Cæsariana*, non *Cæsarea*: quod istud non coloniæ ullius cognomen, sed ipsum nomen est. Deinde, quo auctore Cæsarianæ cognomen Illicitanæ coloniæ tribuis, cum sit solenne *Iulia*, vel, ut tu vis, *Immunis*? Petronii postea nomen cum hic occurrat inter Duumviros idem, quod & in nummis novæ Carthaginis, ut tu dicis, vel Norbæ Cæsarianæ, ut nos demonstravimus: cur a Sponio discedis, hunc quoque nummum novæ Carthagini vindicante? Legit, inquies, C. C. N. pro C. C. I L. Vis ergo oculis tuis credamus, detractumque fateamur in hoc uno nummo Juliæ prænomen Illicitanæ coloniæ, adjectum Cæsareæ, vel Cæsarianæ, sine teste? ejusdemque familiæ Petronios, fratresque, ut apparet, alterum Illicitanorum, alterum alterius civitatis longissime dissitæ nummis inscribi? Quam pronus est oculorum lapsus in his litteris? A Q V I N O legit in suo alio nummo Mediobarbus, pro A Q V I L I O, arguente te, pag. 71. hoc est, N. pro I L. Tu nunc vicissim I L. pro N. mihi crede, vidisti: ac si non credis, specular iterum dioptramque admove: leges C. C. N. A. *Colonia Cæsariana*, vel *Colonia Concordia Norbensis Augusta*. Confer denique hujus nummi fabricam cum Illicitano altero, de quo mox dicemus: in quo Duumvirum nomina nummi ambitum occupant: cum in Norbensi militaribus signis imposita emineant: intelliges profecto, si sapere cum harum rerum peritis volueris, non ejusdem loci aut officinæ utramque conflaturam esse.

ILLICITANAM coloniam dici Juliam, non immunem, oportere.

UNICUS, sed idem insignis, Illicitanæ coloniæ nummus a te commemoratur, sub Tiberio, pag. 111. in
72. quo Duumviri appellantur, M. AEMILIVS. SEVERVS. T. COELIVS. PROCVLVS. IIVIR. atque inter militaria signa, litteræ C. I. IL. A. hoc est, ut interpretaris, alios secutus, quod nihil astutius soleas cogitare, *Colonia immunis Illice Augusta*. Qua vero auctoritate littera I. immunem coloniam putas indicari? Plinii forte: nam cum

nos quoque testem allegavimus. *Colonia immunis*, inquit, *Illici, unde Illicitanus sinus.* Hic porro theta nigrum a te præfigi oportuit, non aliis animadversionibus nostris, quas censoria virgula decuit esse prorsus immunes. Nihil enim hic Plinii auctoritas juvat: quando & ipsa pariter *Cæsaraugusta colonia immunis* ab eodem appellatur: & in Bætica *coloniæ immunes*, *Augusta Gemella*, *Virtus Iulia*, *Claritas Iulia*, *Genua Vrbanorum*: & apud Paulum J C. libro secundo de censibus, *Barcinonenses quoque immunes sunt*, & alii plures: nec ea vox apta cognomini, nedum in nummis. Nam quæ alia civitas eam ibi præfert vel ostentat, cum pari tamen immunitatis jure plurimæ perfruantur? aut ex lapidibus marmoribusque apud Gruterum quo alio scribi compendio vocem hanc edocemur, nisi tribus prioribus litteris I M M? Legendum igitur, *Colonia Iulia Illice Augusta*: ut superius, C. I. C. A. *Colonia Iulia Corinthus Augusta.*

L

LAODICEAM Syriæ primæ, coloniam ac metropolim a te appellatam esse, quæ nec colonia unquam fuerit, nec metropoleos prærogativam obtinuerit, nisi post annos amplius CCCXX. quam putasti: utramque deinde dotem Laodiceæ ad Libanum a te injuste esse ademptam, cui nos adserueramus.

NUMMOS Laodicensium sic partiti sumus, in opere nostro de nummis, ut inscriptos quidem ΙΟΥΛΙΕΩΝ ΤΩΝ ΚΑΙ ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ, aliosque, præsertim vero eos, in quibus coloniæ & metropoleos adjecta nomina forent, COL. LAOD. METROPOLEOS, Laodicenæ ad Libanum sitæ, sive Cœles Syriæ, invictis adscriberemus 73. argumentis: Laodiceæ vero alteri, sive ad mare positæ, inscriptos simpliciter ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ, vel LAODICEON. Tu, ut diffidere a nobis qua jure qua injuria decrevisti, in-

contrariam prorſus partem abis, permutaſque, ſive perturbas potius oppidorum jura. Quo argumento? nullo. Nam Ulpianus quidem, quem laudavimus, pag. 285. conceptis verbis, *Eſt & Laodicena colonia*, inquit, *in SYRIA COELE, cui Divus Severus jus Italicum ob belli civilis merita conceſſit.* Potuitne planius Laodicenæ coloniæ ſitus, tempuſve quo deducta eſt, commonſtrari? Expungatur vox ea, Cœle, inquis, in Caracalla, pag. 55. Præclare! Annon hoc illud eſt, quod jam dixi, te judicii alieni ſecurum, quam ridiculum lectori te præbeas, penſi nihil habere: cum ea quæ in libris recta ſunt, quoniam cauſæ tuæ officiunt, inducere ac delere nihil verearis? Sed cur tandem ea vox expungenda? Quoniam Paulus, inquis, libro ſecundo de cenſibus, ſic habet; *Laodicea in Syria, & Berytus in Phœnice, juris ſunt Italici.* Idcircone, amabo, adverſari Paulum Ulpiano cenſes? Scilicet, ſi Syria Cœle Syria non eſt.

Jam metropolim exſtitiſſe in adminiſtratione eccleſiaſtica ſæculo quarto, atque adeo & civili jure, cujus formam in oriente ſecutas eſſe Eccleſias diximus, ſi quid in his rebus vides, intelliges ex ea perſona quam gerebat ejus urbis antiſtes Georgius, apud Epiphanium, hær. LXXIII. num. 1. ubi Λαοδίκεια appellatur, ἡ πρὸς Ἀντιόχειαν Δάφνης, ἤγουν Κοίλης Συρίας, *Laodicea quæ prope Antiochiam Epidaphnes, ſive quæ Cœleſyriæ eſt*, id quod latuiſſe viro ſummo videtur. Ex eo autem intelliges de hac Laodicea & illud accipiendum quod Herodianus refert, tametſi aliter accipis, Severum Imp. Antiochenſibus infenſum privilegia ademiſſe, quæ Laodicenſibus dedit, proximis ſcilicet, in Cœle Syria poſitis, Ἀντιόχεια Λαοδικεῦσιν. Metropolis denique in nummis quæ deſignatur, hanc ipſam eſſe & Scaliger agnoſcit ad annum ſecundum Probi: ipſiuſque æram illam eſſe, quæ in Laodicenorum nummis ſignatur, ut nos quoque monuimus. At hic non nobis dumtaxat, ſed & Scaligero bellum indicis: qua in pugna quis adjunget tibi ſe comitem?

De æra tamen Laodicenorum iſtorum cave fidem adjungas auctori chronici Alexandrini, ſive Paſchalis, quo nemo fallacior in rerum geſtarum temporibus conſignandis, præſertim uſque ad Diocletiani ætatem, ac ſubinde etiam poſtea.

Nam ille quidem Laodicenæ æræ initium ducit ab altero Cæſaris Dictatoris anno, ſive poſt V. C. DCCVI. At Hieronymus in Chronico, non quale quidem libri editi repræſentant, ſed ex optimæ notæ codice MS. bibliothecæ noſtræ, ad annum ſecundum Probi ſic habet: *Secundo anno Probi juxta Antiochenos* CCCXXV. *annus fuit : juxta Tyrios* CCCCII. *juxta Laodicenos* CCCXIIII. *juxta Edeſſenos* DLXXXVIII. *juxta Aſcalonitas* CCCLXXX. Initium igitur æræ Laodicenæ ab anno Urbis DCCXVII. repetendum eſt, Auguſti VIII. ante Chriſtum XXXVII. Sic annus CCCXIV. incidet in annum alterum Probi, qui Urbis Romæ MXXX.

Altera vero Laodicea ad mare a Plinio libera cognominatur, hoc eſt, ſuis vivens legibus: nec proinde colonia, quæ Romanis ſemper vivit inſtitutis. Ex illo tempore, qui coloniam appellarit, vel unum, ſi potes, teſtem appella. Metropolis autem quo tempore creata ſit ſi percontaris, accipe. Sub Juſtiniano Imp. hoc eſt, annis CCCXX. & eo amplius, ſerius quam putaſti. Avulſæ tunc a Syria prima urbes quatuor, ex quibus provincia conſtituta, quæ Theodoriados nomen habuit, a Theodora Juſtiniani conjuge. Tribus reliquis metropoleos nomine ac prærogativa Laodicea præpoſita eſt. Teſtes ſunt, præter ſubſcriptiones conciliorum, Notitiæ eccleſiaſticæ: ipſumque provinciæ nomen præfert ætatem. Decem igitur nummos, quos Laodiceæ ad Libanum ademiſti, pag. 55. 82. 119. 120. 242. 243. 244. & 309. tomi poſterioris, patriæ ſuæ poſtliminio redde.

M

MUNICIPIORUM & coloniarum nummis quæ maxime vulgaria ſymbola ſunt inſculpta, quid ſibi velint, te perperam explicuiſſe.

MUNICIPIORUM coloniarumque nummis impreſſas imagines quam præpoſtere interpreteris, non vacat in præſenti omnes excutere: duas modo, quæ ſunt tritæ ac vulgares ſeligimus: ſigna videlicet legionum, & bovis effigiem: ſive ſit ille unicus, ſive gemellos agat, ut aïs, colonus. Ordiamur a priore ſymbolo ac potiore, ſignis videlicet legionum. De quibus primo quid ſtatuamus, accipe: facilius pernoſces ex eo, quid tibi ſit emendandum.

Impreſſa nummis ſigna militaria, non deductos in coloniam milites ſignificant: quod tu ſexcenties doces: ſed recordationem beneficii a legionibus accepti, quæ præſidium in eo tractu, in eaque provincia agitarent. Deducti in coloniam quidem milites fuere, quis neſcit? at ex quo deducti aliquo fuere, jam non ibi milites, ſed cives deinde togatique ſunt: neque ægre obliviſcuntur ſeſe olim meruiſſe ſtipendia. Cum ergo in nummis illi ſigna militaria imprimunt, alio ſpectant: nempe ut ſignificent debere ſeſe legionibus ſuam pacem, ſuumque otium, negotiatorumque ſuorum ac viatorum ſecuritatem: nunc quidem equitum alæ turmæve, cum vexillum equeſtre ſolummodo, quam flammulam Vegetius vocat, nummi exhibent: ut in Cæſarauguſtanæ coloniæ nummis,
74. pag. 28. & 29. id enim equitum inſigne eſt, non manipuli peditum, ut exiſtimaſti, pag. 92. & aliis locis: nunc peditum manipulis aut cohortibus, cum ſigna militaria, orbiculis clypeoliſve diſtincta repræſentant, ut paſſim: nunc etiam utriſque, cum utraque in eodem nummo ſymbola inſculpuntur:
71. tur: ut in Norbenſi nummo, pag. 54. quem tu Illicitanum vocas, in quo aquila cernitur, cum vexillo, & ſignis manipulorum.

Quot porro legiones, inquis, intelligi neceſſe eſt? Tot

præcise, quot in nummis appellantur. Ternæ, exempli gratia, in Cæsaraugustano, pag. 22. sub Augusto, & sub Tiberio, 75.
pag. 100. LEG. IV. VI. X. Quanquam hos iterum, mihi crede, nummos inspice: vide num IV. pro III. legeris: & proclivis enim error est: nec quaternarium numerum aliter putem pingi solitum illis temporibus, quam quatuor ductis in hunc modum lineis, IIII. Binæ deinde, in coloniæ Patriciæ numismate, pag. 62. sub Augusto, V. & X. Una de- 76.
nique, si vel signa pura sint, sine nomine ullius speciatim legionis, ut sæpe: vel unica legio appelletur, ut in Acci- 77.
tano: in quo nunc LEG. VI. pag. 12. & 13. Augusti prin- 78.
cipatu: nunc LEG. III. pag. 91. principe Tiberio occur-
rit. Nam cum citerior Hispania, quæ mari interno propior 79.
est, legionum duarum præsidium haberet: nunc uni earum, nunc alteri, debere se suam securitatem oppida præ se tulere, atque adeo alterutram appellavere in nummis: quoniam mos fuit, ut cum a duabus beneficium acciperent, nunc singulas earum seorsim, nunc conjunctim omnes in nummis appellarent: tametsi quod utraque ad tutelam civium totiusque provinciæ operam suam conferret, ambas nihilominus ingeniose pingerent. Nunc enim idcirco aquilæ binæ sculpuntur in nummis, ut in Accitano, cum nomine unius solummodo legionis, LEG. III. pag. 91. sub Tiberio: vel nullo, 79.
pag. 145. sub Caligula: itemque in Ruscinonis nummo, pag. 63. Augusti principatu: ubi ob aquilas duas, epigraphen 80.
LEG. VI. *legiones sextas* perperam interpretaris: cum sententia sit, e legionibus duabus, quæ viciniorem mari tractum Hispaniæ citerioris tutarentur, gratiam se legioni sextæ nunc referre: ut modo tertiæ referunt Accitani, modo sextæ. Nunc aquila etiam unica signatur in nummo: sed vel duplici perticæ insidens, quo artificio gemina legio designatur: tametsi aut nulla nominatim appellatur, ut pag. 92. sub Ti- 81.
berio: aut appellatur unica, nempe VI. cui e duabus gratiam se Accitani habere testantur, pag. 12. sub Augusto: quemadmodum in altero nummo ante allato, tertiæ: vel aquila stat inter vexilla duplicata, mixtis clypeolis sive parmulis, ut pag. 13. quo insigni duæ legiones designantur, quæ 78.
simul impositæ præsidio sint: tametsi in uno nummo appel-

latur unica, altera in altero ſimiliter appellanda.

Occurrit & in Italicenſis municipii nummis aquila ſimiliter cum vexillo, duplici impoſita perticæ ſive haſtæ, inter ſigna manipulorum, cum Druſi effigie, pag. 133. cum Ger-
82. manici, pag. 137. Quid illa porro indicat? quod neſciſti: tutelam, præſidiumque equitum ac peditum geminæ legionis, V. videlicet & X. quæ Bæticam tutaretur, ut nummus
76. coloniæ Patriciæ indicat, pag. 62. hoc eſt, Cordubæ, quæ Italicenſi proxima municipio eſt.

In Hiſpania ſcilicet variæ ſubinde præſidii gratia fuere legiones. Ex antedictis quidem quatuor fuiſſe intelligis, III. V. VI. & X. ac forte IV. niſi legendo deceptus es, quod verius arbitror. Quatuor ibi fuiſſe Auguſti principatu, teſtis eſt Appianus, libro III. belli civilis: & ſub Nerone, Tranquillus in Galba: quem *principem ſextæ legionis auctoritate factum* Tacitus refert, libro v. Annalium. Evocatum autem ex Hiſpania ad imperium noſti, opinor. Sub Tiberio, ita prodente eodem Tacito, libro quarto, *Hiſpaniæ recens perdomitæ tribus habebantur*, quod & Strabo narrat, libro III. pag. 166. Subinde autem immutata hæc fuiſſe, aliaſque aliis temporibus legiones ibi fuiſſe, ſi quis ambigit, næ ille tum in vetere hiſtoria, tum in politia rudis ac peregrinus.

Jam extra Hiſpaniam pariter in earum civitatum agro tot legionum fuiſſe præſidium collocatum, quot vel aquilæ cernuntur in nummis inſculptæ, vel legionum nomina, extra controverſiam eſt. His itaque ſuam ſecuritatem debere ſe cives ſubinde agnoſcunt. Berytenſes, exempli gratia, quintæ & octavæ, quas ibi in præſidio collocatas ab Agrippa Strabo narrat. Horum nummi ſunt præcipui, pag. 15. ſub Auguſto,
83. & pag. 155. ſub Tiberio, ubi aquilæ duæ orbiculis inſident,
70. cum nominibus legionum, V. VIII. tum pag. 238. tomi alterius, ſub Philippo, cum iiſdem nominibus viri duo cum clypeis & vexillis, quæ legionem integram, hoc eſt, equites pediteſque repræſentant. Eo ſpectat & alter eorumdem
84. nummus, pag. 239. ubi Mercurius cum crumena plena pictus ingreditur: quo ſymbolo viatorum mercatorumque ſecuritas per Berytenſium agrum iter habentium, beneficio legionum, indicatur.

indicatur. Legendum enim, uti monuimus, COL. IVL. AVG. FEL. BER. non ut tu perperam, FEL. HEL.

Cremna pariter colonia, pag. 115. ſub Elagabalo, aquilam 85.
exhibet inter duo ſigna militaria, mixtis vexillis equeſtribus: quo argumento toti legioni acceptam refert ſecuritatem ſuam. Similiter Antiochia Piſidiæ, aquilam cum vexillo habet inter ſigna militaria, ſub eodem principe, pag. 108. ſub Phi- 86.
lippo, pag. 229. ſub Decio, pag. 276. Sic & apud Geographos, cum alicui oppido legionis nomen adjicitur, hanc ibi eſſe in præſidio locatam argumento eſt. Quare apud Plinium, libro v. ſect. 1. *Cartenna colonia Auguſti, legio ſecunda* appellatur. In Numidia apud Ptolemæum, libro v. cap. 111. *Ἀάμβαιρα legio Auguſta tertia*: in Arabia, *Βόσρα λεγίων*.

Nec tamen ubique legio integra præſidio impoſita eſt: nunc enim ſoli pedites, nunc equites ſoli huic muneri deſtinati. In colonia Patrenſi, X. & XII. vel, ſi ita vis, ſola XXII. legio appellatur, pag. 159. ſub Claudio: pag. 177. 87.
ſub Nerone: pag. 185. ſub Galba: pag. 203. ſub Domitiano: aquilaque unica ubique pingitur inter ſigna peditum. Item colonia Paria, ſub M. Aurelio, pag. 272. mulierem exhibet, 88.
quæ ſignum manipulorum dumtaxat manu tenet, altera cornu copiæ: ut annonæ ubertatem tutelæ militum debere ſe profiteatur: id quod & Berytenſis fatetur, Genio urbis cum ſimili cornu copiæ ac temone inter vexilla equitum poſito, pag. 238. ſub Philippo: quem tu nummum adhuc Helioppoli adſcripſiſti.

At in colonia Ptolemaïde, vexilla ſive quinque, ut pag. 89.
161. ſub Claudio, & pag. 181. ſub Nerone: ſive quatuor, ut pag. 231. ſub Hadriano, & tomi poſterioris pag. 83. ſub Geta, totidem equitum turmas, noſtro nunc quidem judicio, repræſentant. In colonia Troade equitatum ſignificat vexillum unum, turrito capiti adjectum, coloniæ ſcilicet, quam equites legionis Romanæ cujuſlibet tutarentur, pag. 216. ſub Trajano, & pag. 233. ſub Hadriano: item tomi tui 90.
ſecundi pag. 65. ſub Caracalla, pag. 131. ſub Elagabalo, pag. 182. ſub Alexandro Severo, & pag. 189. ſub Julia Mamæa. Lupa ſimiliter cum vexillo, in eadem colonia, pag. 146. in 91.

Aquilia Severa : quæ effigies & in Damasceno nummo idem significat, cum adjecto nomine legionis, in qua mererent
92. stipendia equites, sive LEG. VI. F. pag. 258. sub Otacilia : sive LEG. III. GAL. pag. 308. & 320. sub Gallo &
58. Volusiano.

Provincia Dacia in nummis habet nunc vexilla duo, in
93. quibus legionum scripta nomina, V. & XIII. pag. 230. tomi posterioris, sub Philippo patre : pag. 270. Philippi junioris principatu : pag. 281. sub Decio : pag. 297. sub Herennio : pag. 301. sub Hostiliano : pag. 326. sub Æmiliano : pag. 344. sub Gallieno. Nunc vexillum unicum exhibet,
94. pag. 230. sub Philippo patre, pag. 256. sub Otacilia, pag. 283. sub Decio : quod equitatum præcise denotat, sine numero legionum : sed adjectæ in eo vexillo litteræ, D. F. Daciam Felicem significant : Romano scilicet equitatu geminæ legionis, ut alii nummi docent, provinciam tutante ab hostium incursionibus.

95. Colonia Deulton, pag. 224. sub Philippo, vexilla duo habet, non cum aquilis quidem, ut tu existimas, sed cum aviculis, quæ fuerint illis temporibus turmæ cujusque, vel etiam decuriæ equitum, insignia. In media nummi area aquila est Romani imperii symbolum : ex quo intelligere est coloniam ibi profiteri, turmis decuriisve equitum Romani imperii acceptam se referre incolumitatem suam.

Quin etiam progressæ ulterius coloniæ in gratia referenda. Nam & rem sacram fecere, ipso Duumviro, seu Magistratu coloniæ vel municipii sacrificante, in hujus beneficii memoriam, hoc est, ob tutelam legionum. Declarant hoc nummi innumeri, in quibus Duumvir cum bobus incedit : sive depictis retro signis militaribus, ut in colonia Berytensi, quam
68. tu Heliopolim falso vocas, pag. 95. in Macrino : & in Antiochia Pisidiæ, pag. 35. in Caracalla, & pag. 200. in Gordiano. Sive vexilllo tantum insculpto, quod equitatus, ut diximus, insigne est : ut in Tyria, cum epigraphe, LEG. III. GAL. pag. 22. sub Severo : pag. 32. sub Julia Domna :
96. pag. 87. sub Geta : pag. 97. sub Macrino : pag. 314. sub Treboniano. In Sidonia cum legionis Parthicæ nomine, LEG. III. PAR. pag. 127. sub Elagabalo, & pag. 150.

ſub Annia Fauſtina. In Rheſænenſi, pag. 175. ſub Alexan- 97.
dro Severo. Cujus coloniæ nummus alter, pag. ſeq. genium 98.
urbis cum aquila exhibet, & in ambitu epigraphen, LEG.
III. GAL. Quo ſignificatu? nempe ut incolumitatem ac
ſecuritatem ſuam debere ſe profiteantur imperio Romano,
cujus in limite poſiti Rheſænenſes, & beneficio quidem
equitatus legionis tertiæ Gallicæ. Hoc & vexillum declarat,
cum aquila junctum, in altero ejuſdem oppidi nummo, pag.
287. ſub Decio: in quo nummo annus PIH. hoc eſt, CXVIII. 99.
æræ Rheſænenſium adſcriptus eſt: & pag. rurſum 297. ſub 100.
Herennio nummus alter, in quo urbis Genius, & Genius
legionis dextras jungunt ante aram.

In Sidonienſi nummo, pag. 128. ſub Elagabalo, aquila 101.
proræ navis impoſita, ſignum legionis claſſicæ, inſculpta cernitur: & coram ea Genius Sidonienſis coloniæ rem ſacram facit. Quorſum autem? nempe ob recordationem beneficii a legione claſſica, præſidioque ipſius, accepti.

Denique memoris ſimiliter animi ſignificatio eſt in num-
mo Neapolitanorum e Samaria, pag. 321. ſub Voluſiano: ubi 106.
non Serapis, ut arbitraris, ſed Duumvir: nec aquila, ut putas, ſed minor avis, manipuli ſignum inſculptum eſt. Aries præterea cum ſpicis, ut mox dicemus, aream nummi infimam obtinet, ſummam ædes ſacra. Quo hæc univerſa conſilio? Nempe ut ubertatis agri ſui cauſam poſt Deos refundere ſe in tutelam præſidiumque Romanæ militiæ Neapolitani ſignificent.

Vide jam quot tibi ſint ex opere tuo placita eradenda; quantæque tibi ſit laudi futurum, cum eos, a quibus hæc didiciſti, a nobis monitus, dedocebis.

I. Primum enim, falſum eſt, ſigna militaria ob id inſculpta in nummis eſſe, ut argumento ſint colonias ex veteranis legionum deductas eſſe: id quod tu locis ſexcentis doces. Neque enim illa deductos milites in coloniam, ſed in ejus coloniæ agro poſitos præſidio, indicant. Qua enimvero auctoritate confirmas, in municipium Italicenſe veteranos ab Au-
guſto fuiſſe tranſmiſſos, uti aſſeveras, tum in Druſo Cæſare,
pag. 133. tum in Germanico, pag. 137. cur, inquam, ita 82.
ſtatuis? An quoniam impreſſa illius municipii nummis ſigna

ſunt, perinde atque coloniarum? Municipium igitur a colonia nihil diſtat: quo quid dici poteſt a vero alienius?

II. Nec minus abhorret a ſimilitudine veri, ad indicandam coloniæ vetuſtatem, aut nummis Patrenſibus adjectum nomen eſſe legionis XXII. ut narras in Claudio, pag. 160.
87. in Nerone, pag. 177. in Galba, pag. 186. in Domitiano, pag. 204. in M. Aurelio, pag. 277. in L. Vero, pag. 297. in Commodo, pag. 314. aut aliis nummis ſigna præciſe militaria eſſe inſculpta, ſine nomine legionis, ut de Heliopolitanis prædicas ſub Julia Domna cuſis, pag. 29. de aliis alibi paſſim. Doce enim, ſi quid didiciſti, id quod nobis plane latere confitemur, qui poteſt ſignum militare, quæſo, vetuſtatem coloniæ potius, quam novitatem, indicare?

III. Ejuſdem farinæ eſt, quod aïs in Elagabalo, pag. 109. ſignis militaribus immunitatem coloniæ ſignificari: cum plurimæ ſint coloniæ non immunes, ut Accitana, Patrenſis, aliæque: quarum nihilominus impreſſa nummis ſigna militaria ſint.

IV. Figmentum quoque ingenii eſt haud ſatis in conjiciendo felicis, a nobis dilucide confutatum, quod in Tiberio doces, pag. 112. aquilam in coloniarum nummis depictam, veteranos eo deductos ſignificare, totidem e legionibus, quot ſunt in nummo aquilæ: imo & e duabus legionibus, vel ſi unica aquila ſit inter ſigna duo militaria. Alio has picturas ſpectare nunc, opinor, in aperto eſt.

V. Doces præterea Accitanæ coloniæ nummum ſub Auguſto percuſſum, cum ſignis militaribus, nomen habere le-
78. gionis ſextæ, pag. 13. ſub Tiberio autem, tertiæ, pag. 91.
79. eo quod ii, qui Auguſti principatu magiſtratus honore in ea colonia fungerentur, ex legionis ſextæ veteranis originem traherent: qui ſub Tiberio, ex legione tertia. Quaſi plurimum interſit, aut omnino quidquam juvet, aut denique Duumviris honori & ornamento ſit, commemorare, & in ære ſignare, qua in legione ante annos ducentos meruerint ſtipendia majores ſui.

VI. Unius deinde ejuſdemque coloniæ ſæpe refers nummos alios bove ſignari, vel colono, ut vocas, boves agente: alios ſignis militaribus: idque argumento eſſe partim ex plebe,

partim ex veteranis coloniam esse deductam: sive partim plebeïam esse, partim militarem: id quod de Cæsaraugustanæ coloniæ nummis prodidisti, pag. 22. Augusti principatu conflatis: de Ptolemaïde, in Claudio, pag. 161. in Nerone, pag. 181. in Hadriano, pag. 231. in Geta, pag. 83. De Patrensi colonia in Domitiano, pag. 203. in Commodo, pag. 318. De Ælia Capitolina in Hadriano, pag. 222. De Antiochia Pisidiæ, in Caracalla, pag. 35. De Rhesænensi in Alexandro Severo, 97.
pag. 175. Cui placito, vel, ut ego arbitror, commento potius, & illud simile est, quod de Troade colonia pronuntias, in Aquilia Severa, pag. 146. lupam in nummo insculptam 91.
cum gemellis, togatorum civium insigne esse: vexillum autem simul adjunctum, veteranorum. Cum ii, qui res Romanas vel leviter attigere, norint, ante Syllam quidem deductas fuisse colonias civiles complures, hoc est, e civibus: militarem, sive e militibus, nullam memorari: post Syllam autem nullam civilem, militares quamplurimas exstitisse. Quæ porro a te describuntur numismata Imperatorum in coloniis percussa, num Syllana tempora antecedunt? De bove autem nummis impresso, vel colono, ut aïs, boves agente, mox tecum agemus.

VII. Cum in eadem colonia cusi nummi nunc colonum, ut aïs, exhibent, nunc signa militaria, (nulla autem fere colonia est, quæ non habeat utriusque illius generis nummos:) id documento esse dicis, alterum Duumvirorum a civibus in coloniam deductis, alterum a militibus originem ducere. Sic enim conjectas in Augusto, pag. 59. in Tiberio pag. 99. in Caligula, pag. 148. in Trajano, pag. 213. Utrum ergo e Duumviris in nummo uno colonus ille tuus, utrum in altero signa militaria designant? nam si eo consilio symbola mutantur, id certe nosse aliquatenus interest. At utriusque nomen ex æquo, atque eodem situ & ordine, in utroque nummo appellatur, & in eo qui colonum, pag. 147. 102.
& in eo qui signa exhibet, pag. 148. LICINIANO. 103.
ET. GERMANO. IIVIR.

VIII. Provinciæ Daciæ nummis legionum V. & XIII. 93.
nomina, in Philippo patre, pag. 231. in filio, pag. 270. in Decio, pag. 283. aliisque, eo consilio insculpta similiter

asseveras, ut id documento sit eas legiones in colonias provinciæ esse transmissas. Dic ergo primum, quæ Daciæ coloniæ fuerint, præter unam, quæ Dacica ex eo dicta est, eademque Ulpia Trajana, nunc *Varhel* in Transylvania, ut diximus in libro de nummis. Deinde vel si plures essent, sic mecum statuito, ad provinciæ solummodo custodiam, non ad constituendam, instaurandamve coloniam aliquam, legiones in oppidis castrisque esse collocatas.

IX. Berytenses, dum signa militaria nummis suis sub Julia Domna imprimerent, allusisse fortassis ad titulum Matris Castrorum, quo donata illa a Senatu est, pari felicitate auguraris, pag. 25. tomi secundi. Quæ conjectatio, præterquam quod falsa est, ut diximus: quam incertæ, quam parum firmæ tuo ipsius judicio sint aliæ tuæ priores de iisdem signis suspiciones, palam facit.

X. Strabonem aïs pag. 238. in Philippo seniore, ex nummis maxime illustrari: quod cum is Beryti collocatas dicat ab Agrippa legiones duas, nummi docent non ad hiberna, sed ad coloniam eo traductas. Dignus profecto locus, in quo rursum exclames, ut facis subinde, tum tomo priore, pag. 62. cum de hac ipsa transductione legionum in colonias verba facis: *Quanta igitur ex rei nummariæ monumentis historiæ lux, quæ sine eorum ope multa caligine involuta permaneret?* tum tomo secundo, pag. 176. *Quanta igitur historiæ lux e nummis?* Quo loco videlicet ex iisdem perperam intellectis id colligis, quod proxime antea num. VI. falsum esse evicimus. Hoccine est, amabo, Strabonem illustrare, si longe aliud quam quod dicit, tu explicatis præpostere nummis adstruas? Ille in præsidium locatos ibi milites tradit, libro XVI. pag. 756. δύο τάγματα ἵδρυσεν Ἀγρίππας ἐνταῦθα. Tu deductos in coloniam prædicas. An sunt hæc duo hujusmodi, ut ex altero alteri lux accedat?

Denique, ut ne in hoc uno loco moram trahamus longiorem: dignum notatu narras esse, pag. 29. in Augusto, quod vexillum solummodo in minimæ formæ nummis Cæsaraugustanorum appareat: non etiam cum bobus colonus. Quasi vero mirabile sit, aliud nihil in exiguæ molis nummo describi, quam quod loci angustiæ ferant. Sed de signis militari-

bus satis : ad alterum nunc symbolum veniamus.

Bovem municipiorum coloniarumque symbolum appellas sexcenties : ad indicandam originem deductæ primis imperii temporibus coloniæ, colonum boves agentem, ducentemque aratrum, in nummis signari : sic enim ais in Nerone, pag. 169. & in Trajano, pag. 212. Sed quem colonum putas, si caput viri velatum, vestem denique ipsam totam attentius contemplere, in Cæsareæ nummo præsertim, quem sub Macrino exhibes, pag. 91. (ex hoc autem uno disce omnes :) 104.
præsertim si quem Patinus vulgavit, pag. 322. ejusdem oppidi nomine, ejusdemque Augusti effigie, huic adjungas : 105.
in quo bos unicus, non ut alibi jugatus depingitur : neque is, quem colonum appellas, bovem agit, sed dexteram in cælum tollit : nam cur bos in agricolatione unicus? Sed si boves pariter in plerisque nummis insculptos probe inspexeris : intelliges non colonum, sed magistratum ipsum Flaminis habitu : non aratrum, sed scipionem, cui innititur, ibi sculptum esse : lituum etiam, clarissimum insigne auguratus, altera illum manu gestare, tum alibi passim, tum apud Anton. Augustinum, Tab. XVI. num. 13. apertissime : ex quo eandem esse ceterorum numismatum formam intelliges : boves denique ipsos vittatos, & ut appellas, mitratos infulatosque esse, hoc est, sacrificio destinatos, pro incolumitate principis, cujus legiones coloniæ vel municipii securitati militarent. Quod cum a nobis jam dictum esset, pag. 118. tu exsufflas & rides, pag. 103. an jure merito, eruditorum judicium erit. Quin tu ipse etiam, si tibi constare cupis, nobis suffragabere : qui vittatum bovem tum in Cæsaraugustano nummo agnoscis sub Tiberio, pag. 96. sacrificii causa pro principis salute : & in Graccuritano, sub eodem, pag. 110. & caput bovis sacrificiorum insigne appellas, sic enim loqueris pag. 102. & tomo denique 2. pag. 18. sacrificatum velato capite, quale est Flaminum in hisce nummis, *ex Ænea* dicis. Ab Æneæ facto ortam hanc esse consuetudinem dicere voluisti : de qua locus insignis est apud Cyprianum, quem tibi indicabo, libro de lapsis : *Ab impio*, inquit, *sceleratoque velamine, quo illic velabantur sacrificantium capita captiva, caput vestrum liberum mansit.* Si veritati igitur, ut virum pro-

bum ac frugi decet, aliquando cesseris: si ea resecueris, quæ de utroque symbolo a te perperam, & creberrime tamen, usque ad fastidium & tædium inculcantur: dimidio saltem operi tuo inducendam esse spongiam confitebere: pars altera deinde reliqua constabit solum ex his, quæ nos hoc libello reprehendimus. Quam dignus sit parente fetus, exinde intelliges.

N

NEAPOLITANI in Samaria nummi symbolum a te perperam explicatum esse.

106. VOLUSIANO principe cusus Neapoli in Samaria nummus inter cetera arietem & spicas exhibet, pag. 321. tomi posterioris. Tu ariete ais vernum tempus *designari, quo annum sub hoc signo Neapolitani inchoare solerent, quemadmodum Antiocheni & Damasceni, qui pariter arietem in suis nummis eam ob causam exhibent.* De Antiochenorum certe duplici æra si paulo attentius ea legas quæ diximus, intelliges saltem illam, quæ Augustana dicta est a nobis, duxitque initium ab Actiaca victoria, non a verna tempestate, sed ab autumnali, cœptam esse. Damasceni si Seleucidarum æram secuti sunt, ut simile veri est, ab Hyperberetæo, sive Octobri Juliano, anni sui duxere exordium. Verum ut ut est de ceteris, quin igitur in isto Neapolitanorum nummo verticem obtinet aries, quo signum cæleste dignoscatur esse? cur humi graditur? Quod si ariete ver designatur, an etiam spicis grano onustis? Sed tricas nugasque mittamus. Nihil profecto hic verno sideri loci. Illud nimirum est: ut spicæ fertilem uberrima fruge campum, sic aries pascuis lætum, & felicem alendo pecori significat. Nihil amplius.

NORBENSIS

NORBENSIS nummi interpretationem nostram a te frustra vellicari : quam te ipsum imitari alibi decuit.

LAUDATUS antea nummus Norbensis coloniæ, sub Caïo & Lucio Cæsaribus, caput Augusti ex parte aversa exhibet, cum hac epigraphe, AVGVSTVS. D. D. 51.
C. C. N. C. hoc est, interprete te, ac litterarum ordinem pro arbitratu invertente, *Augustus. Colonia Concordia Norbensis Cæsariana. Decreto Decurionum. Non autem*, sic pergis dicere, *Decuriones Coloniæ Concordiæ Norbensis Cæsariana*, *ut tradit P. Harduinus*, *pag.* 362.

Quid? si jusserint Decuriones, non perinde est ac si dicatur, decreto Decurionum? Non ipsi, quæ sint decreta decurionum, exposuimus, pag. 124? Non pag. 108. atque alibi passim, has notas D. D. legi posse monuimus, *Decuriones*, vel *Decreto Decurionum*? Non hoc potissimum loco contextus ac series litterarum jubet *Decuriones coloniæ* legi? Quæ prurigo hæc reprehendendi est, ubi nihil sit, quod vituperes? Ignosce: monui semel iram nunc a me simulari, cum nulla sit. Sacro liceat interim uti adagio: Medice, ipse te ut cures, oro. In nummo Uticensium, pag. 124. quid legis? M. MVN. IVL. VTICEN. D. D. P. P. Quomodo porro interpretaris? *Municipes municipii Iulii Vticensis. Decuriones posuere.* Atqui quod nunc consilii das, id accipi istic a te in rem tuam oportuit: reddique in hunc modum has litteras, *Municipes municipii Iulii Vticensis*, *decreto Decurionum posuere.* Sic certe tum ratio, tum contextus orationis postulat: neque enim soli decuriones: sed decreto decurionum, & quasi Senatusconsulto, quoniam curia in coloniis municipiisve Senatus instar Romani fuit, municipes civesque posuere.

Q

NUM. REST. nummum ideo prætermissum a te, quod non intellexeris.

107. IAM quoniam ordo litterarum ita fert ac patitur, ut de nummo insigni Galbæ in transcursu agam, qui REST. NVM. inscribitur, vulgatusque est a Seguino, dic, amabo, quamobrem hunc omiseris. Nos enim olim interpretabamur, *Restituta Numantia.* An quod ea dumtaxat numismata Imperatorum aggressus es, ut fert titulus operi tuo inscriptus, quæ *in colonus, municipiis, & urbibus iure Latio donatis sint percussa*: quo jure Numantia forte caruit? At unde jure Latio, (cogis me perpetuo tecum barbare loqui: nemo enim idoneus Latinitatis auctor jure Latio dixit, pro jure Latii:) unde ergo jure Latii donata hæc oppida didicisti, quorum nummos profers in medium, Abderam, Juliam Traductam, Læliam, Segobrigam? Hanc certe postremam in primis stipendiariam fuisse Plinius noster ait, Latii veteris jure donatam negat. Cur igitur non fuit inter istas & Numantiæ locus?

An tu fortassis *Numidiam restitutam* mavis? ideoque prætermisisti, quod non ad colonias vel municipia pertinere tibi videretur? Atqui de Numantia restituta accipi oportere certis documentis evicimus: quæ urbs, ut Plinius admonuit, in Cluniensi conventu fuit: Cluniæ autem cusus ille pariter vulgatissimus ejusdem Galbæ nummus, HISPANIA. CLVNIA. SVLP. An verebare, ne istud a nobis accepisse videreris, quoniam nemo præivisset? Quot alia perbona mutuatus a nobis fuisti, quæ tu astute dissimulasti? qui satis habueris, ut jam diximus, in præfatione generatim ac verbulo uno obiter confiteri, te per alios profecisse: ut hæc confessio videlicet omnem de furto accusationem eluderet.

Esse autem aliquos, qui tibi præiverint, qui postquam priores nostros conatus de Nummis veterum publici juris fecimus, Numantiæque hunc ibi nummum adseruimus, pro Numidia nihilominus sententiam dixerint, Numantia ablegata, vix arbitror: quanquam scio a te nihil afferri propemodum, nisi de aliena promptum officina. Quin eruditorum

autem ea de re consilium prius exquisisti? Quin virorum illorum in primis Senatum adiisti, qui nuper in Illustrissimi Ducis AUMONTII, nunc in Illustrissimi Præsidis BIGNONII ædes, hebdomadis singulis de veteribus numismatis disputaturi confluunt; quos quidem esse tum eruditione, tum sagacitate præstantes, tum ab humanitate omnibus caros, fama est omnium sermone celebrata. Horum nemo tibi non esse oraculi vice debet: nemo hunc animo tuo errorem insidere passus esset. Habes in his, ut nunc ceteros sileam, Virum clarissimum, ejus cœtus præsidem, seu Directorem, ut vocant, D. DE LA CHAPELLE, dignum ea loci atque honoris prærogativa, dignum illo eruditorum virorum, qui primum ei locum concessere, judicio: quippe cujus ingenio futura sit exteris gentibus, posterisque, LUDOVICI MAGNI virtus ac fama celebratior. Nam res ab eo gestas in nummis descripsit, quos cum admiratione ac voluptate vidimus, censuimusque & elegantia & acumine cum numismatis antiquis certare.

Quod si tantis viris neglectis, ad alios quospiam obscuros homines te transtulisti, qui tecum Numantiæ novum bellum indicendum esse decreverint: dic, sodes, quamobrem ita censuere? Forte quod exstincto Clodio Macro, qui res novas in Africa moliebatur, provincia est legitimo principi Galbæ restituta. Quid? Cum Hadrianus Augustus dicitur tot provinciarum restitutor, eone sensu restituisse dicitur? O viros plane dignos, qui ubi de latinitate lis erit, inter judices audiantur: qui restitutam provinciam, principi restitutam seu redditam interpretentur.

Nam quid restitutum dici merito potest aut debet? sane quod spretum, quod ante dejectum ac profligatum, quod afflictum, perditum, collapsumque sit. Quæ potest autem Numidiæ vexatio intelligi, eo quod per primum forte imperii Galbæ mensem ad summum, Clodius Macer cum legatus pro Prætore Africæ esset, id quod ejus nummi testantur, CLODIVS. MACER. PRO. PRAE. AFRIC. legionem, ut Tacitus narrat libro secundo, cohortesque delegit ex officio suo? Si Galbæ imperium excutere secretis consiliis molitus est, num idcirco afflicta Numidia est? num-

hæc causa justa & æqua fuit nummi cudendi, vel ænigmatis potius? nam quis exstinctum tyrannum, consilia rerum novarum meditantem, si restitutam Numidiam audiat, intelligat? Dicerent nummi, LIBERTAS. RESTITVTA, qualis eodem principe nummus occurrit apud Occonem & Mediobarbum. Verum haud magnam præ se tulisse lætitiam Afros ob Macri necem, sed hanc moderate accepisse, ea Taciti verba testantur: *Africa, ac legio in ea, interfecto Clodio Macro, contenta qualicumque principe, post experimentum domini minoris.* Gavisos ea nece Numidas magis quam Afros, hoc est, quam provinciæ Proconsularis incolas, aut gratulatos Galbæ fuisse ob eam rem cum majore significatione lætitiæ, quo quis probet auctore vel teste?

Si bellis attrita provincia, vel fame, foret, ac beneficio deinde principis eadem recreata, merito ab eo RESTITVTA diceretur. At bellum in Africa Clodii Macri causa nullum fuit, nullus tumultus: aut si fuit, unius horæ Carthagine fuit: in Numidia certe omnino non fuit. Statim Macrum oppressum, facto in illum ab equitibus impetu, ut postea in Pisonem Proconsulem, a Macri successore Valerio Festo, narrant Tacitus ac Suetonius.

At idem Tranquillus Galbam narrat, inquies, *Africam proconsule biennio obtinuisse, extra sortem electum, ad ordinandam provinciam, & intestina dissensione, & barbarorum tumultu inquietam: ordinasseque magna severitatis ac justitiæ cura, etiam in parvulis rebus.* Nec diffitemur utique: an vero in nummo putas, qui Galba imperatore conflatus sit, ea commemorari, quæ multis ante annis pro consule egerit? Non & per annos octo Hispaniam citeriorem rexit, ubi Numantia fuit, inde proxime ad imperium evocatus? Cur ergo ob res ante imperium gestas Numidiam hoc loco quisquam potius quam Numantiam legat?

Sed piget tamdiu altercari, cum verbo confici res uno possit. Nego nummum Numidiæ nomine ullum exstare: nego ullum eo nomine inscriptum illis temporibus, ut res erant, cudi potuisse. Quid ita? Quoniam tametsi Africa & Numidia provinciæ olim duæ inter se discretæ forent: nihilominus tum Galbanis temporibus, tum subsecutis saltem

usque ad ultima Hadriani tempora, civilis una, cum Proconsulari, & Byzacio, Tripolitanoque tractu, provincia fuit, sub uno Africæ nomine, sub uno Proconsule, sub uno legato seu proprætore, qui legionem Proconsuli dudum ablatam, ut Tacitus libro IV. refert, in Africa regeret. Aliam, si potes, causam affer, quamobrem cum sub Hadriano principe, a quo tamen Vicarii Africæ, aliique sunt instituti, atque adeo & Consulares Numidiæ, Byzaciique: cum illius, inquam, principatu nummi occurrant inscripti, AFRICA, & ADVENTVI. AVG. AFRICAE, & RESTITVTORI. AFRICAE: item MAVRETANIA, & ADVENTVI AVG. MAVRETANIAE, & RESTITVTORI. MAVRETANIAE: nulli tamen similes de Numidia, Byzacio, Tripoli, visi usquam fuerint. Annon ab Africa in Mauretaniam per Numidiæ campos iter est? cur ergo nulli ibi similiter Hadriani nomine nummi percussi: nisi quod Africæ nomine Numidia tunc contineretur? ut sub Mauretaniæ appellatione triplex Mauretania, Sitifensis, Cæsariensis, Tingitana. Diceret ergo nummi artifex & auctor, non NVMIDIA, sed AFRICA RESTITVTA.

Quod si adhuc nihilominus ab eodemne magistratu, Proconsule scilicet Africæ, illis præsertim, quæ dixi, temporibus, utraque regio administrata fuerit, ambigis: perlege Taciti de Galba, Othone, & Vespasiano historias, quæ Africam, Mauretaniasque commemorant, de Numidia silent.

At iis adhuc haud dubie faves, qui restitutam Numidiam malunt. Idcirco enim *Babbenses Numidiæ Tingitanæ* pag. 184. & 185. Neronis excusso jugo Galbæ partes secutos esse dicis, atque in ejus nummis Victoriam insculpsisse, quæ dextra coronam gerat, ob Clodium Macrum scilicet in Africa interemptum. Dic sodes, unde Numidiam Tingitanam hausisti? Mauretaniam dicere, opinor, voluisti. Sed quid Mauretania, sive Tingitana, in qua Babba fuit, sive Cæsariensis, Galbæ gratularetur ob Macrum interemptum, a quo neutram stetisse Tacitus admonet? cur de Macro potius, quam de hostibus universim devictis novo principi

gratularetur ex more? Sed ad nummum, de quo lis est, revertamur.

Te vero egregium fabricæ Hispanicæ in nummis dijudicandæ, atque adeo ab Africana discriminandæ arbitrum.
Ubinam cum muliebri capite, quod aversam nummi aream
obtinet, aliquod ex iis quæ ejusmodi capitibus in Africanis
nummis adjungi solent, insigne Africæ? qualia sunt a nobis
olim commemorata: sive spicæ, quibus illius tractus fertilitas designatur, sive elephantinæ exuviæ, sive scorpius, sive
leo. Atqui adjice iterum oculos cum dioptra & speculari:
agnosce vultum in eo nummo describi femineum, plane si-
108. milem ei, quem in Obulconis nummo, qui Regii cimelii est,
multi nobiscum viderunt: est autem Obulco Hispaniæ oppidum, quod Pontificense cognominari Plinius ait: quem ipse
vultum in Turiasonis nummo semel iterumque exhibes, pag.
109. 70. & 77. Turiaso autem ab urbe Numantia paucis admodum
distat leucis. At tu, optime vultuum ac personarum judex,
priore loco Agrippinæ senioris vultum, tametsi *fabrica rudis*
agnoscis: posteriore, Juliæ Augustæ. Quid aïs? vigilansne,
an dormiens hæc scribebas? cum sint inter se simillimi vultus duo, nec habeat Livia quidquam certe Agrippinæ simile: & ipsam Turiasonem, seu Turiasonis Genium, femineo
vultu, ut plerumque fit, repræsentari, titulus ipse TVRIASO
utrique vultui appositus edoceat: tamen alterum Liviæ,
Agrippinæ alterum pro arbitratu adscribis?

Plane horum simile caput muliebre in nummo Caligulæ,
50. pag. 149. Norbam Cæsarianam indicat, ejusdem fere tractus
civitatem: eadem certe fabrica, idem capitis tenor. Sed
multo similius in eo nummo Galliæ Narbonensis, quem re-
110. fert Patinus, in gente Æmilia, nos primi explicuimus pag.
107. COL. ex parte una exhibet: ex altera, CABE. hoc
est, *colonia Cabellio*: quo in nummo Genius pariter civitatis
exprimitur, capite muliebri, quale in Numantiæ nummo visitur: non, ut alibi, turritum illud quidem, sed nudum, cirris crinium inter se decussatim implicitis, usque ad occipitium: ubi geminam tergeminamve in caudam divisi in humeros defluunt. Horum ergo cum simillimum sit ac plane geminum illud, quod in eo nummo cernitur, de quo contro-

versia est, quid cessas in eo pariter, non provinciam, sed urbem agnoscere? Numantiam videlicet, quam *Soria* nunc incolæ vocant, e Numantiæ veteris ruinis, ac juxta eam proxime Galbæ auspiciis excitatam. An plura enim argumenta desiderare quisquam possit, quæ hunc Numidiæ abjudicent, Numantiæ adserant?

O

OEENSEM coloniam, non Æliam, ut existimas, sed Antoninam esse appellatam.

EST Antonini Pii nummus, pag. 247. ita inscriptus, C. A. O. A. F. hoc est, si te quidem audimus interpretem, *Colonia Ælia Oea Augusta Felix*: atque hanc interpretationem nobiscum aïs olim a te communicatam. Nec mea voluntas profecto, nec consuetudo, nec natura fert, ut convitiis libenter utar: nec nisi ægre admodum parœmiam veterem suggero, quam Græce dicam, quo minus tibi molesta sit: Χρὴ ψεύδει τῷ μνήμονα. Negas pag. 281. fuisse nobis cum studiosis rei nummariæ sermonem aut commercium: dicis hoc loco fuisse tecum. Ubi, quandove vis tibi credi? Nescis deinde Logicæ tirones quid illaturi sint ex utroque illo antecedente? nempe, non esse te igitur rei nummariæ studiosum. Vel structa aliter argumentatione: Tu rei nummariæ studiosus: non habuit is, quem lacessis, cum rei nummariæ studiosis commercium: non habuit ergo tecum. Quandonam igitur id arcanum cum illo communicasti? III.

Me negas ibidem varia cimelia explorasse: cujus incuriæ crimen ridicule conjicitur in eum, qui saltem Regium diligenter lustrarit: quod fecisse nos, cum esset in hac civitate, tum ex iis discere potuisti, quorum illud fidei ante annos quinque commissum erat: tum ex iis quæ in Amidensi nummo, pag. 27. aliisque scripsimus. Sed ecquid erat isto labore opus ad hunc nummum illustrandum, quem in cimelio nostro adservari monui, tum in libro de nummis, tum in priore Plinii volumine, quod multo antea fuit typis excusum? Atqui non excutiam hoc loco, ne animo esse videar tibi subirato, num

is sis qui possis quemquam docere : qua de re judicium ex tuo opere facient eruditi. An tu vero cimelium San-Genovefanum lustrasti, ut Antiquarium bene peritum decet? qui dicas tomo 1. select. numism. pag. 51. ibi nummum exstare Trajani, sic inscriptum : TR. POT. VIII. IMP. IIII. COS. IIII. DES. V. P. P. Nam est nummus ille adulteratus ab aliquo impostore : cujus fraudis exstant etiamnum vestigia. Cum enim prius scriptum in eo nummo esset, S. P. Q. R. OPTIMO. PRINCIPI. adhuc supersunt conspicuæ litteræ postremæ duæ, PI, quas doli architectus non erasit..

Quod vero interim me a te de Oeensi colonia accepisse criminaris, considera, si me amas, teque, quid loquare. Sic enim habeto, id me ipsum quod dixi, nunc indictum cupere & velle. Neque enim, ut censes, COL. AELIA. legi decuit, sed COL. ANTONINA, vel ANTONINIANA OEENSIS AVGVSTA FELIX. Tum quod A pro AE, quemadmodum diximus, ut Ælii nomen indicetur, sive in nummis, sive in marmoribus, prorsus reperire non est, & est contra regulas artis : tum quod ab Antonino id nomen accepit, cujus sub nomine cusus hic nummus est, testante Holstenio in adnotationibus ad Ortelium, pag. 134. visum a se nummum ita inscriptum, COL. AELIA. ANTONINA. OEA. AVGVSTA. Qui Holstenii liber quoties a me laudetur in Plinianis notis qui observavere, exinde me potius nummi hujus interpretationem furatum dixerint, quam a te fuisse mutuatum. At Antonino Ælii quidem nomen fuit, sed cognomen Antonini peculiare. Quare si alterum dumtaxat e duobus insculpi nummo necesse sit, ob areæ angustias, Antonini cognomen intelligi signarique necesse sit : ne si Æliæ nomen ponatur, ad Hadrianum potius quam ad Antoninum id cognomentum referatur. Habesne jam quod glorieris nobiscum te quidquam boni communicasse : cum de hac solum re toto opere, hoc est, de errore communicato glorieris? Cujus causa profecto non tibi apud Oeenses, ut olim Apuleio, quemodmodum narrat Augustinus epistola quinta, statua locabitur : sed eruditorum senatui risus dabis.

OLBIÆ

OLBIÆ ut nummos duos adſcriberes, qui ſunt Olbabenorum, neque qui Olbabeni eſſent, te noſſe: & ex duobus oppidis unum conflaſſe.

GEMINUM eadem una pag. 210. tomi ſecundi nummum affers: alter Gordiani junioris Auguſti, alter Juliæ Mæſæ nomine inſignitur. In averſa area Bacchum alter, alter Deum Lunum equo vectum exhibet. Epigraphe prioris eſt, COL. OLBA.... reliquis exeſis detritiſve litteris. 112. Poſterioris, COL. IVL. AVG. OLBABEN. Cui tu 113. porro oppido utrumque adjudicas? Olbiæ Pamphyliæ civitati: quam negas Olbiam recte appellari, cum Olbam nummi vocent. Atqui non Olbam, ſed Olbabam vocant. Pamphyliæ vero oppidum, quod nunc deſignari putas, a Strabone, quem laudas, & a Ptolemæo libro v. cap. v. concordiſſime Ὀλβία, a Plinio noſtro, libro v. ſect. xxvi. Olbia nuncupatur.

At Stephanus Olbam aït, non Olbiam appellari. Sane: ſed non illam intelligit, quam tu arbitraris. Fruſtra hunc igitur in partes trahis, & ſuffragium exprimis ab invito. Olbia Plinii, Strabonis, ac Ptolemæi, appoſita litori eſt, in Lyciæ Pamphyliæque confinio. Quam Olbam Stephanus commemorat, in mediterraneo Pamphyliæ fuit. Ipſum audi, plures ubi refert ejus nominis civitates. Τετάρτη, inquit, Παμφυλίας, ὡς Φιλόξενος. Οὐκ ἔστι δὲ Παμφυλίας, ἀλλὰ τῆς Σολύμων γῆς. Καὶ οὐδὲ Ὀλβία, ἀλλὰ Ὄλβα καλεῖται. Καὶ οἱ πολῖται Ὀλβαῖοι.... Λέγεται καὶ Ὀλβηνός. *Quarta, Pamphyliæ, ut Philoxenus. Non eſt Pamphyliæ, ſed Solymorum terræ. Neque Olbia, ſed Olba vocatur. Cives, Olbæi..... Dicitur etiam Olbenus.* Negat Stephanus eſſe Pamphyliæ civitatem, quam commendat: tu aſſeveras: an igitur Stephanus tecum facit? Arcanum accipe.

Pamphylia gemina ſaltem fuit: altera ad mare inferior, ſuperior altera ad Taurum montem. Hic Solymi coluere, ſive Piſidæ: eſt enim Piſidia Pamphyliæ pars a mari remotior. Plinium noſtrum audi, libro v. ſect. xxiv. *Inſident verticem* montium *Piſidæ, quondam Solymi appellati: quorum colonia*

R

Cæſarea, eadem Antiochia. Vides ergo ſitu magis locorum, quam ipſo nomine, Olbiam ab Olba diſtare. Jam ſi Ptolemæum Stephanumque cum Plinio contuleris: & illum quidem Ὄλϐασα commemorantem tribus locis: primum in Piſidia, libro v. cap. v. cum Cremna colonia: rurſum cap. vi. in Antiochiana præfectura: denique cap. viii. in mediterraneis oppidis Cetidis, quæ regiuncula Ciliciæ eſt, Antiochianæ præfecturæ contermina: quatuor tu mecum, quæ ſunt perſpicua, colliges.

Primum eſt, Stephanum, ut parœmia vulgari utamur, rogatum de cæpis, de alliis reſpondiſſe: quod cum apud Philoxenum legeret Olbiam Pamphyliæ civitatem, litoralem ſcilicet, Straboni pariter, Plinioque, ac Ptolemæo memoratam: ipſe hac prætermiſſa de Olba Solymorum, ſive Piſidarum, ſermonem fecit.

Alterum eſt, Olbam Stephani, quam Solymorum eſſe dicit, in Antiochiana præfectura poſitam videri: ubi, teſte Plinio, colonia Antiochia in Solymis præcipua exſtitit.

Tertium eſt, id quod Ptolemæo ſubinde familiare eſſe alias monuimus, nunc quoque eidem contigiſſe: ut ex uno eodemque oppido tria diverſa ſtruxerit: quem tu e diverſo æmulatus, ex duobus unum conflaſti.

Quartum denique ac poſtremum eſt, unius ejuſdemque oppidi tria nomina exſtitiſſe: Ὄλϐα enim Stephano, & Concilio VI. Oecumenico, Ὄλϐασα Ptolemæo, neque illi ſolum, ſed & in Notitia epiſcopatuum Græca, ubi Pamphyliæ ſecundæ adſcribitur, cujus Perga metropolis eſt: denique in nummo, niſi legendo deceptus es, Olbaba nuncupatur. Sed ne crede nimium oculis, oro, tuis: adſcititios adhibe: admove conſpicillum: & cave, ne cum ter apud Ptolemæum, ac demo in Notitia, quam dixi, Ὄλϐασα ſcribatur, unus tu tot teſtibus temere mendacium exprobres.

Jam in eo nummo cur Deus Lunus depictus ſit, fruſtra rogaveris, ea ſi relegas, quæ in Antiochiæ Piſidiæ nummis a nobis ſunt prodita. Adjuvat de Olbabæ ſitu conjecturam Cremna colonia, a Ptolemæo in eodem Piſidiæ tractu laudata, quæ pariter atque Olbaba Juliæ Auguſtæ nomen præfert, in nummo quem affers pag. 115. in Elagabalo. Ita caſſam

& futilem, quocumque te vertas, ac secum ipsam pugnantem, animadversionem istam tuam, cui ex Stephano patrocinium quærebas, de Olbia, quam & Olbam vocas, fateare necesse est.

P

PATRENSI nummo quid desit, te non vidisse.

EST Agrippinæ nummus pag 166. cujus hæc inscriptio, COL. A. A. P. GENIVM. hoc est, ut nos sæpe 114.
indicavimus, *Colonia Augusta Aroë Patrensis.* Sed nummum haud dubie exesum vidisti : integrum si offendisses, legeres profecto, GENIVM. P. R. ut in Corinthiorum nummo admonuimus : quartumque casum, si scires, sæpe in nummis occurrere diceres, verbo subaudito, salutat, colit, similive alio. Sic præter exempla quæ plurima attulimus in eam rem, nummus Erythræorum in quem nuper incidimus, habet, ΑΥΤ. ΝΕΡΟΥΑΝ. ΤΡΑΙΑΝΟΝ. Sic & in epistolarum inscriptionibus haud raro : *Ennodius Armenio consolatoriam*, mittit scilicet. Et *Zosimus Episcopus commonitorium presbyteris & diaconibus, qui Ravennæ sunt.* Inscriptio edita a Viro Clariss. & eruditione singulari prædito, D. Mabillonio, in Italico Itinere, pag. 33. ΛΑΜΠΑΙΩΝ. Η. ΠΟΛΙΣ. ΜΑΡΚΟΝ. ΑΥΡΗΛΙΟΝ. ΚΛΗΣΙΠΠΟΝ. ΤΕΙΜΗΣ. ΚΑΙ. ΜΝΗΜΗΣ. ΧΑΡ. Λαμπαίων ἡ πόλις Μάρκον Αὐρήλιον Κλήσιππον τιμῆς καὶ μνήμης χάριν. *Lampæorum civitas M. Aurelium Clesippum* colit, *honoris & memoriæ causa.*

PATRENSIS coloniæ nummum alterum a te inter incertos rejectum : qui & cusus est annis octo serius , quam censuisti : in altero explicando tibi aquam hæsisse.

TIBERII nummo, pag. 131. quem tu inter incertos reponis , adjecta hæc in parte aversa inscriptio est,
115. PERMISSV. DOLABELLAE. PROCOS. C. P.....
Tu punctis additis mutilum esse nummum adesumque admones. Quin conjectabas supplendum fuisse, C. PATR. ac si vel eæ solum litteræ duæ forent, C. P. ut pag. 177.
116. & 178. coloniam Patrensem oportuisse intelligi ? ac Dolabellam demum in Achaïa tunc pro consule fuisse ?

At in Africa, inquis, Dolabella Proconsul fuit eo anno. Quo ? Ab Urbe condita, sic enim mones, DCCLXXVI. Quis auctor ? Tacitus, libro IV. Annalium. At ille eo loci, cum res gestas describit, Corn. Cethego , Visellio Varrone Coss. *ejus anni Proconsulem Dolabellam* fuisse docet. Anno igitur DCCLXXVII. Sed sit annus ille, quem designas: non fuit igitur Dolabella in Africa Proconsul , quo anno cusus hic nummus est, quo de agitur. Nam quæ ejus nummi inscriptio est, ipso referente te ? TI. CAE. DIVI. AVG. F. AVGVST. COS. IIII. Atqui Tiberius quartum Consulatum iniit anno solum DCCLXXXIV. æræ Christianæ vulgaris XXXI. qui in descriptione Consulum adscripta Idatio inscribitur, *Tiberiano Cæs. IV. solo*: nam in MS. semper *Tiberiano* pro *Tiberio* legitur. Nec ante eum annum igitur cusus hic nummus est, Dolabella non jam in Africa, sed in Achaïa , proconsule : & a vera temporum ratione annis octo aberrasti. Haud levior paulo lapsus alter , quo inscriptionem, a Sponio repertam in Dalmatia, refers ad annum DCCLXXII. cum Tiberius, inquis, esset designatus Consul IIII. Est illa hujusmodi. TI. CAESAR. DIVI. AVG. F. AVGVST. IMP. PONTIF. MAX. TRIB. POTEST. XX. COS. III. DESIGNAT. IIII. LEG. XI. P. CORNELIO. DOLABELLA.

LEG. PROPR. At ne Consulatum quidem tertium iniit ante annum DCCLXXIV. Quartum, ut diximus, gessit anno DCCLXXXIV. Itaque hæc inscriptio facta est anno DCCLXXXIII. cum designari mos esset Consules ante menses aliquot quam inirent magistratum. Vide quot in hoc nummo explicando errata admiseris, & quam gravia.

Verum in altero ejusdem coloniæ nummo quanto dilucidius liquet, ubi nemo præeat, ut vel omnino hæreas, vel infeliciter cespites? Nam in nummo Neronis, cujus hæc est epigraphe, pag. 178. C. P. CLEANDRO. P. Q. 116.
C O. D O. postquam priores litteras expediisti, *Colonia Patrensis*, *Cleandro*, hæres deinde, & obmutescis. At nunc ego tecum communicabo lubens id arcanum. Lege, *Cleandro perpetuo Quinquennalitio corporis dolabrariorum Coloniæ Patrensis.* Quid frontem hic caperas? Corpus dolabrariorum aïo, cujus perpetuus Quinquennalitius Cleander fuit, Neroni statuam locasse, qualis in nummo pingitur, in colonia Patrensi. Vidistin apud Gruterum, pag. CXXVI. inscriptionem antiquam? ORDO. CORPORATOR. QVI. PECVNIAM. AD. AMPLIAND. TEMPLVM. CONTVLER. Et mox: QVINQ. PERPETVVS. C. SOSSIVS. BENEDICTVS. Huic alterius fragmentum adjunge, ex pag. CCCLVIII, 6. quod in stylobata legitur: CENTVRIA. CENTONAR. DOLABRAR. SCALARIOR. L. D. D. C. hoc est, *locus datus decreto collegii*, vel *corporis*. Adde & ex basi, cui statua Constantini M. imposita, apud Gruterum, pag. CCLXXXIII. CORPVS. CORIARIORVM. &c. Ex his intelliges, & statuas, aliaque monumenta, in honorem principis a corporatis statui solita esse: nec aliam fuisse Cleandri præfecturam. Horum Quinquennalium, sive Quinquennalitiorum frequens ibidem mentio: veluti collegii fabrorum Ostiensium, pag. CCCLVIII, 1. collegii fabrorum tignariorum, pag. CCCCXXXV, 8. corporis marmorariorum, pag. CCCCLXXXIII, 8. corporis negotiantium Malacitanorum, DCXLVII, 1. corporis piscatorum & urinatorum, pag. CCCXCI, 8. PATRONO. CORPORIS. PISCATORVM. ET. VRINATORVM. QQ. III. EIVSDEM. CORPORIS.

Quinquennales tertium. Suggerunt denique ex notæ CO. DO. recordationem notarum simillimæ brevitatis ΜΕ. ΕΥ. in nummo Maronitarum, ΜΑΡΩΝΙΤΩΝ. ΔΙΟΝΥΣΟΥ. CΩΤΗΡΟC. ΜΕ. ΕΥ. Quas ita reddi oportere, Μεγάλου, Εὐεργέτου, ipse confitebere, agnoſceſque ultro ac lubens in opere tuo de Græcis civitatibus, ſi ea quæ de Maronitarum nummis diximus, pag. 314. paulo attentius legeris.

R

ROMANO in orbe colonias & municipia duum generum fuiſſe: aliis civium Romanorum: aliis dumtaxat jus Latii veteris eſſe conceſſum: ex nummis autem cum alia ab aliis poſſint internoſci, te omnia miſcuiſſe.

ROMAM principem urbium, ut ab Horatio appellatur, imperiique Romani metropolim fuiſſe, in confeſſo eſt. Etiam Theodoſii M. principatu, quo tempore nova Roma commune cum Roma vetere regnum & imperium affectabat: huic illa tamen tanquam metropoli, ſive genitrici imperii adſurgebat. Quare Themiſtius noſter, cum apud Conſtantinopolitanos cives orationem haberet, quæ Sophiſta inſcribitur, veterem Romam appellat, τὴν μητρόπολιν τὴν ἡμετέραν... ἣ τῶν μὲν ἄλλων πόλεων βασιλεύει, τῇ δὲ ἡμετέρᾳ συμβασιλεύει. *Metropolim noſtram.... quæ cum aliis civitatibus imperet, commune cum noſtra regnum atque imperium obtinet.*

Certe non alio quam βασιλευούσης πόλεως nomine ab Euſebio Cæſarienſi deſignatur: veluti cum adeſſe negat potuiſſe Nicænæ ſynodo βασιλευούσης πόλεως epiſcopum, nempe Silveſtrum Papam, libro III. de vita Conſtantini, cap. VII. Et cum Helenæ matris corpus delatum a militibus dicit ἐπὶ τὴν βασιλεύουσαν πόλιν, cap. XLVI. Et cum urbem Romam, τὴν βασιλίδα πόλιν, ægre tuliſſe docet, quod ſepultus fuiſſet Byzantii Conſtantinus: id quod & Aurelius Victor, libro de Cæſaribus, refert. Cum idem Euſebius interim novam Romam appellet ſolummodo τῷ βασιλέως ἐπώνυμον, *imperatori*

Constantino *cognominem*. Tametsi postea, a Theodosii præsertim junioris principatu, regia urbs nova Roma, atque, ut diximus, imperii genitrix existimata est. Quæ obiter haud abs re indicari tibi a nobis tunc intelliges, cum ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ nummos illustrabis: ne cum viris doctis aberres, quos secus sentire deprehendimus: atque idcirco de Metrophane Byzantio ea interpretari, quæ de Silvestro Romano Eusebius prodidit.

At cum omnibus imperaret urbibus Roma vetus, alio sensu plurimarum fuisse speciatim metropolim, coloniis eo deductis, nihilo minus exploratum est. Fuere autem illæ coloniæ duum generum, quod tu nescisti ex ipsis disci posse nummis. Aliæ jure civium Romanorum donabantur, aliæ solo jure antiquo Latii, quod & Italicum postea dictum est, cum universæ Italiæ fuit impertitum. Solvebant Itali Romanis ante Augusti principatum vectigal, ut reliquæ provinciæ: id ille sustulit. Quibus autem jus Italicum communicatum est, aut jus coloniæ, non eadem continuo concessa immunitas est. Quibus est denegata, his jus Italicum negatum a Jureconsultis dicitur, Celso, Gaïo, Paulo, Ulpiano, libro L. Dig. tit. XV. de censibus: quoniam jus Italicum illi eatenus dumtaxat spectavere, qua immunitatem a censu & tributis habet. Sic enimvero Cæsaream Palæstinæ, & Æliam Capitolinam jure Italico frui negat Paulus J C. Quibus vicissim data est, etsi Romanæ coloniæ forent, hoc est, jus haberent civium Romanorum, jus Italicum his impertitum eadem de causa illi ipsi dixere, tacito altero civium Romanorum jure: ut de Antiochia Pisidica, Philippis in Macedonia, & Troade prodidere: quod de jure civium Romanorum nihil erat causæ cur mentionem facerent. Jus illud ceteroqui fuit, ut coloniæ civibus, perinde ac Romanis ipsis, in Urbe petere ac gerere magistratus liceret: quo qui Italico tantum jure in provinciis donabantur, omnino caruere. His enim solummodo licuit in bello cum Romanis legionibus militare, ibique honoribus magistratibusque fungi: quod jus Latii vetus fuit, sive Latinum antiquitus. Immunitatem coloniarum nummi non docent: jus Romanorum civium quæ haberent, quæ dumtaxat Italicum, ut nunc aperiam, docent.

Quæ igitur coloniæ, vel municipia, lupam habent insculptam in nummis cum Romulo & Remo, ut colonia Damascena: hæ coloniæ Romanæ, (nam sic Plinius Troadem
92. vocat:) hæc municipia civium Romanorum, ut idem sæpissime. Eam enim ob causam insigne Urbis Romæ, & jus suum palam ostentant. Quæ non habent, jure tantum gaudent Italico. Atque ut e multis pauca commemorem, ullumne vidisti sive coloniæ alicujus, sive municipii in Hispania, ullumne coloniæ Cæsareæ in Palæstina, Æliæve Capitolinæ, aut Beryti nummum, cui lupa esset cum gemellis insculpta? Plane nullum: cur? quoniam non erat his concessum jus civium Romanorum: sed erant juris dumtaxat Italici, sive Latini, præter Hispalim, ut dicemus.

Quodnam vicissim, inquies, coloniæ aut municipii juris Latini insigne exstitit? In nummis certe nullum: nam quid attinebat tam exiguo jure gloriari? Itaque istud ibi neglectum: nisi legio subinde notata, in qua militare Latino jure donatis licuit, ut supra diximus, pag. 37. & 38. Sed idem tamen expressum alibi. Ecquod illud fuerit rogas? Sus fuit, ut ex Hieronymo discimus, in chronico, ad annum xx. Hadriani, quo anno absoluta Æliæ Capitolinæ ædificatio est. *Ælia*, inquit, *ab Ælio Hadriano condita: & in fronte ejus portæ, qua Bethleem egreditur, SUS scalptus in marmore, significans Romanæ potestati subjacere Iudæos.* Cur ibi fuerit scalpta sus, aliud alii ariolantur: tu non Romanæ modo ditionis, sed & Latinæ conditionis coloniam ex eo intellige: diversumque insigne Urbis, ab insigni Latinorum. Audi Maronem, Æneïdos VIII, 43.

Litoreis ingens inventa sub ilicibus SUS,
Triginta capitum fetus enixa, jacebit:
Alba, solo recubans, albi circum ubera nati.
Hic locus urbis erit, requies ea certa laborum:
Ex quo terdenis urbem redeuntibus annis
Ascanius clari condet cognominis ALBAM.

Hodieque in civitate Albana, quæ in veteris Albæ locum successit, supra portam, qua Romam iter est, sus scalpta cum porcellis cernitur. *Omnes* autem *Latini ab Alba oriundi sunt*, ut Tarquinius Superbus in concilio Latinorum dixit, teste

teste Livio, lib. I. Ex quo simul, atque ex Dionysio Halicarnasseo, lib. III. intelliges, tricenis illis fetibus, quos Maro commemorat albos circum ubera matris, XXX. colonias Latii veteris designari: tametsi a Varrone decepti aliud hoc loco interpretes comminiscuntur. Similis Festi aberratio, cum aït: *Porci effigies inter militaria signa quintum locum obtinebat: quia confecto bello, inter quos pax fieret, cæsa porca fœdus firmari solebat.* Fallitur: non ea causa fuit: sed propterea quia in acie permixti Romanis, quorum erat aquila propria cum signis aliis, Latini dimicarent, sub signo suis, quæ Latinorum originem ab Alba indicaret.

Emenda igitur, quod in nummo Troadis refers, sub Commodo, pag. 318. *Lupæ ubera Romulo & Remo præbentis typus, coloniarum insigne:* neque enim omnium coloniarum id fuit: nedum municipiorum omnium, ut affirmas in L. Vero, pag. 285. Et quod proxime adjicis in Troadis nummo, quem diximus; si sapis, expunge. *Romulus*, inquis, *& Remus ab Ænea Trojano ortum ducebant, ut canit Virgilius, Æneid. I.*

Ilia Mavorti peperit te, Romule, eodem
Æque Remum partu, Romæ qui mœnia condis.

Atque saltem si diceres, pro *æque*, vati tuo, quicumque est ille, non turpem solœcum impingeres. Virgilio autem quo tu ore hos versus adscribis? nisi forte alicujus cujuspiam Virgilii sunt, alteriusque Æneïdos, quæ nondum lucem viderit, tuisque adhuc in scriniis condita delitescat.

Sed palinodiam præterea canes eorum, quæ ante annos ferme quatuor, tuo, ut ad nos fidissimi testes retulere, tuique tunc egregii paris hortatu atque dictatu, adversum nos conjecit, consiliorum tuorum ignarus, Auctor Nunciorum Reipublicæ Litterariæ in Hollandia: scribesque ad eum, cautior deinceps ut sit, alienæ invidiæ ac maledicentiæ ne se præbeat administrum. Fraudem se tamen ille passum a vobis postea intellexit: & visus est quidem velle operam dare ut id omnes intelligerent: cujus rei gratiam ei habemus. Tamen reperti in eo ipso tractu rursum alii, qui nostra inventa corroderent maligno dente. Istos uti noscas dabo nunc obiter operam, ne si cum his societatem adversum nos clanculum ineas, causam tuam idoneis commisisse te patronis putes.

Auctores intelligo Bibliothecæ Universalis: audio enim plures eidem illi opellæ insudare. At quam infeliciter, facies mox ipse judicium: exclamabisque cum Hieronymo, Artes felices, si de his soli artifices judicarent. Plinius libro XXXV. sect. XL. num. 32. pag. 234. sic habet ex emendatione nostra. *Alcimachus Dioxippum*, nempe pinxit, *qui pancratio Olympia* (non *Olympiæ*, ut illi eruditi scribunt,) *citra pulveris tactum, quod vocant aconiti, vicit: coniti; Nemea.* Diximus ad eum locum in Notis & Emendationibus, ita belle ludum ludo, victoriæ victoriam opponi, cum Olympiis Nemæa Plinius confert, & facili ac sine pulvere victoriæ alteram laboriosius comparatam. In libris hactenus vulgatis legi, *Cœnus stemmata*: at neque pictoris nomen esse *Cœnus*, nec satis idoneum picturæ, quale hic requiritur, argumentum, stemmata. Multo vero minus *scammata*, quæ Salmasius hoc loco obtrudit, in Exercit. ad Solinum, pag. 36.

Hic nostri Bibliothecæ Universalis concinnatores negant in Aprili mense anni superioris MDCLXXXVII. pag. 18. κονιτὶ perinde atque ἀκονιτὶ Græce dici. Quid ita? quoniam Salmasius Magnus ita edixit. Intelligant nunc isti autem iterum Salmasii buccinatores, quod jam in nostra dudum ad Plinium præfatione monuimus, tum ejus viri diligentiam plurima fugisse, tum locum illum in primis Etymologici magni: quem prius illis indicare haud licuit. Hunc porro si ad hos homines miseris, inibis gratiam ab iis haud sane mediocrem: ac pro vice officii, id te consecuturum, ut maledicta in nos, quæ suggesserint invidi aut imperiti, describant, & in vulgus spargant, spondemus, nostramque, si cupis, fidem interponimus.

Ἀκονιτὶ ἄνευ πόνου· ἢ τὸ ἐναντίον, ἐγκονιτὶ μετὰ πόνου. κατὰ τροπὴν τοῦ π εἰς κ, ἀπονιτὶ ἀκονιτὶ ἰωνικῶς, ὡς τὸ πῶς, κῶς· πότε, κότε. Ἀπὸ τοῦ κόνις KONITI. καὶ ἀκονιτὶ, ἄνευ ἀγῶνος καὶ μάχης. ἐκ μεταφορᾶς τῶν ἀθλητῶν, τῶν ἀμαχεὶ στεφανουμένων, ὥστε μὴ κονίσασθαι, τουτέστι κόνιν ἐπιπάσασθαι. Τοῖς γὰρ παλαίουσι λέγεται ἐκ τῆς βίας ἱδρῶτα γίνεσθαι, εἶτα κόνιν ταῖς χερσὶν ἀναλαμβάνειν. ἢ ἀκονιτὶ, τὸ ἀμαχεὶ καὶ συντόνως. ὥστε μηδὲ κονιορτὸν ἐγείρεσθαι. Unum istud porro speciminis instar indicavimus, unde intelligas, nos nihil tale merentes ab his lacessiri. Supersedemus pluribus

quæ objiciunt coarguendis : tum quod id eſt alienum hoc loco : tum quod ſunt cetera digniora quæ ſpernantur, quam ut in his refellendis bonæ perdantur horæ. Igitur ad te redimus.

S

SIDONIORUM in nummis quæ appellari certamina perpetua oportuit, portentoſo & inaudito nomine periodonica te dixiſſe.

HABENT hanc epigraphen quatuor apud te Sidoniorum nummi, tomo poſteriore : duo ſub Elagabalo, pag. 131. totidem Anniæ Fauſtinæ, quæ Elagabali uxor, pag. 152. 117.
CERT. SAC. PER. OECVME. ISELA. Hoc eſt, te interprete, *Certamina ſacra periodonica œcumenica iſelaſtica.* Quæ iſelaſtica & œcumenica diceretur, brevius ac melius quam tu, indicavimus in libro de nummis, pag. 192. Periodonica, fateor, ignota nobis plane fuerant ante hunc diem. Si quid igitur recti ac ſani doces, non erimus ingrati, beneficium agnoſcemus.

Periodonica jubes intelligi certamina, *adeo celeberrima*, ſic enim dicis, ut ad ea victores periodo omnium ſacrorum certaminum admitterentur. Periodo viciſſe, ex Feſto Pompeïo (quem cur Pompeïum vocaſſe, in indice erratorum tuorum te pœniteat, ut Pomponium appelles, non video :) periodo, inquam, viciſſe eum, qui Pythia, Iſthmia, Nemea, Olympia vicerit. Periodonicas denique appellari, ex Athenæo, qui decies viciſſent : ex Julio Polluce, qui decies ſepties. Nam ille quidem de neſcio quo, ἐνίκησε δὲ τὴν περίοδον δεκάκις, inquit. Iſte, ἑπτακαιδέκα δὲ περιόδους ἀνείλετο τῶν στεφανιτῶν ἀγώνων. At hujus tuæ præclaræ doctrinæ, ut leniſſime dicam, quot capita, tot errata. Primum enim, ad hæc certamina non victores ſolum, ſed & qui ne ſemel quidem viciſſent, ex omni orbe ſunt invitati, id quod œcumenicorum ludorum appellatio indicat. Deinde, qui periodo viciſſent, hoc eſt, περιοδονίκας, quod ex Polluce & Athenæo non appellari ſolitos eo nomine:

colligas, nisi qui sæpius victores periodo fuissent, dici meo quidem judicio absurdius nihil potest: cum περιόδῳ νενικηκέναι eum quoque qui vel semel quadrigemino illo genere superior exstitisset recte dici haud obscure iidem significent. Periodonicæ porro quiqui fuerint, quis periodonica ex eo vocabulo certamina, si sobrius sit, vel si Græcas litteras summis, ut aïunt, labris degustarit, nuncupari putet posse?

Vides ergo non te jam unius, sed multiplicis noxæ mulctam debere. Sed rogas vicissim quemadmodum legendum sentiamus. In hunc modum, si nos audis: qui nihil astutum, nihil adeo abstrusum aut reconditum cogitamus. *Certamina sacra perpetua œcumenica iselastica.* Nihil simplicius, nihil certius. Cave tamen credas Scaligero nos eam interpretationem debere: qui in Gruteri indice, PER. AVG. *perpetuus Augustus* interpretatus sit. Nam is eo loci non leviter allucinatur: cum eam inscriptionem quam laudat, pag. ÇLVII, 6. IMP. CAESAR. F. PIVS. SEVERVS. PER. AVG. reddi oportuerit, *Severus Pertinax Augustus.* Ut autem œcumenica certamina sunt, quia orbi toti patentia: sic perpetua, quoniam & quotannis celebrata: non trieterica, non pentaëterica, non sæcularia, sed anniversaria, & in omne ævum duratura.

SINOPENSIS colonia cur Romana sit appellata in nummis, falsam a te causam afferri: deductamque eo coloniam annis amplius XX. serius quam putasti.

118. IN Hadriani nummo, pag. 232 insculptæ hæ litteræ, C. I. F. S. AN. hoc est, *Colonia Iulia Felix Sinope. Anno* ..... Quo tu deinde loco, *A Lucullo*, inquis, *colonia facta est, teste Strabone, libro* XII. Νυνὶ δὲ καὶ Ῥωμαίων ἀποικίαν δέδεκται. *A quo tempore modo æram in nummo Gordiani Pii computat, ubi colonia Romana & Iulia inscribitur: in aliis vero, ubi Iulia tantum dicitur, epocham ab anno* DCVI, *sub Iulio dinumerat, quod primum a Lucullo deducta sit, & a Iulio colonis iterum frequentata.* Si tibi quæ placent, fingere pro arbitratu fas

est, antiquos jam Sardos adæquas, qui quæ volebant, somniare olim dicebantur. Neque enim Strabo coloniam a Lucullo deductam dicit, aut dicere vere potuit: sed suo tempore, (scribebat is Tiberii principatu,) coloniam jam excepisse. Quin nos audiebas, cum pag. 456. operis nostri de nummis antiquis moneremus, priorem Sinopensium æram cœptam numerari anno Urbis Romæ DCLXXXIIII. Cn. Pompeio Magno, M. Licinio Crasso Coss. quo anno Mithridate pulso, Ponticæ civitates Lucullo cesserunt? quin hac in re acquiescebas? cur etiam factam a Lucullo coloniam affirmasti? aut quo id auctore didicisti?

Tu etiam ante nos, inquis, pag. 214. in Gordiano, has litteras, C. R. I. F. S. interpretatus es? Dic, amabo, non Patinus ante te istas C. I. F. SINOPE in Gota, pag. 317. explicuit? Quis igitur labor fuit, sive tibi primum, ut gloriaris: sive nobis absque tuo vel cujusquam indicio, ut asseveramus, insertam litteram R, *Romanam* exponere, ubi coloniæ vocabulum antecedat? Sed interest plurimum, a quo id temere, a quo considerate fiat. Tu igitur quam causam affers hujus nomenclationis? Sinope se vetustissimam Romanorum in Asia coloniam hac voce gloriatur, inquis. Ut mitissime dicam, nihil hic plane vides. An coloniæ vetustatem ea vox magis, quam novitatem, declarat? Colonia Romana cur dicatur, probabilem afferre causam, hoc opus, hic labor fuit. Discere autem nunc potes ex iis quæ superius diximus: nempe quod fuerit ei civitati impertitum olim jus civium Romanorum. Accepit hoc beneficium a Lucullo: ex eo se Romanam indigitat. An idcirco jam tum colonia fuit? Ita tu quidem affirmas; aisque deductos eo bis esse colonos, a Lucullo semel, iterum a Julio Cæsare. Falso. Fuit enim, Appiano teste, libro de bellis Mithrid. pag. 227. libertate donatum a Lucullo oppidum: Λεύκολλ@ δὲ τῇ πόλει ἐλευθέραν ἀφῆκεν... ἐλευθέραν ἀφίει. An tu coloniam adhuc liberam esse aliquam defendis? nec tuum illud commentum superius in Cæsariensium Palæstinæ nummis eversum? Colonia igitur primum facta est, anno DCCVI. a Julio Dictatore: hoc est, annis amplius viginti post Luculli victorias: cum prius esset municipium liberum civium Romanorum. Nam ante Julii dictaturam

ostende, si potes, coloniam Romanam Sinopen fuisse appellatam. Ab anno igitur eo, quem diximus, appellata est colonia Romana: quod jam civium Romanorum prærogativa potiretur. Quam similiter ob causam a reliquis Hispaniæ coloniis, de quibus paulo ante dictum est, forte Hispalim eximendam esse monuimus, quæ COL. ROMVLEA appellatur in nummis: apud Gruterum, IVLIA ROMVLEA, a Julio Cæsare, ut monet Isidorus, libro XV. Orig. cap. 1. Forte excipienda & Lugdunensis, quæ apud Goltzium, COL. ROM. LVGD. inscribitur. Dic ecquid horum tibi suboluerit, quod sim ex te suffuratus: dic ecquis omnino nobis hic præiverit: dic, quamobrem nihil horum attigeris, cum de coloniis Romanis dicturum te esse in ipsa libri fronte profiteare?

T

TYRIIS nummis duobus impressa symbola te longe secus atque oportuit explicuisse.

119. DIDONEM aïs pag. 252. tomi secundi, in nummo cælatam, quæ viro primario uni, tribus aliis comitantibus, urbis Carthaginis a se olim condendæ ichnographiam porrigat: in eamque rem illam Justini historici vocem affers, *Fugam tacite molitur, assumptis quibusdam principibus in societatem.* Hanc iconem a Tyriis adumbratam adjicis in Philippi Imp. gratiam, cujus vultum numisma præfert, quod is Philippopolim haud procul a Tyriis, condi juberet. Quæ omnia, ut breviter ac moderate dicam, ἀσύςατα & ἄτοπα sunt. Quid enim Philippopolis ad Tyrios? quam deinde intempestive, quam frigide porrigi a Didone fingitur descripta lineis oppidi forma, cum situs adhuc loci nescitur, quo fuga paratur? quid deinde Carthagini a Didone in tabella designatæ, cum Philippopoli ab Imperatore condita? Nihil horum, o bone, nummus repræsentat. Genium exhibet populi Romani, qui libellum immunitatis senatoribus, sive decurionibus coloniæ
120. Tyriorum porrigat. Sic in Volusiano, pag. 323. Tyriæ ipsius coloniæ genius, quem præter insigne capitis adjacens purpuræ

concha designat, cum Tyrii agri rusticanis hominibus similis immunitatis diploma communicat. Nihil simplicius aut verius dici potest: nihil debet astutius cogitari. Te autem quoniam scribis meditari lucubrationem in Græca numismata, in Tyriorum nummis ne allucinere, libenter hic commonebo. Nam cur tibi hoc non gratificer, pro tot egregiis, quibus nos onerasti, monitis? ΤΥΡΑΝΩΝ, inquam, si nummos habes, sub Antonino Pio, Severo, Julia Domna cusos, vide ne ad Tyrios, vide ne ad Tyranos Ponti Euxini incolas referri putes oportere. Ad Τυριαῖον illi spectant; Pisidiæ oppidum, cujus in Notitia Ecclesiastica, & in Concilio Calchedonensi mentio est. Quam istud autem benevole consilium damus, eo tu tam libenter utere.

V.

VALENTIÆ Hispanicæ quem nummum adscribis, ad Africanam hunc spectare.

PAG. 5. Julii & Augusti facies expressa in nummo, cujus 121.
aversa area navim prætoriam exhibet, cum his litteris C. I. V. Fabrica sane rudis, & ut tibi quidem videtur, Hispanica: nobis prorsus Africana est. Vidimus enim, tractavimus, inspeximus: intelleximusque tandem ad coloniam Juliam Valentiam spectare, quam Augusti coloniam in Tingitana Mauretania Plinius appellat, Banasam barbaro nomine, quam amnis Subur præterfluit. *In mediterraneo*, inquit, *altera Augusti colonia est Babba, Iulia Campestris appellata: & tertia Banasa, Valentia cognominata. Amnis Subur præter coloniam defluens, magnificus & navigabilis. Ab eo oppidum Sala, jam solitudinibus vicinum, elephantorumque gregibus infestum*, &c. Augusti ea quidem colonia est, tametsi Julia
dumtaxat appellatur, ut proxima ei C. I. B. Colonia Julia 20.
Babba; sic & C. I. V. Colonia Julia Valentia: nam & characteris forma in utroque nummo simillima. Et in Cartennæ nummo, quæ Mauretaniæ Cæsariensis colonia fuit, Jubæ
pariter ditionis, ac superiores duæ, C. I. C. Colonia Julia 32.

Cartenna. Ex quo discas ejusdem tractus hos nummos esse, quorum forma adeo similis. Antiquum vero Banasæ nomen reticetur in Valentiæ nummo, novum adoptatur unice & anteponitur: ne cum vicina Babba confundatur, cujus nummi initialibus iisdem litteris alioqui consignarentur. Sic coloniam Romuleam Patriciamque, prætermisso Hispalis & Cordubæ proprio nomine, nummi repræsentant.

Quam mirifice constabiliunt nostram hanc observationem alii nummi duo: quos quamobrem prætermiseris, nihil causæ video, cum sint ambo ejus coloniæ, ambo cimelii Regii, & iidem a Patino vulgati, in libro de numismatis Imperatorum?
122. Alter pag. 18. cornu copiæ exhibet, inscriptumque latere
123. dextro nomen VALENTIA, lævo litteram S. In area autem nummi postica caput muliebre, cum eadem rursum
124. littera S. Alter est M. Aurelii, pag. 234. inscribiturque, COL. IVL. VALENTIA. In eo vir nudus stat, cum thyrso, atque panthera. Adde his & tertium, quem Oiselius
125. edidit, Tabula XXXI, 6. VALENTIA, cum gemino cornu copiæ, cujus in ore quidem fructus insculpti, qui in eo tractu proveniunt: in acumine, scorpionis caput insertum: dextro latere elephantina proboscis summo artificio designatur. Dic jam, amabo, panthera & scorpius, omne Hispaniæ, annon potius internas Africæ solitudines indicant? Quid elephantina proboscis denotat, nisi quod Plinius ait, tractum illum Valentiæ proximum, elephantorum gregibus infestum esse? Littera S quæ in utraque nummi alterius area visitur, nisi Subur em amnem significat, qui Valentiam præterfluit, magnificus & navigabilis, & annonæ convehendæ idoneus, quam cornu copiæ designat; quid aliud significet, edoce & communica: discam a quocumque perlubenter: a te vero avidissime: ac pro minervali dicam vicissim, navi prætoria, quæ in isto cernitur, quem præ manibus habemus, expeditionem Africanam Augusti, Ægyptiacamque eo anno factam designari: perinde atque tum in isto, tum in nummo coloniæ Nemausensis, palmæ ramo, Ægyptus in provinciam redacta notatur, ut vulgo creditur.

VALENTIÆ ejuſdem Africanæ eſſe nummum inſcriptum COPIA, quem cui tribuas incertus hæres.

SIMILLIMUS ſuperiori nummus inſcriptus COPIA, pag. 6. eorumdem Cæſarum facies, navis præterea eadem: litteræ tantum diverſæ: nam pro C. I. V. in iſto COPIA 126.
legitur. Tu Triſtanum interea rides, qui ad Thurium Magnæ Græciæ urbem retulit: & nos, qui olim ad Lugdunum Galliæ. Quam noſtram conjecturam quot argumentis videri poteramus egregie conſtabiliviſſe? Inſcriptione tergemina ſcilicet Gruteri. Prima, C. C. C. AVG. LVGD. *Colonia Copia Claudia Auguſta Lugdunenſis*. Altera: C. C. COL. LVG. *Claudia Copia Colonia Lugdunenſis*. Tertia, qua priores illuſtrantur: COLON. COPIAE. CLAVD. AVG. LVGD. Quo tu iſta autem infringis ariete? plane nullo: ſed nec commemoras quidem: & verbulo tamen uno, *fruſtra*, difflaſſe te ac disjeciſſe omnia arbitraris. Nec certi quidquam nihilominus ipſe conſtituis: ſed vel ad Valentiam Hiſpanicam revocandum putas, aut novò commento interpretandum, disjunctis litteris ſingulis, *Colonia Octavanorum Pacenſis Iulia Auguſta*. Tu videlicet fabricæ nummorum egregius æſtimator, nunc iſtum rudis eſſe formæ, atque etiam Hiſpanicæ putas, nunc deliberabundus inquiris, an ad oppidum Narbonenſis Galliæ ultimum, ac proximum Italiæ, ablegari oporteat. Ad Valentiam ille, mihi crede, ſed Africanam, ſpectat, de qua dictum eſt proxime: nam ita mira amborum inter ſe ſimilitudo perſuadet: tametſi nos aliter olim tum de iſto, tum de ſuperiore ſenſimus. Dictam autem eſſe idcirco COPIAM arbitramur, quod ut pridem de Lugduno aïebamus, ibi copiæ, hoc eſt, horreæ & apothecæ forent, in quibus militaris annona conderetur. In vetere inſcriptione mentio fit præfecturæ cujuſdam, A COPIIS MILITARIBVS. Et cum eſſet ea regio ſane limes Tingitaniæ, non potuere opportuniore loco recondi inſtrumenta belli & copiarum alimenta.

T

UTICENSIS nummi unius quam affers interpretationem emendandam esse: in tribus ejusdem oppidi quiddam quod te fugit adjiciendum fuisse.

TRES in primis affers Uticensis municipii nummos sub
127. Tiberio, Primum, pag. 128. C. VIBIO. MARSO. P.R. COS. III. C. CASSIVS. FELIX. A. IIVIR. DD. PP. Alterum, pag. 129. C. VIBIO. MARSO. PR. COS. III. C. CAELIVS. TAXILLVS. A.
128. II. VIR. DD. PP. Tertium, pag. 130. C. VIBIO. MARSO. PR. COS. III. C. SALVSTIVS. IVSTVS. II. VIR. M. M. I. V. Atque in duobus quidem prioribus has notas A. II. VIR. *Augur*, vel *Augustalis Duumvir* interpretaris: cum neutrum hoc loco aptum sit: sed *Ædilis Duumvir* legi necesse sit. Sic apud Gruterum, pag. CLXXII, 13. M. DOMITIVS. M. F. PRISCVS. Q. A. IIII. VIR. A. P. AVGVR. *Marcus Domitius Marci F. Priscus*, *Quæstor*, *Ædilis*, *Quatuorvir*, *Ædilitia potestate*, *Augur*. Et hi Uticenses Duumviri Ædilitia potestate fuere, cum essent Duumviri designati tantum, nec magistratum adhuc iniissent.

Quare, quod tu attingere ausus non es, disce exinde quamobrem tres sub uno Vibii proconsulatu tertio Duumvirum nomen in nummis obtineant. Nam qui duo designati essent dumtaxat, cum magistratu nondum potirentur, non cum municipio integro, sed cum decurionibus, quorum e corpore fuere illi, statuam Liviæ posuere. Qui magistratum autem gerebat, cum municipibus, seu civitate omni. Quamobrem in tertio dumtaxat numismate legas, *Municipes municipii Iulii Vticensis*: quibus Duumvir scilicet ducatum præstaret. In duobus aliis designati, ut diximus, ad anni proximi duumviratum: quos si Augures, vel Augustales, scalptor vellet intelligi, AV. non A. exhiberet.

SED satis superque hactenus litium atque rixarum: vel potius, nec sum enim litigiosus aut rixosus, satis admonitionis. Nam qui finis erit, si cuncta persequar? Paucis ergo

contenti ſumus, quæ ſi tibi otium erit, enumerabis. Quanquam veremur, ne vitio nobis & crimini vertas, te ſæpius multo a nobis pulſatum eſſe, quam fuerimus a te appetiti: ſæpius te in jus vocatum, quam tu nos appellaris: appellaſti enim non trecenties, ut eras olim pollicitus: ſed tantum, ut ex indice tuo apparet, quadragies fere tomo priore: poſteriore, ſexagies ſexies: nec tantus etiam numerus exſtaret, niſi ſæpius rem eandem objiceres. In quo dignum etiam riſu quiddam accidit, quem continere ipſe non potui: cum ad paginam 228. tomi prioris lectorem remitti in eo Indice vidi, ut ibi aliquid de Harduino diſceret. At nihil ibidem occurrit, niſi Hardianus Imp. pro Hadriano ſcilicet: quem qui tibi operam locavit, tuo afflatus genio, Harduinum eſſe ibi quoque putavit, in Indicemque cum Harduini nomine præpropere retulit.

Quando ego adeo de te male meritus? qua in re te pupugi? quid ſtomachum movit? cur in me, qui leviuſcula, te teſte, peccavi, quam in ceteros, qui gravioribus multo capti erroribus fuere, durior exſtitiſti? Si animus eſſet contumeliam contumelia propulſare, dicerem quod forte ſubiratior amicus ille noſter, a quo ſum ad ſcribendum incitatus, aïebat: opus illud, quantum quantum eſt, quod pro xeniis ſuperioris anni, poſt tot annorum ſudores, publici juris feciſti, adeo jejunum exſuctumque eſſe, nullius ut anni proventus jejunior exſtiterit: nulla ut ſit lucubratio de hoc argumento dignior quæ tenebris addicatur.

Cauſam ille in primis geminam ſui illius faſtidii afferebat. Alteram, quod in gemino illo volumine, cum ſint nummi ſane plurimi, tamen plerique ſunt obvii, triti, vulgares, ſi eruditio ſpectetur: ad quam promovendam nulli prorſus utiles, quam quos hoc libello excutimus, ac repræſentamus: hoc eſt, præter eos, in quibus explanandis cæcutiiſti: prorſus ut nihil boni in tam ſpiſſo opere ineſſe jurejurando confirmaret, niſi quod tu peſſimum interpretando faceres. Altera cauſa fuit, quod ſcatet opus obſervationibus innumeris, prorſus ab argumento alienis: qualis, præter indicatam antea a nobis de Flaccorum cognomine, & iſta eſt tomi prioris, pag. 322. *Chryſippus Apollinem dictum aït ab α, τὸ ἄνευ, id eſt, non, particula privativa, καὶ πολλοὶ, quod non multi, ſed ſolus*

claritatem obtineat, aliæque amplius mille ejusdem farinæ, ac furfuris. Enimvero, exclamabat ille me compellans, tuam fidem, hoccine est nummos explanare : an potius otio & charta, atque oculis nostris abuti ?

Experiere me vero multo leniorem : nec de te unquam, nec tibi loquar tam acerbe, mi Valens : Deus absit : Deus avertat, volui dicere : sed tu me adhuc solœcizare doces, qui hac formula loquendi in tua præfatione abuteris. Non talia, inquam, nobis aliquando in sermone excident : qui nec fuit unquam, nec erit deinceps de te nisi perhonorificus. Te virum eruditum semel iterumque, pag. 146. & 415. appellavi : jamque famæ nostræ sentio interesse, de te semper ut sic loquar : vel si intelligam mihi neminem fidem habiturum : ne si secus dixero, erubescendum mihi sit, quod cum inerudito homine conserere manus haud puduit.

Plures fortassis nummorum acervos eventilasti, quam nos : qui Ludovici Magni thesaurum dumtaxat, & Viri Illustrissimi D. Colberti cimelium, museolumque nostrum perlustravimus. Sed quod tu plures aliquanto nummos tractaveris, felicitatis fuit : quis negat ? Ecquis enim ignorat alios aliis expressiores esse atque illustriores ? in plurimis esse quædam adeo evanida & obscura, ut discerni nequeant ? in aliis deinde nitidioribus sine labore, atque adeo sine laude : aut in his ipsis, quid lateat, felicius postea clariusque cum labore ac laude deprehendi ? Nec vero erubescam fateri hoc postremum nobis quoque ipsis contigisse in Antiochensi nummo, pag. 55. e museo nostro, quem sic pridem legimus : ΑΥΤΟΚΡΑ. Μ. ΙΟΥΛ. ΦΙΛΙΠΠΟC. CEB. ΔΗΜΑΡΧ. ΕΖΟΥCΙΑC. (Z pro Ξ, quod & alias occurrit :) ΥΠΑΤΟ Δ. *Consul* IV. At nos, inquam, littera fugiens tunc in fraudem impulit : nec Δ, sed B, tametsi minus perite a scalptore expressam, legi oportuit : *Consul secundum* : quartum enim Consulatum Philippus Imperator non vidit.

Simili ratione quid mirum, si pag. 94. RVTILO Duumviro, pro RVLLO, in meo nummo legerim : si Patinus, quem allegavi, pag. 80. C. I. A. & Mediobarbus, quem ibidem laudavi, C. A. R. in suis nummis viderint, pro C. A. E. si idem Patinus, ut dixi, pag. 161. COL. CL.

aliique COL. CL. PTOL. in suis se pervidere existimarint, tibi solum COL. PTOL. in tuo appareat: si IVL. FLACCO in meo deprehendere me putarim, tu in tuo Q. FVL. FLACCO exstare asseveres: si, non Lunæ crescens, ut tu subinde solœcizans aïs, sed Lunæ crescentis effigies in meo nummo detrita oculos fugerit, ex qua COL. A N T. ad Antiochiam Pisidiæ pertinere indubium sit, promptumque vel cœcis agnoscere: si Erizzus, Occo, Tristanus, aliique, qui in exesos vetustate nummos inciderunt, ac penes quos fidem esse ejus rei voluimus, COL. IVL. COSSA. pro COL. IVL. CASSANDR. descripserint: si Tristanus item, cujus fide nummum retulimus, pag. 119. COL. V. IVL. C. pro COL. LAVS. IVL. COR. expresserit: si pag. 241. ΚΑΡΡΗΝΩΝ. ΦΙΛΟΡΩΜΕΩΝ. (nam & ita vetusti lapides) legerim, pro ΦΙΛΟΡ. Μ. Α. quarum litterarum quæ sit vis ac potestas prolixe exposuimus, in primis pag. 41. si nummum inscribi COL. PARLAIS putavere ii, de quibus dixi, pag. 381. *sic retulere ii nobis, qui nummum tractarunt:* quanquam & in Lycaonia, quod tu videris nescire ac negare, Παρλαος vel Πάρλαος fuit, id quod, ut Græca omittam, quæ jam laudavi, testatur actio 1. Concilii Calchedonensis, in qua *Libanius Paralai* subscribit, quem Baluziani codices, ipso Viro Clarissimo teste, pag. 1032. *Libanium Parlai* appellant: si deinde Tristanus in nummo Berytensi (in quo alii, tuque ipse a nobis edoctus, SECVRITATI. AVG. alii SECVRITATI. SAECVLI. esse legendum aïunt) ille Securitatis, tu Astartes Deæ effigiem adspexeris: ubi non est profecto animus hanc iterum serram reciprocare, nec de Securitatis effigie, ut ausus ille cum Sirmondo, sic tecum litigare: si in obscuriore nummo ΗΛΙΟΠ. ΠΡΟC. ΛΙΒ. pro ΛΑΟΔΙΚ. legimus: si denique semel LEG. XII. pro LEG. III. quod tu semel atque iterum reprehendis, pag. 32. & 98. tomi posterioris, ego exhibui: sint ista sane, ut vis: desine hæc tamen tantopere venditare.

Quam pauca sunt enim illa primum in immensa silva nummorum, quam ante incultam primus aravi? cum tibi in tam brevi opere toties somnus obrepserit. Deinde quam per se

exigua? Nihil enim dictum a te verius, quam quod sub ipsum præfationis initium confiteris, esse ea, in quibus nos reprehendis, *leviuscula*: cum ea sint oculorum, vel nummorum potius obscuriorum vitia magis, quam nostræ mentis ac judicii: cum verissime nugæ apinæque, & si quid vilius istis, recte dici possint: quas si audiant ii, qui veterum nummorum notitiam nullam habent, sibi facile animum inducant, eorum qui studii aliquid in his ponunt, otiosam esse, atque inanem operam, ac deridendam. An sunt autem nihili ea quæ vicissim peccasti? non publicæ utilitatis est, ne indiscussa & in obscuro maneant, tum quæ male objecisti, tum quæ male excogitasti? Accipe ea itaque lubens: daque operam, ut admonitione nostra proficias: ut quæ male doctus es dediscas, & emendare non erubescas. *Si qua sane alia*, ut oratione Augustini utar, in fine libri IV. ad Vincentium Victorem, *quæ plurima in tuis libris emendanda mihi videntur, scire forte desideras, venire tibi non sit onerosum, non tanquam discipulo ad magistrum, sed forti ad infirmum.*

Quod si tantum abes a sensu cladis tuæ, ut in certamen redire non pigeat, si homines pacis amantes ac studiosos adhuc lacessere consilium aliquando futurum est: certum est, quidquid scribas, deinceps non respondere: ne si lites amare pergas, videamur imitari. Enimvero, ut initio hujus epistolæ diximus, & scis ipse ac fateris, tum aliis locis, tum pag. 214. tomi secundi, majora nos ad se vocant: graviores nos detinent curæ: nunc in studiis sumus sanctioribus occupati. Quare, ut te omni cum labore tum metu liberem, prima hæc erit tecum velitatio, eadem erit hæc postrema. Vale, & nos, æque ac te amamus, ama.

INDEX
RERUM QUARUMDAM INSIGNIORUM.

SVMMA PRIVILEGII Regis Christianissimi.

CAUTUM est auctoritate Regis, ne quis intra annos octo proximos librum qui sic inscribitur, JOANNIS HARDUINI *Societatis* JESU *Presbyteri, Antirrheticus, de Nummis antiquis coloniarum & municipiorum, &c.* absque permissu FRANCISCI MUGUET, Regis & Illustrissimi Archiepiscopi Parisiensis Typographi, imprimat aut divendat, a die publicationis horum exemplarium. Qui secus fecerit, multa in diplomate Regio indicta multabitur. Datum in Palatio ad Fontem Blaudi, die XIV. Octobris anno Domini MDCLXXXVIII. Sic signatum. De mandato Regis,

DE LA BAUNE.

Publicari liber cœptus est, die XXV. *Februarii.*

EGO JACOBUS LE PICART, Societatis JESU in Provincia Franciæ Præpositus Provincialis, facultatem concedo, ut P. JOANNIS HARDUINI liber, cui titulus est, *Antirrheticus de nummis antiquis &c.* typis mandetur. Flexiæ, die V. Julii, MDCLXXXVIII.

JACOBUS LE PICART.

PAg. 18. *versu* 12. *adde*. In nummo Licinii, SMNΓ. *Anno tertio*, inquit Norisius: cum sit officina tertia Nicomediensis.

Pag. 19. *versu* 27. ΘΗΜΑΡΧ. *lege*, ΔΗΜΑΡΧ.

Pag. 38. *versu* 8. *lege* stipendia.

Pag. 60. *versu* 32. *adde*: Numidium Quadratum Josephus appellat, libro XX. cap. V. sive VIII. Ummidium vocat Vir Clariss. Mabillonius, tomo 2. Musei Italici, pag. 595. ex vetusto lapide: C. VMMIDIO. C. F. TER. DVRMIO. QVADRATO. COS. LEG. DIVI. CLAVDI. IN. ILLYRICO. EIVSDEM. ET. NERONIS. CAES. IN. SYRIA. Numidio Quadrato successit Vinidius, Vinidio Corbulo, ex Tacito, libro XIV. Annalium, cap. XXVI. Corbuloni Cestius, de quo mox dicetur.

Pag. 64. *versu* 34. *lege*, suffectus est, ut refert Josephus, libro XVII. Antiq. cap. VII. Quintilius Varus.

Pag. 66. *versu* 20. *adde*: Nec dubitamus quin illud sit quod Faustus Manichæus ridicule Catholicis objecit, apud Augustinum, libro XX. contra ipsum, cap. IV. *Solemnes gentium dies cum ipsis celebratis, ut Kalendas & Solstitia.* Januarias scilicet Kalendas, & solstitium hibernum. Quam accusationem Augustinus, cum ceteras dilueret, neglexit.

Pag. 67. *versu* 22. *lege*, duobus Geminis Coss. Nam & Judæorum præterea ritus, & Astronomicæ tabulæ in eum annum, ut alias dicemus, consentiunt.

Pag. 68. *versu* 12. *lege*, Theodosio.

Pag. 78. *versu* 25. *lege*, edoceant.

Dolivart Sculpsit

Delivart Sculpsit

Dotinart sculpsit

Dolinart sculpsit

Dolinart Sculp.

98
99
100
101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
Dolivart Sculpsit

118
C·I·F·S·AN·
119
COL. TYRO
METR.
120
COL. TYRO METR OPOL
121
C·I·V·
122
S
123
S
124
COL·IVL·VALENTIA·
125
VALENTIA·
126
COPIA·
127
128
129
ANNO III
THEUP.S
130
VABALATHVS·VCRIMOR·
131
C·R·I·F·S·AN· CCCVIII·
Dehuart sculp.

